

DIAGNOZA NA POTRZEBY
WYZNACZENIA OBSZARU
ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU
REWITALIZACJI NA TERENIE GMINY
CZARNA BIAŁOSTOCKA

Czarna Białostocka
lipiec 2025

Spis treści

Wprowadzenie	2
Podstawowe informacje o gminie Czarna Białostocka	4
Wyznaczenie jednostek analitycznych	7
Metoda analizy koncentracji negatywnych zjawisk.....	11
Analiza zjawisk w sferze społecznej w Gminie Czarna Białostocka	22
Analiza zjawisk w sferze gospodarczej w Gminie Czarna Białostocka	61
Analiza zjawisk w sferze środowiskowej w Gminie Czarna Białostocka.....	66
Analiza zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w Gminie Czarna Białostocka	72
Analiza zjawisk w sferze technicznej w Gminie Czarna Białostocka	79
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	83
Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	90
Spis rysunków.....	93
Spis tabel.....	94
Spis wykresów	95

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji „**Rewitalizacja** stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.”

Celem Gminnego Programu Rewitalizacji jest pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałania zjawiskom wykluczenia społecznego na wyznaczonych do rewitalizacji obszarach.

Przygotowanie Gminnego Programu Rewitalizacji odbywa się w dwóch krokach. Pierwszym jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Drugim natomiast jest przygotowanie, na wcześniej wyznaczonym obszarze rewitalizacji, dokumentu strategicznego – Gminnego Programu Rewitalizacji - który za pomocą kompleksowych i powiązanych ze sobą projektów służy rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, niezbędne jest przeprowadzenie diagnozy społeczno-gospodarczej całej gminy. Celem diagnozy jest weryfikacja koncentracji występowania stanu kryzysowego w gminie, dotyczących ją problemów, szczególnie społecznych oraz zdiagnozowanie lokalnych potencjałów.

Niniejszy dokument obejmuje diagnozę Gminy Czarna Białostocka, który służy zidentyfikowaniu obszarów gminy w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Analiza obejmuje cały obszar gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne, a przeprowadzona została w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań. W oparciu o rzetelne i dostępne dane (przede wszystkim ilościowe), przeprowadzono analizę uwarunkowań wewnątrzgminnych różnorodnych zjawisk zachodzących w gminie. Następnie na wyznaczonym fragmencie gminy wyznaczono obszar zdegradowany. Obszar rewitalizacji wyznaczono następujące warunki:

- obejmuje całość lub część obszaru zdegradowanego,
- cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych wraz z jednoczesnym występowaniem problemów w sferze albo gospodarczej, albo środowiskowej, albo technicznej, albo przestrzenno-funkcjonalnej,
- posiada istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację,
- obejmuje nie więcej niż 20 % powierzchni gminy oraz zamieszkałej przez nie więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Uwzględniając lokalne uwarunkowania, w tym przede wszystkim dostępność danych, posiadaną wiedzę z zakresu rewitalizacji oraz zjawisk społecznych, opracowano metodologię procesu

delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, składającą się z następujących kroków:

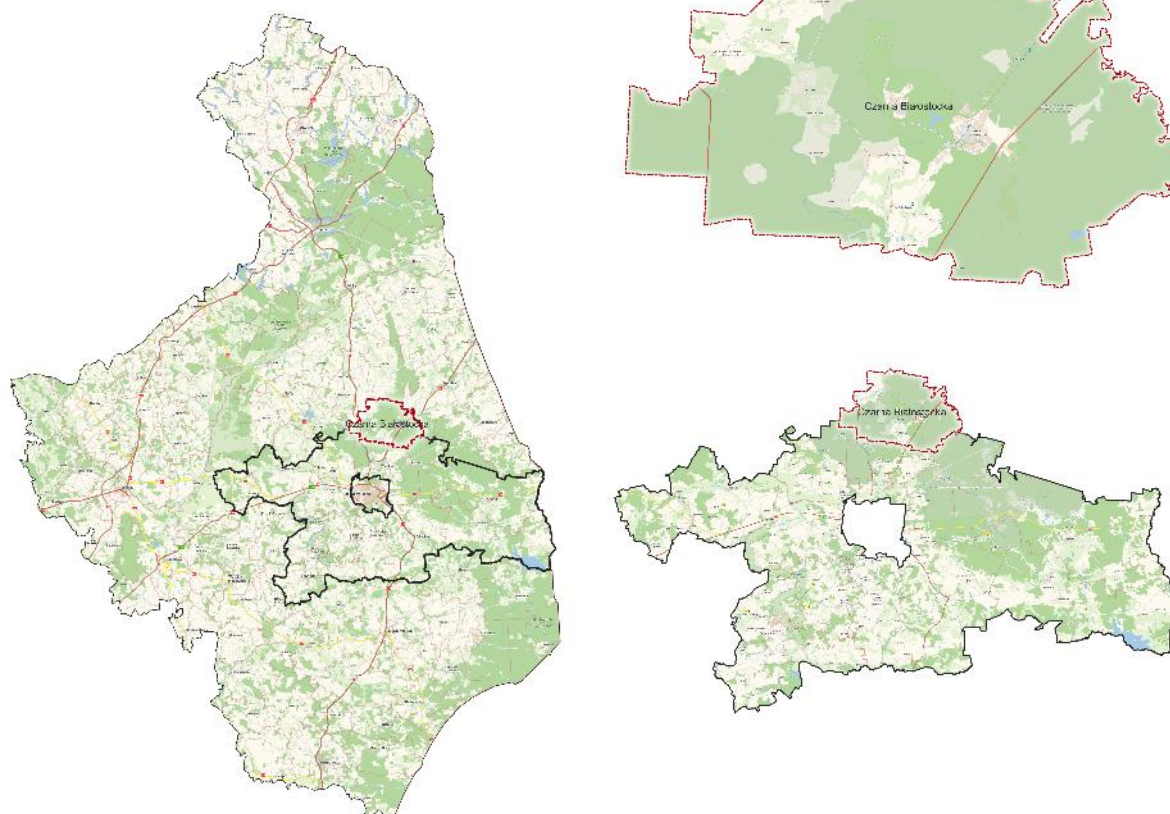
- wybór jednostek agregacji danych;
- pozyskanie i przetworzenie danych statystycznych;
- określenie listy wskaźników;
- analiza zróżnicowania wewnątrzgminnego zjawisk kryzysowych na obszarze gminy;
- wyznaczenie obszaru zdegradowanego;
- wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Niniejsze opracowanie stanowi załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Czarna Białostocka, o którym mowa w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278 t.j.), potwierdzający spełnienie przesłanek do ustanowienia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podstawowe informacje o gminie Czarna Białostocka

Miasto i gmina Czarna Białostocka położona jest w województwie podlaskim, w powiecie białostockim. Bezpośrednio sąsiaduje z gminami powiatu białostockiego Wasilków, Dobrzyniewo Duże oraz Supraśl. Gmina bezpośrednio sąsiaduje także z gminami powiatu monieckiego (Knyszyn oraz Jasionówka) oraz z gminami powiatu sokólskiego (Korycin, Janów i Sokółka).

Rysunek 1 Lokalizacja gminy na tle województwa podlaskiego i powiatu białostockiego

Źródło: opracowanie własne

W skład gminy wchodzi miasto Czarna Białostocka oraz miejscowości: Brzozówka Koronna, Brzozówka Strzelecka, Brzozówka Ziemiańska, Burczak, Chmielnik, Czarna Wieś Kościelna, Czumażówka, Dworzysk, Horodniana, Jezierzysk, Karczmisko, Klimki, Kosmaty Borek, Krzyżyk, Lacka Buda, Łapczyn, Machnacz, Niemczyn, Ogóły, Oleszkowo, Osierodek, Podratowiec, Przewalanka, Ratowiec, Ruda Rzecza, Wólka Ratowiecka, Zamczysk, Zdroje, Złota Wieś i Złotoria.

Gmina Czarna Białostocka jest gminą miejsko - wiejską, o rolniczym charakterze. Według danych GUS gminę Czarna Białostocka zamieszkiwało 10 643 osoby (stan na dzień 31.12.2023r.), w tym 48,07 % stanowią mężczyźni, a 51,93 % kobiety. 80% mieszkańców gminy mieszka w mieście Czarna Białostocka. Ponad 25% ogółu mieszkańców stanowią osoby w

wieku poprodukcyjnym, w tym wskaźnik liczby kobiet w wieku poprodukcyjnym w odniesieniu do ogólnej liczby kobiet w gminie wynosi 33%. W przypadku mężczyzn, ponad 17% mężczyzn to mężczyźni w wieku poprodukcyjnym.

W okresie od 2020 – 2023 sytuacja demograficzna przedstawiała się następująco:

Tabela 1 Liczba mieszkańców gminy w latach 2020-2023

Jednostka	ogółem			
	2020	2021	2022	2023
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Czarna Białostocka (gmina)	11 059	10 887	10 764	10643
Czarna Białostocka (miasto)	8 977	8 814	8 697	8 579
Czarna Białostocka (obszar wiejski)	2 082	2 073	2 067	2 064
	mężczyźni			
	2020	2021	2022	2023
Czarna Białostocka (gmina)	5 324	5 229	5 172	5116
Czarna Białostocka (miasto)	4 280	4 190	4 136	4 085
Czarna Białostocka (obszar wiejski)	1 044	1 039	1 036	1 031
	kobiety			
	2020	2021	2022	2023
Czarna Białostocka (gmina)	5 735	5 658	5 592	5527
Czarna Białostocka (miasto)	4 697	4 624	4 561	4 494
Czarna Białostocka (obszar wiejski)	1 038	1 034	1 031	1 033

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik gęstości zaludnienia dla Gminy w 2023 roku wyniósł 51,6 osób/km², podczas gdy dla całości województwa wynosi on 56,4 osób/km², a dla powiatu 53 osób/km². W podziale gminy na obszar miejski oraz obszar wiejski, wskaźnik gęstości zaludnienia dla miasta Czarna Białostocka wynosi 600,8 osób/km², podczas gdy dla obszaru wiejskiego wskaźnik ten wynosi 10,7 osób/km².

Obszar gminy Czarna Białostocka wynosi 206,54 km² a 75,8% tego obszaru to lasy należące do Puszczy Knyszyńskiej. Miasto położone jest w pięknej kniei leśnej w pobliżu malowniczego zalewu *Czapiełówka*. Skupiska ludności posiadają zabudowę kolonijną. Gospodarstwa położone są w ostojach leśnych. Z uwagi na charakter wiejski gminy, na jej terenie przeważają małe gospodarstwa rolne o powierzchni upraw do 5 ha. 18,7% powierzchni gminy zajmują użytki rolne (3 866 ha). Pozostała część to w 60,5% to grunty orne (2 338 ha), oraz 39,5% stanowią użytki zielone (1 528 ha). W gminie Czarna Białostocka dynamicznie rozwija się sektor spożywczy, lekki, drzewny, budowlany, metalowy oraz maszynowy. Poza sektorem leśnym, rolniczym i publicznym większość przedsiębiorstw stanowią małe i średnie firmy świadczące usługi dla rynku lokalnego i regionalnego. W mieście i gminie Czarna Białostocka sektor prywatny dominuje nad sektorem publicznym.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne. Czarna Białostocka jest przystankiem kolejowym na linii kolejowej nr 6 Warszawa – Białystok – Kuźnica Białostocka (dalej Grodno, Moskwa) oraz Warszawa – Białystok – Augustów – Suwałki. Równolegle do linii kolejowej przebiega droga krajowa DK19 Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka (przejście graniczne z Białorusią – 35 km od Czarnej Białostockiej), a wzdłuż zachodniej granicy gminy biegnie droga krajowa S8 Białystok – Suwałki – Ogrodniki.

Właściciele prywatnych pojazdów dotrą do Czarnej Białostockiej skręcając z drogi krajowej DK19 w lewo na 23 kilometrze od Białegostoku.

Gmina Czarna Białostocka posiada wspaniałe walory przyrodnicze. Tereny leśne i zielone to w przeważającej mierze piękne lasy Puszczy Knyszyńskiej stanowiące 76% obszaru gminy z wyznaczonymi rezerwatami przyrody - fragmentami puszczy zbliżonymi do pierwotnych. Specyficzny mikroklimat, będącym efektem leśnej otuliny, daje znakomite warunki do wypoczynku przez cały rok, a turystów zachęca do wędrówek wyznaczonymi szlakami turystycznymi, obserwacji przyrody, uprawiania łowiectwa i zbioru runa leśnego. W granicach gminy wyznaczone są rezerваты przyrody: Budzisk, Jesionowe Góry, Karczmisko, Taboły i Krzemianka.

Wśród szlaków turystycznych przebiegających przez teren gminy Czarna Białostocka, najpopularniejszy jest Szlak Rękodziela Ludowego Podlasia, pozwalający poznać unikatowe, ginące rzemiosło i warsztaty twórców. Okolica zachęca do pieszych i rowerowych wędrówek, wśród których wymienić można m.in. pieszne szlaki turystyczne *Supraski* (Czarna Białostocka - Buksztel - gaj. Czumażówka - granica gminy - Ożynnik - Podsupraśl – Supraśl. Na trasie znajduje się leśna kolejka wąskotorowa z okresu wojny) oraz *Puszczański* (Czarna Białostocka - rez. Jesionowe Góry - Wilcza Jama - gaj. Jesienicha - granica gminy - Lebiezdin - Kumiałka - Wasilówka - Marchelówka – Janów. Szlak prowadzi głównie drogami leśnymi, m.in. przez rezerwat "Jesionowe Góry". Na trasie pomiędzy Czarną Białostocką i Janowem można odwiedzić miejscowości, w których zachowały się warsztaty twórców ludowych na szlaku Rękodziela Ludowego - garncarzy, łyżkarza, kowala, tkaczy w gminie Janów).

Dominującymi branżami w zakresie funkcjonujących podmiotów gospodarczych, zgodnie z danymi GUS za rok 2023, są podmioty zarejestrowane według sekcji PKD 2007 działające w sekcji:

Tabela 2 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji PKD2007 w roku 2023

Sekcja	Nazwa	Liczba podmiotów
H	TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	199
G	HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	154
D	WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW KLIMATYZACYJNYCH	110
U	ORGANIZACJE I ZESPOŁY EKSTERYTORIALNE	90
N	DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wyznaczenie jednostek analitycznych

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Burmistrz miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Podejście takie zapewnia możliwość sprawniejszego gromadzenia danych statystycznych i późniejszych ich analiz. Podział gminy na mniejsze, adekwatne to lokalnych uwarunkowań, jednostki analityczne, gwarantuje zaangażowanie lokalnej społeczności w proces rewitalizacji oraz unika problemów interpretacyjnych.

Jednostki analityczne są to obszary spójne, dające się wyodrębnić jako pewne całości pod względem społecznym, morfologicznym, funkcjonalnym i przestrzennym. Nie zawsze pokrywają się one z granicami administracyjnymi, choć funkcjonują w ich obrębie. Z uwagi na charakter gminy istniejący podział na jednostki administracyjne czy jednostki statystyczne nie odzwierciedla zróżnicowania gminnej przestrzeni i wykształcające się w jej obrębie obszary funkcjonalno-przestrzenne.

Tym samym Gmina Czarna Białostocka została podzielona na jednostki analityczne na podstawie następujących czynników: granic jednostek administracyjnych i statystycznych, granic obszarów zabudowanych i niezabudowanych oraz cech przestrzeni, granic naturalnych, liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości oraz funkcji pełnionej przez poszczególne obszary. Istotnym zabiegiem metodycznym było wyeliminowanie z analizy jednostek niezamieszkałych oraz zamieszkałych przez zbyt małe populacje. Stąd też z analizy zostały wyłączone liczne połacie leśne, obszary niezamieszkałe na których osadzone są przedsiębiorstwa produkcyjne oraz z uwagi na brak możliwości przyporządkowania do jakiegokolwiek jednostki analitycznej oraz bardzo niską liczbę mieszkańców miejscowość Czumażówka oraz Przewalanka.

Jezierzysk	Jezierzysk, Osierodek	63	0,61%
Karczmisko	Karczmisko	99	0,95%
Klimki	Klimki, Dworzysk	130	1,25%
Kosmaty Borek	Kosmaty Borek	97	0,94%
Łapczyn	Łapczyn	78	0,75%
Oleszkowo	Oleszkowo, Chmielnik, Lacka Buda	175	1,69%
Ruda Rzeczką	Ruda Rzeczką, Złotoria, Krzyżyk	133	1,28%
Niemczyn	Niemczyn	80	0,77%
Wólka Ratowiecka	Wólka Ratowiecka, Ratowiec, Podratowiec	133	1,28%
Zdoje	Zdoje	145	1,40%
Złota Wieś	Złota Wieś, Horodnianka	74	0,71%
Zamczysk	Zamczysk	47	0,45%
Machnacz	Machnacz	19	0,18%
Czarna Wieś Kościelna	Czarna Wieś Kościelna, Ogóły, Burczak	622	6,00%
Czarna Białostocka - Osiedle Buksztel	Babilka, Białostocka, Borówkowa, Jagodowa, Jeżynowa, Malinowa, Myśliwska, Porzeczkowa, Poziomkowa, Rybacka, Świętego Huberta, Zagórna, Żurawinowa	437	4,21%
Czarna Białostocka - Osiedle Centrum	Bolesława Chrobrego, Krasickiego, Marszałka Józefa Piłsudskiego, Mieszka I, Ogrodowa, Spółdzielcza, Szkolna, Tartaczna, Traugutta, Wybickiego	1 361	13,13%
Czarna Białostocka - Osiedle Miasteczko	Wrzosowa	64	0,62%
Czarna Białostocka - Osiedle Pierekały	Brzozowa, Brzozowy Mostek, Dębowa, Grabowa, Jesionowa, Jodłowa, Klonowa, Świerkowa	349	3,37%
Czarna Białostocka - Osiedle Starówka	Czajkowskiego, Kościelna, Leśna, Marszałkowska, Parkowa, Podleśna, Skórzana	504	4,86%
Czarna Białostocka - Osiedle Tartaczne	Kosińskiego, Łąkowa, Zamiany	202	1,95%
Czarna Białostocka - Osiedle Wiosenne	Adama Mickiewicza, Fabryczna, Jastrzębia, Juliusza Słowackiego, Sosnowa, Wiosenna	344	3,32%
Czarna Białostocka - Osiedle Wschód	Cicha, Ciepla, Dolna, Dreszera, Gęsia, Gołębia, Kolejowa, Kościuszki, Ochotnicza, Orzeszkowej, Piękna, Pogodna, Polna, Słoneczna, Sokólska, Spokojna	1 009	9,73%
Czarna Białostocka - Osiedle Zielone	Akacjowa, Bukowa, Chabrowa, Gajowa, Jerzego Bromboszcza, Kasztanowa, Krótka, Kwiatowa, Leszczynowa, Makowa, Młynowa, Modrzewiowa, Olchowa, Różana, Tulipanów, Wierzbowa, Zielona	616	5,94%
Czarna Białostocka - Osiedle ZOR	Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Konopnickiej,	3 501	33,77%

Sportowa, Torowa, Żeromskiego		
-------------------------------	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Zgodnie ze stanem jaki bazuje w rejestrze Urzędu Miejskiego w Czarnej Białostockiej w zakresie liczby mieszkańców gminy, na terenie gminy na 31 grudnia 2023 r. w jednostkach analitycznych zamieszkiwało łącznie 10 368 osób.

Różnica pomiędzy liczbą mieszkańców wskazanych przez GUS, a liczbą mieszkańców w rejestrze mieszkańców gminy wynika z metody zbierania danych. GUS opiera się głównie na meldunkach, spisach powszechnych, rejestrze PESEL oraz szacunkach demograficznych. Dane są aktualizowane cyklicznie i podlegają analizie statystycznej. Natomiast gmina bazuje na rejestrze mieszkańców, czyli na osobach zameldowanych na pobyt stały lub czasowy na terenie gminy. Są to dane bardziej administracyjne, bardziej aktualne. Stąd też do celów analizy przyjęto dane z rejestru mieszkańców gminy.

Tak wyznaczone obszary wykorzystano do wielowskaźnikowej, kompleksowej analizy porównawczej zróżnicowania wewnątrzgminnego. Ustawa o rewitalizacji jednoznacznie wskazuje, że analiza ta musi opierać się na obiektywnych i weryfikowalnych wskaźnikach i metodach badawczych, dobranych w sposób umożliwiający ich wiarygodność oraz powtarzalność.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opiera się na danych ilościowych według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. Wyjątkami są dane, w ramach których starano się zaobserwować trend analizowanego zjawiska. Są nimi, m.in.:

- średnia frekwencja wyborcza, którą dokonano według danych na lata 2020-2023-2024,
- średni wynik egzaminu ośmioklasisty, który dokonano według danych na lata 2021 – 2023;
- liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023;
- średnie rozkłady stężeń PM10, PM2.5 oraz BaP, które dokonano na przestrzeni lat 2020-2023.

Dane na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji pozyskano od m.in. następujących jednostek:

- Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej,
- Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku,
- Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej,
- Szkół podstawowych w Czarnej Białostockiej oraz Czarnej Wsi Kościelnej,
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- oraz innych dostępnych źródeł danych.

Metoda analizy koncentracji negatywnych zjawisk

W ramach procesu diagnostycznego, w celu zobrazowania zjawisk kryzysowych pozwalających na wyznaczenie obszaru zdegradowanego wybrano adekwatne, umożliwiające porównanie i uchwycenie zjawisk wewnętrznych, zjawiska problemowe. Dobór wskaźników miał charakter celowy i był ukierunkowany na optymalne zobrazowanie aktualnej sytuacji w gminie. Wskaźniki zostały podzielone na wskaźniki delimitacji i wskaźniki kontekstu. Na podstawie wskaźników delimitacji wyznaczono obszar zdegradowany (tam, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk zobrazowanych przyjętymi wskaźnikami delimitacyjnymi). Natomiast w przypadku, gdy nie było możliwości dokonania rzetelnego porównania zjawisk między jednostkami analitycznymi, np. ze względu na brak dostępności danych w podziale na jednostki analityczne czy ze względu na specyfikę gminy, w której w większości przypadków czynniki i zjawiska występują w mieście Czarna Białostocka, albo w przypadku gdy dane zjawiska występują tylko w pojedynczych jednostkach, dla zobrazowania występujących zjawisk zdecydowano się przedstawić występujące czynniki w sposób opisowy (tzw. wskaźniki kontekstu). Wskaźniki kontekstu obrazują sytuację w poszczególnych jednostkach i mogą wskazywać na nasilenie problemów lub potencjałów w danej sferze. Zjawiska przedstawione w sposób opisowy nie miały wpływu na diagnozowany poziom stanu kryzysowego, lecz miały wyłącznie charakter poglądowy.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji o stanie kryzysowym danej jednostki analitycznej decyduje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępowanie jej negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

W opracowaniu przyjęto metodę porównawczą dla wybranego zestawu wskaźników delimitacji. Założono, że o degradacji w zakresie badanego wskaźnika delimitacji decyduje występowanie wartości gorszych od wartości referencyjnej (średnia dla gminy) - w zależności od charakteru zjawiska - powyżej lub poniżej średniej.

Do procesu delimitacji obszaru zdegradowanego wybrano kluczowe dla gminy zjawiska problemowe odpowiadające specyfice gminy. Tym samym dobór wskaźników delimitacji spośród wszystkich monitorowanych wskaźników nastąpił w oparciu o analizę jakościową i przy uwzględnieniu wspomnianej specyfiki gminy. Wskaźniki te zostały dobrane na podstawie przesłanek ustawowych oraz faktycznych potrzeb lokalnej diagnozy społecznej. Ich wspólnym mianownikiem jest wysoka wartość diagnostyczna w zakresie oceny problemów społecznych, takich jak ubóstwo, wykluczenie, bezrobocie, starzenie się społeczeństwa, dysfunkcje wychowawcze oraz niska jakość kapitału ludzkiego. Natomiast o podstawie wyboru wskaźników ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej zdecydowały czynniki historyczne i aktualne uwarunkowania lokalnego rozwoju oraz dążenie do jednolitego zobrazowania sytuacji w jednostkach analitycznych, adekwatnie do specyfiki miasta i wsi.

Wybór poszczególnych wskaźników delimitacji odzwierciedla najbardziej istotne problemy, występujące w gminie. Liczba przekroczeń ich wartości referencyjnych przesądza o ocenie

degradacji poszczególnych jednostek analitycznych, pozwalając tym samym na delimitację obszaru zdegradowanego.

Na podstawie dostępnych danych, analizy jakościowej specyfiki gminy oraz uwzględniając poczynione w ostatnich latach działania inwestycyjne, zdecydowano o wykorzystaniu 55 wskaźników ilościowych, w tym 40 odnoszących się do sfery społecznej, 4 do sfery gospodarczej, 3 do sfery środowiskowej, 3 do sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz 5 do sfery technicznej.

Zestawienie wskaźników wykorzystanych do oceny sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej wraz z ich definicją na potrzeby dokonanej analizy przedstawiono poniżej. Jednocześnie tabela zawiera informacje, który wskaźnik jest wskaźnikiem wybranym do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (wskaźnik delimitacji).

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w ramach analizy sfery społecznej analizie należy poddać wysoką liczbę mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1062, ze zm.). Ustawa ta za osobę ze szczególnymi potrzebami uznaje osobę, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Natomiast z zakresem dostępności wskazanym w Programie rządowym Dostępność Plus 2018-2025¹, „dostępność dotyczy nas wszystkich, ale w codziennym życiu jej brak jest dostrzegany głównie przez osoby o szczególnych potrzebach, w tym indywidualnych, wynikających z braku pełnej sprawności”. Dostępność dotyczy w szczególności: osoby na wózkach inwalidzkich, poruszające się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się, osoby niewidome i słabowidzące, osoby z niepełnosprawnością słuchu, osoby głuchoniewidome, osoby z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną, osoby starsze i osłabione chorobami, kobiety w ciąży, osoby z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osoby mające trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego), osoby o nietypowym wzroście (w tym również dzieci) oraz osoby z ciężkim lub nieporęcznym bagażem, towarem. Do analizy gminy Czarna Białostocka za osoby ze szczególnymi potrzebami w gminie uwzględniono osoby powyżej 65 roku życia (wskaźnik delimitacji) oraz osoby korzystające ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Mając na uwadze powyższe uznaje się, że przyjęte założenia metodologiczne spełniają wymogi zapisów ustawy o rewitalizacji.

¹ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/62311/Program_Dostepnosc_Plus.pdf

Tabela 4 Wskaźniki wykorzystane w celach analitycznych

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
Sfera społeczna				
1.	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten pozwala ocenić skalę społeczno-ekonomicznego obciążenia ludności aktywnej zawodowo przez osoby, które nie uczestniczą w rynku pracy i pozostają najczęściej pod opieką społeczną, rodzinną lub instytucjonalną (dzieci, młodzież, seniorzy)	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
2.	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku nieprodukcyjnym, w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
3.	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten jest podstawą oceny procesów demograficznych, takich jak starzenie się ludności oraz wynikające z tego potencjalne obciążenie systemów wsparcia społecznego. Wysoki odsetek seniorów może świadczyć o malejącym potencjale rozwojowym społeczności i konieczności dostosowania usług. Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku senioralnym (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności) w przeliczeniu na 100 mieszkańców w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
4.	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 50 roku życia na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku 50+, w przeliczeniu na 100 mieszkańców w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
5.	Stosunek salda liczby urodzeń i zgonów na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje stosunek różnicy między liczbą urodzeń i liczby zgonów, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
6.	Stosunek salda liczby zameldowań i wymeldowań na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje stosunek różnicy między liczbą osób zameldowanych i liczbą osób wymeldowanych, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
7.	Liczba mieszkańców w wieku 18 - 30 roku życia na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje udział mieszkańców w wieku 18-30 lat (czyli mieszkańców charakteryzujących się największą mobilnością w strukturze społecznej), w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
8.	Odsetek osób bezrobotnych w danej jednostce w stosunku do ogółu osób bezrobotnych /wskaźnik delimitacji/	-	Bezrobocie, jest jednym z głównych czynników prowadzącym do wykluczenia społecznego. Zawężenie szans na aktywność zawodową ma długofalowy wpływ na kondycję społeczną gospodarstw domowych i	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

			poziom lokalnej aktywności.	
			Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	
9.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
10.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
11.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 31-50 lat życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przedziale wieku 31-50 lat w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
12.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku powyżej 51 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych powyżej 51 roku życia w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
13.	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem /wskaźnik delimitacji/	-	Bezrobocie, szczególnie długotrwale, jest jednym z głównych czynników trwałego wykluczenia społecznego. Zawężenie szans na aktywność zawodową ma długofalowy wpływ na kondycję społeczną gospodarstw domowych i poziom lokalnej aktywności. Wskaźnik obrazuje udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
14.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten pozwala ocenić poziom kompetencji i wykształcenia grup defaworyzowanych na rynku pracy. Niski poziom edukacji silnie koreluje z ryzykiem wykluczenia i brakiem zdolności do samodzielnego przezwyciężania trudności życiowych. Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych o niskim wykształceniu w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
15.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
16.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
17.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Bezpośredni miernik skali ubóstwa, marginalizacji i trudnej sytuacji bytowej mieszkańców. Wysoka liczba świadczeniobiorców wskazuje na istnienie problemów o charakterze strukturalnym.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

			Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia pieniężne z pomocy społecznej, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	
18.	Liczba przyznanych świadczeń ogółem stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje natężenie osób pobierających świadczenia społeczne z pomocy społecznej, w przeliczeniu do ogólnej liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej
19.	Liczba dzieci i młodzieży do lat 18 korzystających z dożywiania w stosunku do liczby osób do 18 r.ż.	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego zjawiska ubóstwa żywieniowego dzieci i młodzieży, wyrażoną liczbą dzieci i młodzieży do lat 18 korzystających z dożywiania, w przeliczeniu na 100 osób w wieku do 18 roku życia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
20.	Liczba osób, którym założono "Niebieską Kartę" w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje skalę zjawiska występowania problemu przemocy w rodzinach, które wymagają wsparcia w zakresie ochrony życia i zdrowia w odniesieniu do 100 osób danej jednostki	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
21.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
22.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu ubóstwa, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
23.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności), w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
24.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

25.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezrobocia, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
26.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
27.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezdomności, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
28.	Odsetek osób do 18 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród dzieci i młodzieży, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom do 18 roku życia, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
29.	Odsetek osób w przedziale wieku 19-30 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób młodych, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 19-30 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
30.	Odsetek osób w przedziale wieku 31-50 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku produkcyjnym, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 31-50 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
31.	Odsetek osób w przedziale wieku 51-64 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku produkcyjnym oraz przedemerytalnym, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 51-64 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

32.	Odsetek osób pow. 65 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku senioralnym (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności), wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom powyżej 65 roku życia, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
33.	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty w latach 2021-2023 /wskaźnik delimitacji/	-	Są syntetycznym miernikiem jakości edukacji, kapitału intelektualnego i wyrównywania szans edukacyjnych. Słabe wyniki mogą wskazywać na deficyty kompetencyjne oraz niewystarczające wsparcie środowiskowe dla uczniów. Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnej edukacji dzieci i młodzieży, wyrażony średnim wynikiem egzaminu ośmioklasisty	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
34.	Liczba uczniów sprawiających problemy wychowawcze w przeliczeniu na 100 uczniów	-	Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży, wyrażony liczbą uczniów z problemami wychowawczymi w przeliczeniu na 100 uczniów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
35.	Liczba sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów /wskaźnik delimitacji/	-	Pozwala ocenić występowanie zaburzeń w funkcjonowaniu środowisk wychowawczych , takich jak agresja, konflikty, zaniedbania wychowawcze, trudności w nauce. Wskaźnik ten ma duże znaczenie w identyfikowaniu dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem. Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży, wyrażony liczbą sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
36.	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych w przeliczeniu na 100 uczniów /wskaźnik delimitacji/	-	Obecność dzieci z SPE w danym środowisku wiąże się z potrzebą specjalistycznego wsparcia edukacyjnego, opiekuńczego i integracyjnego. Wysoka liczba takich przypadków wskazuje na większe potrzeby w zakresie usług społecznych i oświatowych. Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży wymagającej dodatkowych metod nauczania, wyrażony liczbą uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przeliczeniu na 100 uczniów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
37.	Średnia frekwencja wyborcza w latach 2021-2024	-	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego, wyrażony wskaźnikiem uczestnictwa w wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

38.	Liczba organizacji pożytku publicznego według siedziby w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazujący potencjału jednostek pod kątem możliwości bezpośredniego angażowania się społeczności lokalnej w sprawach ich dotyczących, wyrażony liczbą organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 osób	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
39.	Liczba interwencji policji odnoszących się do przemocy domowej w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje skalę zjawiska występowania problemu przemocy w rodzinach, które wymagają wsparcia w zakresie ochrony życia i zdrowia w odniesieniu do 100 osób danej jednostki	Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej
40.	Liczba interwencji policji wg kategorii (bójka i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież rzeczy cudzej, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia oraz spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym) w przeliczeniu na 100 osób / wskaźnik delimitacji /	-	Wskaźnik obrazuje natężenie problemu bezpieczeństwa publicznego, wyrażony liczbą zdarzeń wymagających inicjatywy i zaangażowania policji tj. interwencji porządku publicznego, wykroczenia i przestępstwa, kradzieże, naruszenia nietykalności osobistej, naruszenie mienia, zdarzenia drogowe, mających miejsce w 2023 r., w przeliczeniu na 100 osób	Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej
Sfera gospodarcza				
1.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym / wskaźnik delimitacji /	-	Wskaźnik ten służy jako miernik lokalnej aktywności ekonomicznej i poziomu przedsiębiorczości poza sektorem rolnym. Niska wartość wskaźnika może świadczyć o ograniczonych możliwościach zatrudnienia, braku kapitału lokalnego, stagnacji rozwoju oraz zwiększonym ryzyku uzależnienia od pomocy społecznej. To przekłada się bezpośrednio na sytuację społeczną mieszkańców. Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, wyrażony poziomem aktywności gospodarczej mieszkańców, odnoszącym się do łącznej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
2.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON oraz działalności rolniczej w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, wyrażony poziomem aktywności gospodarczej mieszkańców (łącznie z działalnością rolniczą), odnoszącym się do łącznej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
3.	Liczba nowych zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje kondycję lokalnej gospodarki, wyrażoną liczbą podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych w latach 2020-2023 w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
4.	Liczba zawieszonych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje kondycję lokalnej gospodarki, wyrażoną liczbą podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych i zawieszonych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON

1.	Masa zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg] w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem odpadów niebezpiecznych, wyrażonych ilością wyrobów zawierających azbest do unieszkodliwienia w Mg, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
2.	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Poziom BaP wpływa realnie na zdrowie publiczne oraz jakość życia społeczności lokalnej – zwłaszcza osób starszych i dzieci. Podwyższone zanieczyszczenia powietrza przekładają się na zwiększoną liczbę zachorowań i obciążeń systemu opieki zdrowotnej, co pogłębia problemy społeczne i ogranicza zdolność mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym. Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem ponadprzeciętnego poziomu stężenia pyłów B(a)P w danej jednostce w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Opracowanie własne na podstawie danych https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/maps/modeling
3.	Poziom stężenia pyłów PM2.5 w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem ponadprzeciętnego poziomu stężenia pyłów PM 2.5 w danej jednostce w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Opracowanie własne na podstawie danych https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/maps/modeling
5.	-	Występowanie obszarów narażonych zagrożeniem powodziowym	Wskaźnik obrazuje niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego w danej jednostce	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl
6.	-	Występowanie obszarów ochrony środowiska	Analiza opisowa występowania obszarów ochrony środowiska w danej jednostce, mający wpływ m.in. na rodzaj podejmowanej czy prowadzonej działalności gospodarczej	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
1.	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	To wskaźnik pośrednio odzwierciedlający rozwój osadniczy i zainteresowanie inwestycjami mieszkaniowymi lub usługowymi. Niska liczba pozwoleń może świadczyć o stagnacji rozwoju, spadku atrakcyjności danego obszaru, depopulacji lub niechęci do osiedlania się, co z kolei może sprzyjać pogłębianiu się degradacji społecznej. Wskaźnik obrazuje poziom pobudzający działalność inwestycyjną w gminie, wyrażoną liczbą wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
2.	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem /wskaźnik delimitacji/	-	Bezpieczeństwo publiczne, w tym bezpieczeństwo na drogach, stanowi jeden z kluczowych elementów jakości życia społecznego. Wskaźnik ten identyfikuje obszary o podwyższonym ryzyku wypadków i w konsekwencji większym poczuciu zagrożenia wśród mieszkańców – co może wpływać na ich aktywność, mobilność i dobrostan psychiczny.	Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej

			Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony liczbą wypadków komunikacyjnych w danej jednostce w odniesieniu do 100 wypadków ogółem	
3.	<i>Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce /wskaźnik delimitacji/</i>		Stan infrastruktury drogowej wpływa na dostępność usług, komunikację społeczną, mobilność zawodową i edukacyjną mieszkańców. Dominacja dróg o niskim standardzie może prowadzić do społecznej izolacji i ograniczenia szans rozwojowych, szczególnie w mniej zurbanizowanych częściach gminy. Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony długością dróg o statusie drogi gminnej o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg gminnych w danej jednostce	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>
4.	-	<i>Liczba i stan budynków użyteczności publicznej (m.in. domy kultury, świetlice wiejskie, szkoły), w tym występowanie rozwiązań umożliwiających korzystanie z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami</i>	<i>Analiza opisowa obrazująca liczbę budynków użyteczności publicznej posiadających rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie przez osoby ze szczególnymi potrzebami</i>	<i>Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej</i>
Sfera techniczna				
1.	<i>Liczba budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce</i>	-	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji gminnego zasobu mieszkaniowego, mierzoną liczbą budynków nieużywanych lub których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce.	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>
2.	<i>Liczba budynków - budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (budynki gospodarcze) nieużywanych i w złym stanie w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych w danej jednostce</i>	-	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji zasobu produkcyjno-usługowego, mierzonego liczbą budynków produkcyjnych, usługowych lub gospodarczych dla rolnictwa, nieużywanych lub których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych danej jednostki.	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>
3.	<i>Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 osób</i>	-	Wskaźnik obrazuje skalę zwodociągowania gminy wyrażoną liczbą awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii	<i>Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej</i>
4.	<i>Liczba awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii</i>		Wskaźnik obrazuje skalę problemów technicznych wyrażoną skalą w przeliczeniu na 100 osób	<i>Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej</i>

5.	<i>Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) w przeliczeniu na 100 budynków /wskaźnik delimitacji/</i>	-	<p><i>Wskaźnik ten stanowi miernik cywilizacyjnego wyposażenia gospodarstw domowych i poziomu ich infrastrukturalnego wykluczenia. Brak dostępu do kanalizacji wiąże się z obniżeniem komfortu życia, wzrostem kosztów utrzymania, pogorszeniem warunków higienicznych i potencjalnym wykluczeniem środowiskowym.</i></p> <p><i>Wskaźnik obrazuje rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie, wyrażoną liczbą budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (w tym m.in. Kanalizacji sieciowej, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych) w przeliczeniu na 100 budynków</i></p>	<i>Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej</i>
6.	-	<i>Dostępność komunikacyjna</i>	<p><i>Analiza opisowa obrazująca dostępność komunikacyjną, w szczególności dostępność do przystanków komunikacji publicznej, umożliwiającej efektywne korzystanie przez osoby ze szczególnymi potrzebami</i></p>	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>

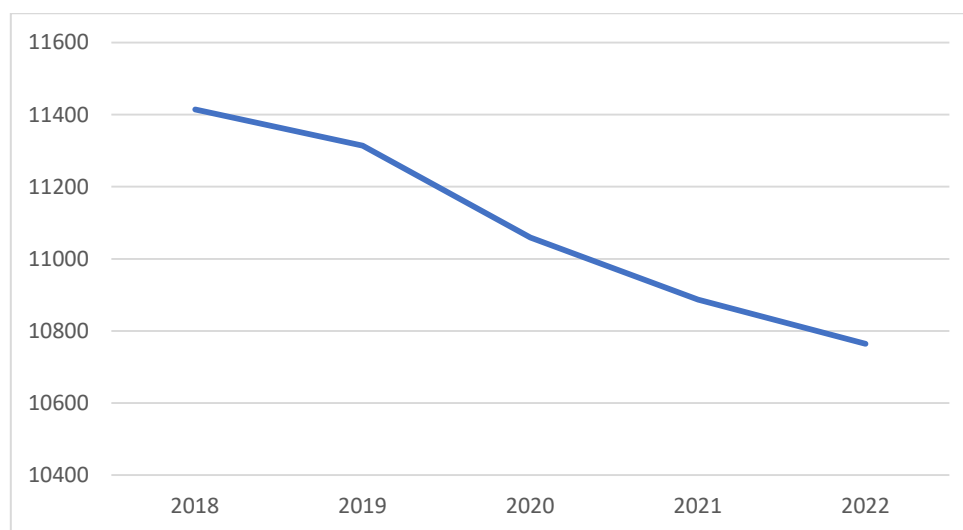
Źródło: opracowanie własne

Analiza zjawisk w sferze społecznej w Gminie Czarna Białostocka

Potencjał demograficzny Gminy Czarna Białostocka

Na przestrzeni lat 2018-2022 ludność gminy Czarna Białostocka zmniejszyła się o 650 osób, czyli o prawie 6%. Dynamika spadku liczby ludności w podziale na płeć wskazuje szybszy ubytek mężczyzn (-6,64%) niż kobiet (-4,80%). Zmiana w liczbie mieszkańców Gminy na przestrzeni lat 2018-2022 przedstawia poniższy wykres:

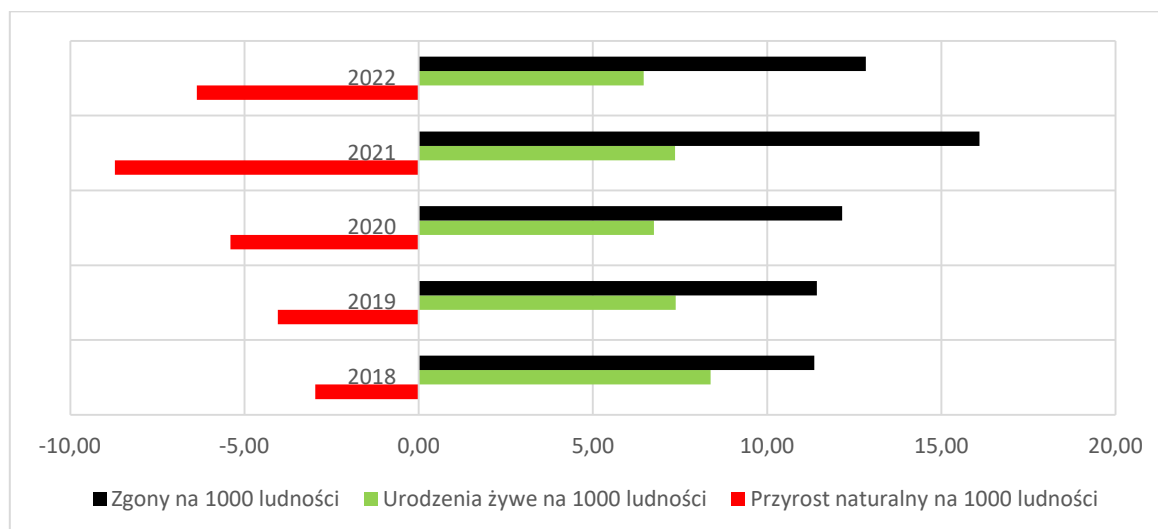
Wykres 1 Dynamika zmiany w liczbie mieszkańców gminy na przestrzeni lat 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednym z powodów zmniejszającej się liczby mieszkańców gminy jest utrzymujący się wciąż spadek przyrostu naturalnego. Na przestrzeni 2018-2022 odnotowano więcej zgonów niż urodzeń, przy czym od roku 2020 obserwuje się zjawisko, w których wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności jest dwukrotnie wyższy niż wskaźnik liczby urodzeń na 1000 osób. Najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego wynoszący -8,75% zaobserwowano w roku 2021. Wynikało to przede wszystkim z wysokiej liczby zgonów (wskaźnik liczby zgonów na 1000 ludności wyniósł 16,09%). Przyrost naturalny w Gminie Czarna Białostocka przedstawia się następująco:

Wykres 2 Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Analizując zjawisko przyrostu naturalnego wśród sąsiadujących gmin, średni spadek przyrostu naturalnego w gminie Czarna Białostocka jest jednym z najwyższych. Zdecydowanie wyższy spadek notuje gmina Jasionówka oraz gmina Janów. Jedynie w gminie Supraśl oraz w gminie Wasilków obserwuje się dodatni przyrost naturalny.

Tabela 5 Przyrost naturalny na 1000 ludności

Nazwa	przyrost naturalny na 1000 ludności					średnia
	2018	2019	2020	2021	2022	2018-2022
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE	-1,00	-0,98	-3,50	-5,74	-3,76	-3,00
Powiat białostocki	-0,70	-0,48	-2,49	-4,37	-2,34	-2,08
Gmina Czarna Białostocka	-2,97	-4,04	-5,40	-8,72	-6,37	-5,50
Gmina Supraśl	1,06	-0,78	1,31	-0,82	2,23	0,60
Gmina Wasilków	7,54	6,08	3,49	3,18	4,28	4,91
Gmina Jasionówka	-1,43	-6,15	-9,69	-14,65	-12,95	-8,97
Gmina Knyszyn	-4,20	-3,77	-5,19	-9,42	-6,62	-5,84
Gmina Janów	-7,00	-8,03	-9,74	-10,46	-6,60	-8,37
Gmina Korycin	-0,93	-3,09	-7,37	-12,29	-3,60	-5,46
Gmina Sokółka	-3,78	-4,64	-3,32	-9,11	-5,41	-5,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ważnym elementem procesu depopulacji jest ujemnie saldo migracji oraz zmiany strukturalne w gospodarce i społeczeństwie. Na przestrzeni lat 2018-2022, w gminie Czarna Białostocka obserwuje się ujemnie saldo migracji. Oznacza to, że większa liczba mieszkańców wyjeżdża niż osiedla się w gminie. Trend ten obserwowany jest w całym województwie podlaskim. Natomiast powiat białostocki notuje dodatnie saldo migracji. Szczególnie obserwowane w gminach Supraśl, Choroszcz oraz Wasilków, w których średnia wartość migracji ogółem na 1000 ludności przewyższa wartość 20%. Najniższe średnie ujemnie saldo migracji w powiecie białostockim w latach 2018-2022 odnotowuje się w gminie Poświętne (-8,02), Zawady (-5,07) oraz Czarna Białostocka (-4,28). Natomiast wśród

najbliższych sąsiadów, podobnie jak w przypadku przyrostu naturalnego, gminami w których notuje się niższe średnie saldo migracji na 1000 ludności są gmina Janów (-5,85) oraz gmina Jasionówka (-5,63). Niekorzystne zjawisko depopulacji może doprowadzić do zaniku społeczności lokalnych, pustoszenia się wsi oraz miast, jak również do blokowania procesów rozwojowych gminy.

Saldo migracji na 1000 ludności

Tabela 6 Saldo migracji na 1000 ludności

Nazwa	Saldo migracji na 1000 ludności				
	2018	2019	2020	2021	2022
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE	-1,70	-1,72	-1,14	-1,05	-1,00
Powiat białostocki	8,34	9,79	10,13	11,99	10,67
Gmina Czarna Białostocka	-1,31	-5,01	-4,68	-6,36	-4,06
Gmina Supraśl	16,39	21,89	15,88	22,71	23,39
Gmina Wasilków	26,95	29,72	23,09	25,78	24,64
Gmina Jasionówka	-10,00	-3,62	-7,37	-4,75	-2,43
Gmina Knyszyn	-1,68	-1,05	-3,89	-3,29	0,88
Gmina Janów	-4,35	-0,73	-10,51	-6,01	-7,66
Gmina Korycin	-2,16	-7,41	-2,88	-0,65	3,27
Gmina Sokółka	-5,19	-3,22	-4,37	-3,76	-5,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, ważnym zjawiskiem jest struktura demograficzna według zdolności do pracy, odnosząca się do podziału ludności na grupy wiekowe w kontekście ich aktywności zawodowej. Wśród populacji mieszkańców gminy Czarna Białostocka w ostatnich latach obserwuje się postępujący wzrost wartości ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku osób w wieku produkcyjnym. Tym samym obserwuje się w gminie zjawisko starzenia się społeczeństwa gminy Czarna Białostocka. Potwierdza to ponadto wskaźnik liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, który w roku 2022 wyniósł 143,6. Wskaźnikiem mierzącym obciążenie ekonomiczne społeczeństwa jest liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W roku 2022 wartość wskaźnika wyniosła 71,4. Pomimo, iż wartość ta znajduje się w sferze zrównoważonej struktury demograficznej (50-75), to jednak postępujące starzenie się społeczeństwa może w krótkim okresie doprowadzić do osiągnięcia jego wysokiej wartości. Oznaczać to będzie, że pracująca część ludności będzie musiała utrzymywać coraz więcej osób nieaktywnych zawodowo, co może prowadzić do problemów gospodarczych i społecznych.

Trwający proces starzenia się ludności przejawia się również we wskaźnikach obrazujących współczynnik obciążenia osobami starszymi. W 2022 r. współczynnik ten w gminie Czarna Białostocka wyniósł blisko 32%, co oznacza, że na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 32 seniorów. Z punktu widzenia procesów demograficznych, jest ten kluczowy wskaźnik pokazuje, jak duża część społeczeństwa w wieku produkcyjnym musi utrzymywać osoby starsze.

Tabela 7 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi

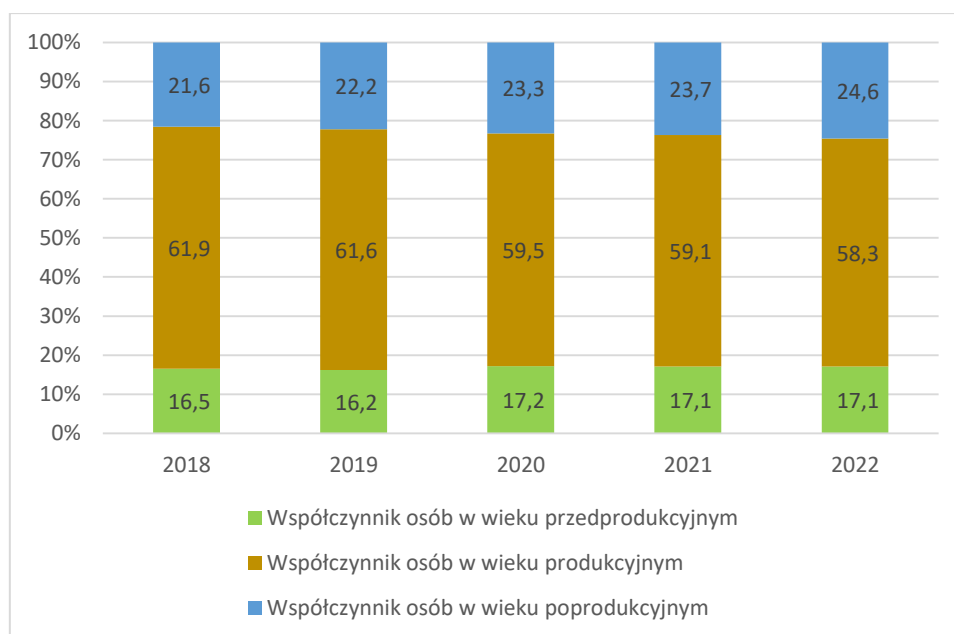
Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
--------------------------	------	------	------	------	------

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	25,8	26,7	29,7	30,6	31,9
<i>ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym</i>	131,1	136,8	135,3	138,5	143,6
<i>ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>	61,6	62,2	68,2	69,2	71,4
<i>ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym</i>	35,0	35,9	39,2	40,2	42,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Niekorzystnym zjawiskiem jest zwiększający się udział mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym. Na przestrzeni lat 2018-2022 udział mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym w gminie Czarna Białostocka systematycznie wzrasta. Współczynnik osób w wieku przedprodukcyjnym, w analizowanych latach, wzrósł o 3,64%, natomiast współczynnik osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 13,89%. W tym samym czasie współczynnik osób w wieku produkcyjnym spadł o 5,82%.

Wykres 3 Współczynnik osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym

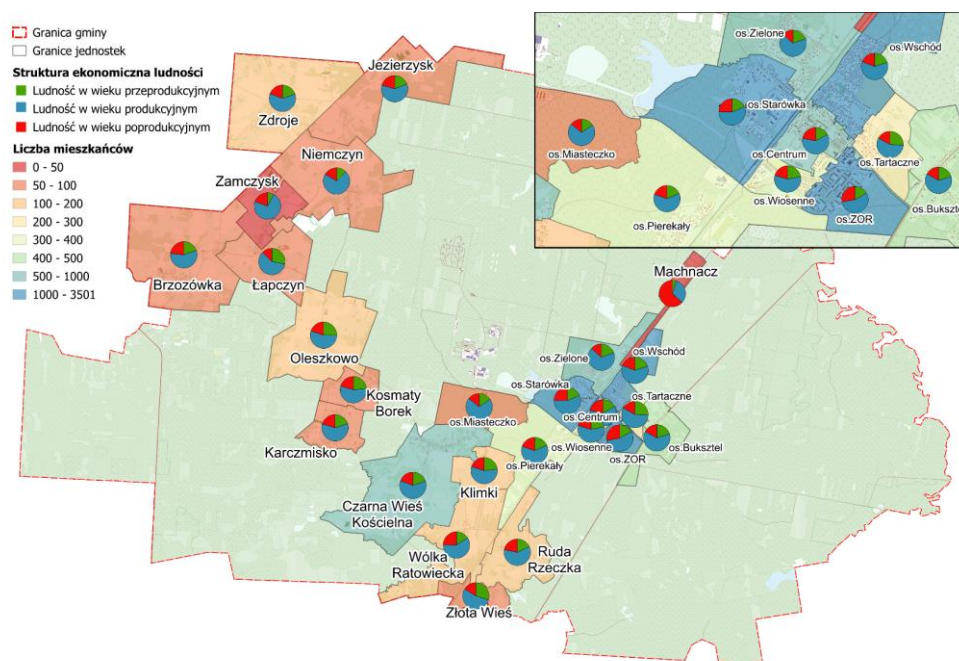
Źródło: opracowanie własne

Postępująca dynamika wzrostu osób w wieku nieprodukcyjnym oraz dynamika spadku osób w wieku produkcyjnym stwarza niebezpieczeństwo wystąpienia w przyszłości niedoboru ludności w wieku produkcyjnym. W konsekwencji postępujący proces starzenia się społeczeństwa gminy Czarna Białostocka niesie za sobą szereg zagrożeń natury społecznej, jak również i ekonomicznej, mającej znaczący wpływ na funkcjonowanie gminy. Coraz większa liczba osób starszych może prowadzić do utrwalania negatywnego stereotypu starości i wykluczenia, dostosowania opieki zdrowotnej do osób starszych, czy zwiększaniem nakładów na opiekę zdrowotną i opiekuńczą.

Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2023 r. w jednostkach analitycznych zamieszkuje łącznie 10 368 osób. Jednostkami analitycznymi w mieście Czarna Białostocka o największej liczbie ludności są Osiedle ZOR (3501), Osiedle Centrum (1361) oraz Osiedle Wschód (1009).

W przypadku obszarów wiejskich gminy, jednostkami o największej liczbie ludności to Czarna Wieś Kościelna (622), Oleszkowo (175) oraz Zdroje (145). W ramach struktury liczby ludności według ekonomicznych grup wieku 18,86% mieszkańców to osoby w wieku przedprodukcyjnym, 58,39% to osoby w wieku produkcyjnym, natomiast 22,75% to osoby w wieku poprodukcyjnym.

Rysunek 3 Struktura ekonomiczna mieszkańców gminy

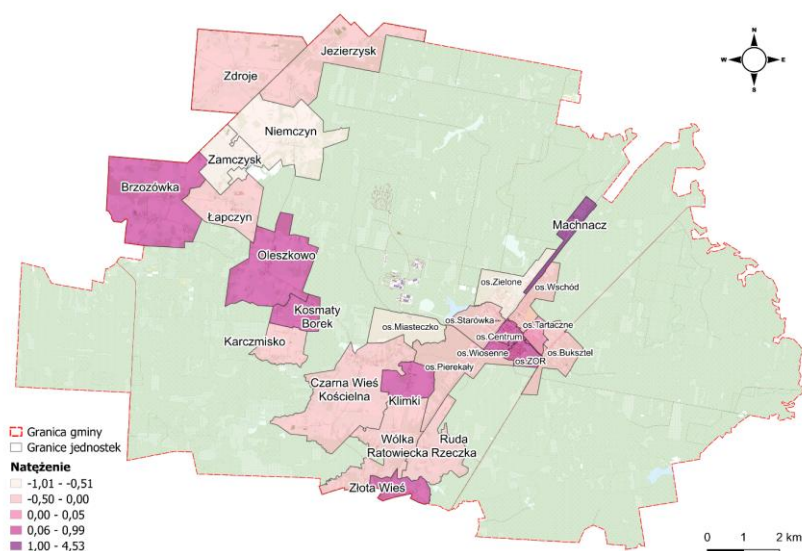
Źródło: opracowanie własne

Liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym wynoszącą więcej niż 20% ogółu mieszkańców, obserwuje się w 11 jednostkach. Największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w odniesieniu do ogólnej liczby mieszkańców danej miejscowości notują jednostki Złota Wieś (29,7%), Łączyn (28,2%) oraz Osiedle Tartaczne (25,7%). Jednocześnie najmniejszy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym odnotowuje się w miejscowościach Machnacz (5,3%), Zamczysk (8,5%) oraz Wólka Ratowiecka (12,5%). Z kolei liczbę osób w wieku poprodukcyjnym wynoszącą więcej niż 20% ogółu mieszkańców, obserwuje się w 12 jednostkach, wśród których największy odsetek występuje w miejscowości Machnacz (63,2%). Blisko 30% osób w wieku poprodukcyjnym to mieszkańcy jednostki Osiedle ZOR. Co czwarty mieszkaniec jednostki Wólka Ratowiecka oraz Osiedle Starówka to osoby w wieku poprodukcyjnym. W przypadku odsetka mieszkańców w wieku produkcyjnym, struktura mieszkańców waha się w przedziale pomiędzy 31,6% a 71,3%. Jednostkami, w których notuje się największą liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym w odniesieniu do ogółu mieszkańców danej jednostki, których wartość przekracza 70% to Zamczysk oraz Niemczyn. Natomiast najmniejszy odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym, wynoszący zaledwie 31,6% mieszka w jednostce Machnacz.

Miarą sytuacji demograficznej gminy jest wskaźnik obciążenia demograficznego, który obrazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym (najczęściej dzieci i seniorzy) przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym i wskazuje w jakim stopniu osoby pracujące „utrzymują” osoby niepracujące. Wartość referencyjna wynosi 72,57. Powyżej wartości referencyjnej notuje się 10 jednostek. Najbardziej niekorzystna sytuacja, czyli największe odchylenie liczby

osób niepracujących w stosunku do pracujących występuje w jednostce Machnacz (4,53), Złota Wieś (0,39), Oleszkowo (0,31) oraz Kosmaty Borek (0,22). Niski wskaźnik, czyli sytuację w której występuje największe odchylenie liczby osób pracujących w stosunku do niepracujących stwierdza się w jednostkach (Niemczyn -1,01), Zamczysk oraz Osiedle Miasteczko (po -0,95).

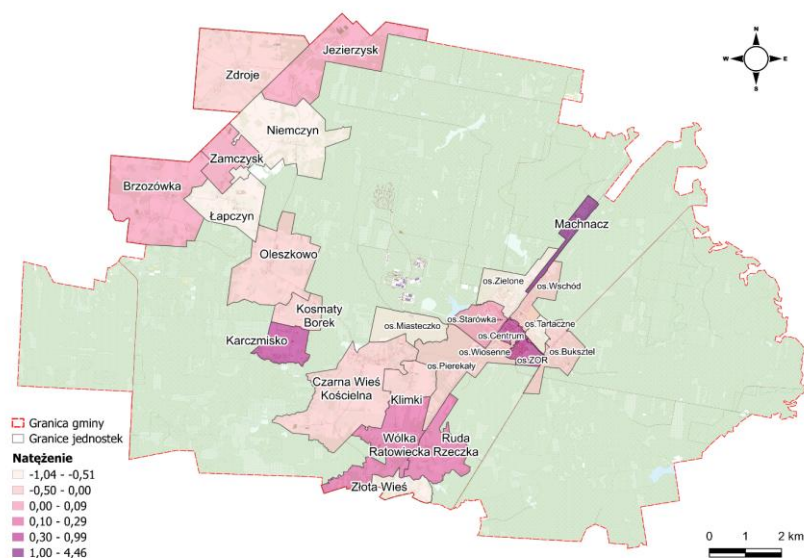
Rysunek 4 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne

Analizując proces obciążenia demograficznego, warto zwrócić uwagę na zjawisko starzenia się społeczeństwa. W ramach analizy zjawiska starzenia się społecznego, badaniu poddano odsetek osób powyżej 65 roku życia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców. Dla celów analizy liczby osób w wieku senioralnym przyjęto wiek 65 lat zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn. Starzenie się ludności obserwowane jest z różnym natężeniem w poszczególnych jednostkach. Wartość referencyjna wskaźnika wynosząca 18,52, została przekroczona w 11 jednostkach analitycznych. Największe odchylenie od wartości referencyjnej odnotowano w jednostce Machnacz (4,46). Ponadto wysoki odsetek osób powyżej 65 roku życia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców mieszka w jednostkach Osiedle ZOR (0,75), Osiedle Centrum (0,30) oraz Karczysko (0,30).

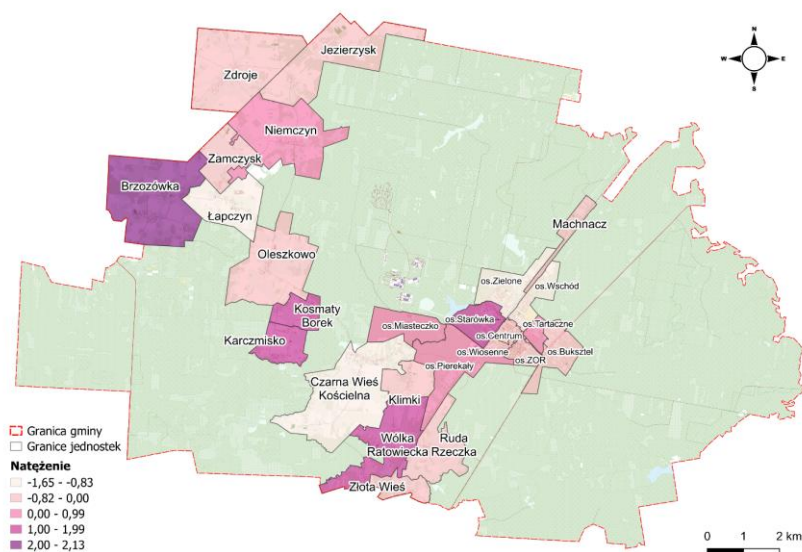
Rysunek 5 Liczba osób w wieku powyżej 65 roku życia w przeliczeniu na 100 osób

Źródło: opracowanie własne

Jak zostało wskazane wyżej, ludność gminy Czarna Białostocka stale maleje. Stąd też w ramach analizy występujących zjawisk demograficznych, analizie poddano również zjawisko depopulacji, czyli stopniowe zmniejszanie się liczby mieszkańców gminy Czarna Białostocka. W tym celu dokonano analizy dwóch trendów demograficznych, czyli migracji ludności oraz przyrostu naturalnego. W pierwszym kroku analizie poddano współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów przypadający na 100 osób. W 2023 r. wartość referencyjna wskaźnika wyniosła -0,80. Największe odchylenie wskaźnika, czyli sytuację gdy liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń odnotowano w jednostkach Brzozówka (2,13), Kosmaty Borek (1,77), Karczmisko (1,77) oraz Wólka Ratowiecka (1,75). Z kolei dodatnie saldo urodzeń odnotowano w 2023 roku w jednostkach Osiedle Wschód (0,40), Osiedle Zielone (0,32), Łączyn (1,28) oraz Czarna Wieś Kościelna (0,32).

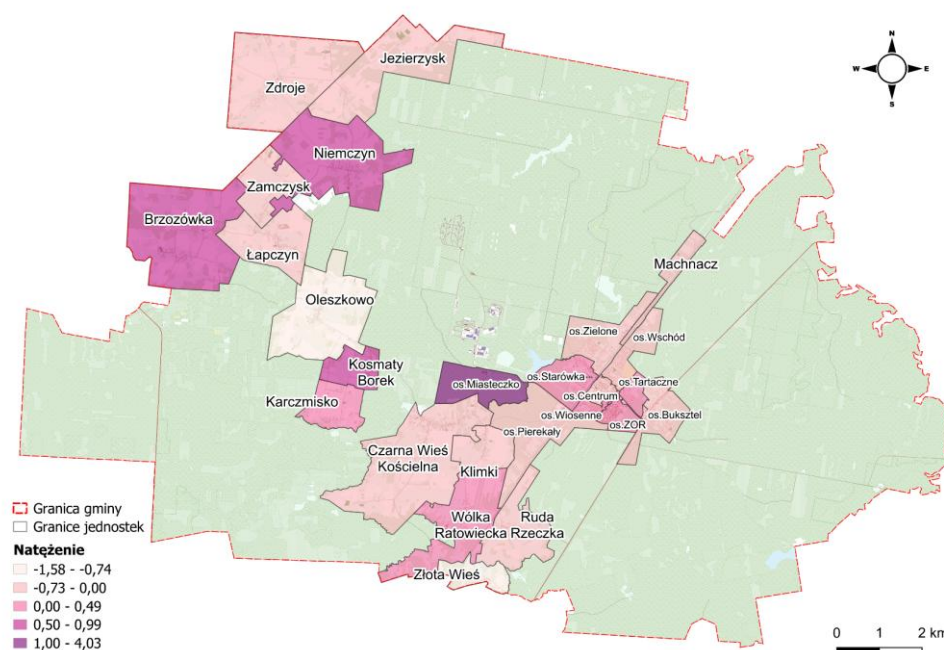
Rysunek 6 Stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów przypadający na 100 osób

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem obrazującym zjawisko depopulacji gminy Czarna Białostocka jest wskaźnik salda liczby zameldowań i wymeldowań w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten jest miarą zmiany w liczbie ludności danego obszaru wynikających z ruchów migracyjnych wewnętrznych (krajowych) i zagranicznych. Sytuacja, w której więcej osób się wyprowadza niż osiedla, może świadczyć o problemach, takich jak brak miejsc pracy, niskie wynagrodzenia, słaba infrastruktura czy inne negatywne czynniki. W 2023 r. wartość referencyjna wskaźnika wyniosła -5,33. W 15 jednostkach analitycznych notuje się ujemną wartość salda migracji, co oznacza, że więcej osób się wymeldowuje niż zameldowuje. Największe odchylenie od wartości referencyjnej odnotowano w jednostce Miasteczko (4,03). Dodatkowo wysokie wartości notuje się w jednostkach Brzozówka (0,85), Kosmaty Borek (0,53) oraz Niemczyn (0,50). Dodatnie saldo migracji notuje się w 6 jednostkach, wśród których najkorzystniejsze wartości wskaźnika obserwuje się w jednostkach Oleszkowo (-1,58), Złota Wieś (-1,57) oraz Czarna Wieś Kościelna (-0,69).

Rysunek 7 Stosunek salda liczby zameldowań i wymeldowań w przeliczeniu na 100 osób

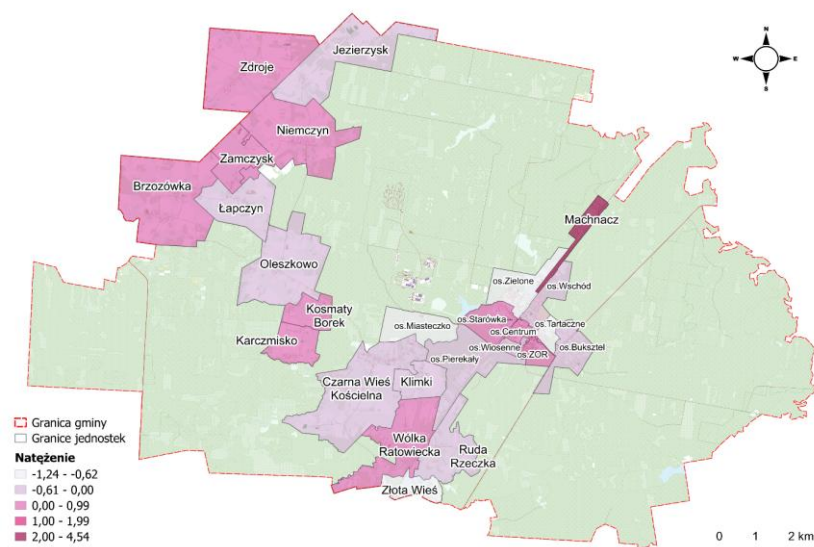

Źródło: opracowanie własne

Niski przyrost naturalny, wieloletnie ujemnie saldo migracji zewnętrznych oraz wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym przy jednocześnie niskim odsetku osób w wieku przedprodukcyjnym skutkuje starzeniem się społeczeństwa. Konsekwencją postępującego zjawiska starzenia się społeczeństwa będzie zmiana struktury wieku grupy produkcyjnej, czyli więc potencjalnej siły roboczej. Stąd też zjawisko demografii przeanalizowano również pod kątem liczby osób po 50 roku życia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, jak również pod kątem liczby osób w przedziale wieku 18-30 lat, czyli strukturą społeczną charakteryzującą się największą mobilnością.

W 2023 roku, w gminie Czarna Białostocka, w 11 jednostkach odnotowano występowanie odsetka liczby mieszkańców powyżej 50 roku powyżej wartości referencyjnej (37,83). Największe odchylenia wskaźnika, czyli występowanie największego odsetka liczby mieszkańców powyżej 50 roku życia w odniesieniu do 100 mieszkańców danej jednostki, notuje się w jednostkach Machnacz (4,54), Osiedle ZOR (0,46), Zamczysk (0,29) oraz Osiedle Centrum (0,21). Z kolei najbardziej korzystną sytuację obserwuje się w jednostkach Osiedle Tartaczne (-0,62), Osiedle Zielone (-0,65) oraz Złota Wieś (-0,74).

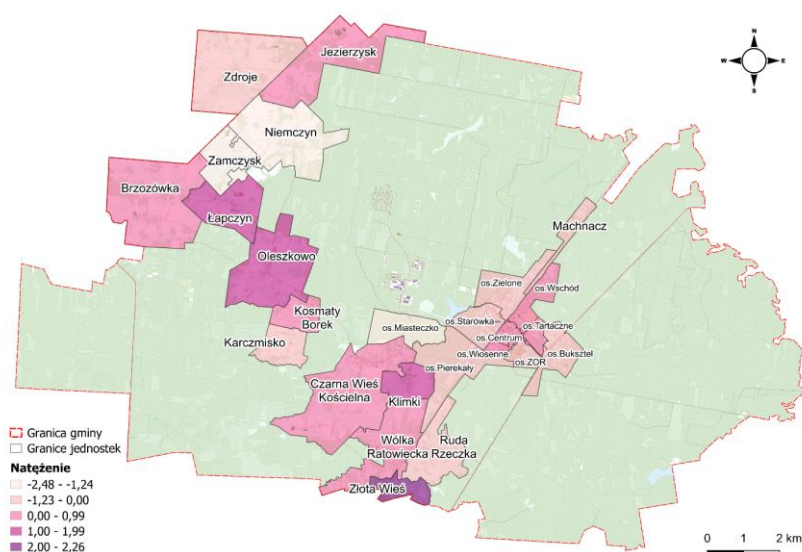
Rysunek 8 Liczba mieszkańców powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 100 osób

Źródło: opracowanie własne

Osoby w wieku 18 - 30 lat po zakończeniu etapu edukacji rozpoczynają pracę zawodową i stają się ważną częścią lokalnego rynku pracy. Stąd też osoby w tym przedziale wieku posiadają największe zdolności mobilne. Aby ograniczyć odpływ tej grupy mieszkańców, należy tworzyć realne zachęty do pozostania dla osób młodych, np. w postaci atrakcyjnej przestrzeni życiowej, w tym m.in. inwestycje w obszarze edukacji najmłodszych dzieci oraz opieki nad nimi, jak również tworzenie oraz wspieranie funkcjonowania przestrzeni mieszkalnej dostosowanej do potrzeb rodzin. Jednostkami o najniższym wskaźniku relacji liczby mieszkańców w wieku 18 - 30 lat w stosunku do 100 mieszkańców są Złota Wieś (2,26), Łączyn (1,29) oraz Oleszkowo (1,15). Najwyższy wskaźnik natomiast notują jednostki Osiedle Miasteczko (-2,48), Niemczyn (-1,96) oraz Zamczysk (-1,77).

Rysunek 9 Liczba mieszkańców w wieku 18-30 lat w przeliczeniu na 100 osób

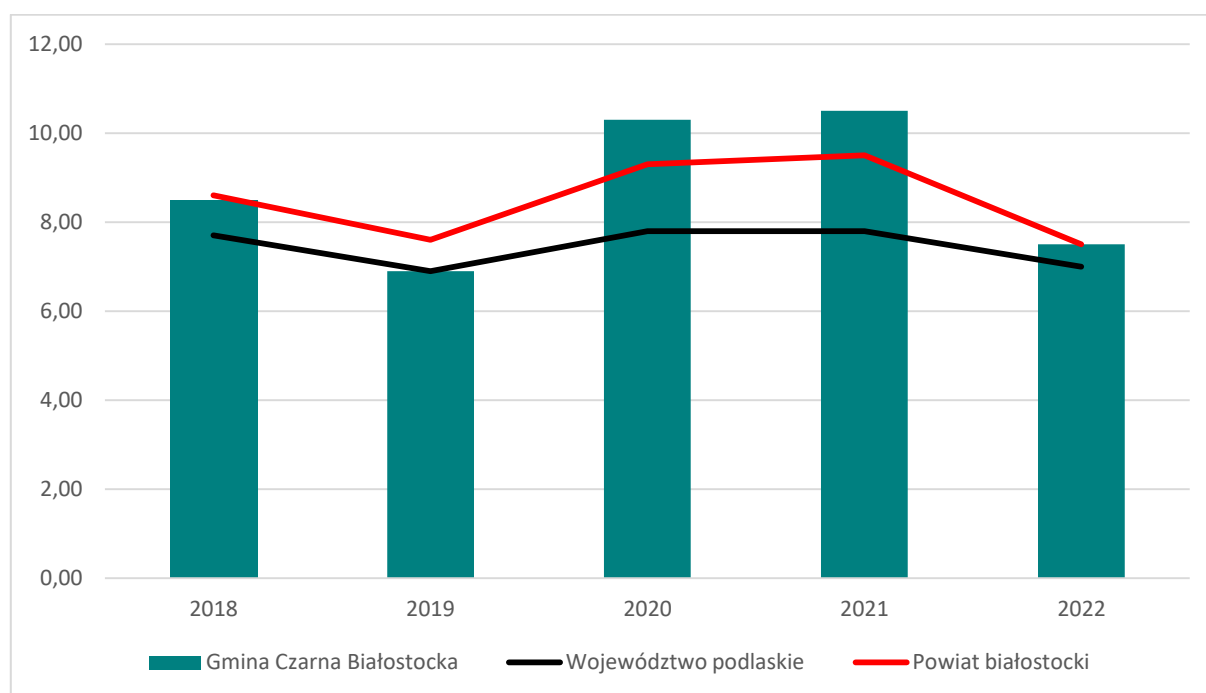
Źródło: opracowanie własne

Bezrobocie w Gminie Czarna Białostocka

Stopa bezrobocia rejestrowanego liczona jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie (zasobu siły roboczej danej populacji) w latach 2018-2022 w gminie Czarna Białostocka wynosiła średnio 8,74 %. W analizowanym okresie stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie białostockim wynosiła średnio 8,5%, natomiast województwie podlaskim 7,5%. Oznacza to, że w okresie ostatnich 3 lat stopa bezrobocia w gminie Czarna Białostocka była wyższa niż w powiecie oraz województwie.

Szacunkowe wartości wskaźnika udziału bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w okresie 2018-2022 przedstawia poniższy rysunek.

Wykres 4 Wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w okresie 2018-2022

Źródło: opracowanie własne

Według danych GUS, w 2022 roku liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie Czarna Białostocka wynosiła 252 osoby, w tym 114 kobiet oraz 138 mężczyzn. Na przestrzeni okresu obejmującego lata 2018-2022, nastąpił blisko 25% spadek liczby osób bezrobotnych w gminie, przy czym dynamika spadku osób bezrobotnych rok do roku wynosiła 6,87%. Analiza wskaźnika bezrobocia rejestrowanego na obszarze Gminy Czarna Białostocka wskazuje, że w analizowanym okresie w nieznacznie gorszej sytuacji były kobiety (50,49%) niż mężczyźni (49,51%). Natomiast w roku 2022 sytuacja uległa zmianie, ponieważ liczba bezrobotnych mężczyzn wyniosła blisko 55%. Analizując liczbę osób bezrobotnych ze względu na wiek, w okresie 2018-2022 w najbardziej niekorzystnej sytuacji były osoby po 50 roku życia, stanowiąc średnio blisko 30% bezrobotnych. Liczba młodych bezrobotnych, czyli osób do 30 roku życia, wśród ogólnej liczby osób bezrobotnych wynosiła średnio 24,10%, natomiast bezrobotni do 25 roku życia stanowiły średnio 11% bezrobotnych.

Udział zarejestrowanych bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w ogóle osób bezrobotnych w okresie 2018-2022 wynosił średnio 49,60%. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w gminie była mniejsza o 6,5 pkt % na tle powiatu białostockiego oraz o 7,14 pkt % na tle województwa podlaskiego. Analiza liczby osób długotrwale bezrobotnych w gminie Czarna Białostocka wśród najbliższych sąsiadów wskazuje, że liczba osób długotrwale bezrobotnych w gminie Czarna Białostocka jest najniższa, osiągając średnio wynik o blisko 15 pkt % niższy niż Gmina Jasionówka, w której notuje się najwyższy średni wynik liczby osób długotrwale bezrobotnych.

Tabela 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminach

	Bezrobotni zarejestrowani według gmin				
	2018	2019	2020	2021	2022
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE	36 786	33 277	37 830	33 374	31 185
Powiat białostocki	4 419	3 961	5 002	4 485	3 753
Gmina Czarna Białostocka	335	272	394	346	252
Gmina Supraśl	397	356	457	430	351
Gmina Wasilków	439	401	515	479	419
Gmina Jasionówka	76	77	76	62	55
Gmina Knyszyn	173	142	127	109	128
Gmina Janów	109	98	99	83	79
Gmina Korycin	83	60	76	78	74
Gmina Sokółka	1 139	1 003	1 048	945	853

Źródło: opracowanie własne

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku liczba osób bezrobotnych w gminie Czarna Białostocka w 2023 roku wynosiła 249 osób. Oznacza to liczba osób bezrobotnych w stosunku do roku 2022 uległa nieznacznemu spadkowi.

Poniższa tabela prezentuje zestawienie odsetka liczby osób bezrobotnych w poszczególnych jednostkach w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych. Z uwagi na tajemnicę statystyczną w przypadku jednostek Brzozówka, Łapczyn. Zdroje, Czarna Wieś Kościelna, Machnacz, Osiedle Buksztel, Osiedle Centrum, Osiedle Pierekały, Osiedle Tartaczne, Osiedle Wschód, Osiedle Zielone oraz Osiedle ZOR dane zostały utajnione. Utajnienie danych nie miało jednak decydującego wpływu na wynik przeprowadzonych analiz. Anonimizacja danych spowodowała niemożność przeprowadzenia niektórych analiz. Jednak w większości przypadków, pomimo anonimizacji, możliwe była identyfikacja istotnych trendów, tym samym rzeczywistego obrazu rynku pracy nie został w sposób istotny zniekształcony.

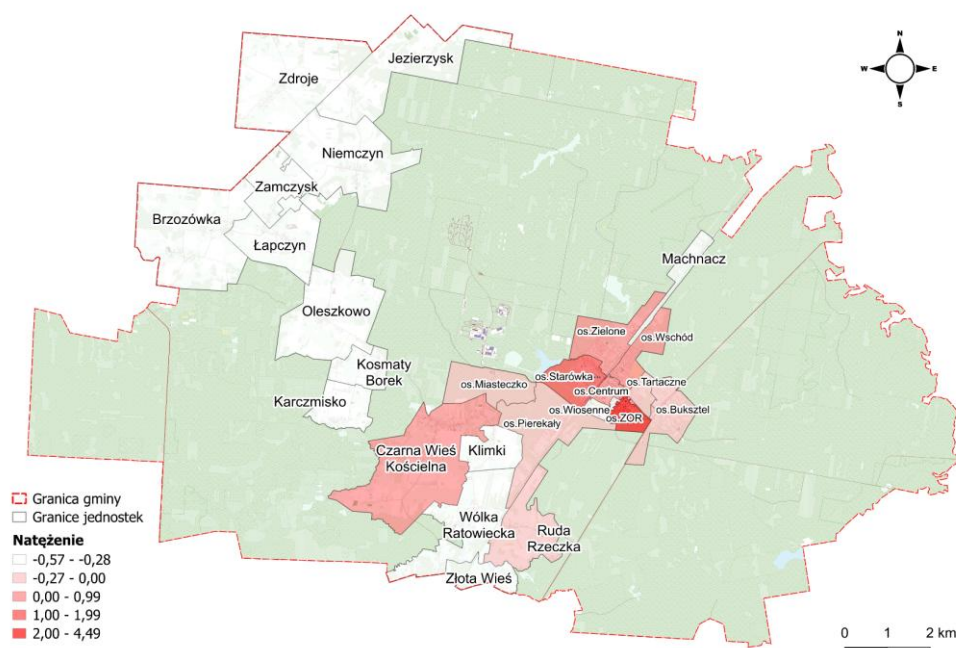
Analiza przestrzennego rozmieszczenia osób bezrobotnych wskazuje, że największa liczba osób bezrobotnych mieszka w jednostce Osiedle ZOR (ponad 35%) oraz Osiedle Centrum (11,24%). Jedynie w dwóch spośród 25 jednostek analitycznych nie stwierdza się występowania osób bezrobotnych.

Tabela 9 Odsetek liczby osób bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych w poszczególnych jednostkach w roku 2023

Jednostka analityczna	Odsetek liczby osób bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych w poszczególnych jednostkach w roku 2023
Brzozówka	0,80%
Jezierzyk	0,00%
Karczmisko	1,20%
Klimki	0,80%
Kosmaty Borek	1,20%
Łapczyn	0,40%
Oleszkowo	0,80%
Ruda Rzecza	2,41%
Niemczyn	2,01%
Wółka Ratowiecka	1,20%
Zdroje	0,40%
Złota Wieś	1,20%
Zamczysk	0,00%
Czarna Wieś Kościelna	6,43%
Osiedle Buksztel	4,02%
Osiedle Centrum	11,24%
Osiedle Miasteczko	3,21%
Osiedle Pierekały	2,41%
Osiedle Starówka	6,43%
Osiedle Tartaczne	3,21%
Osiedle Wiosenne	1,61%
Osiedle Wschód	8,43%
Osiedle Zielone	4,82%
Osiedle ZOR	35,34%
Machnacz	0,40%
Liczba osób bezrobotnych w gminie	249

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 10 Odsetek osób bezrobotnych w danej jednostce w stosunku do ogółu osób bezrobotnych

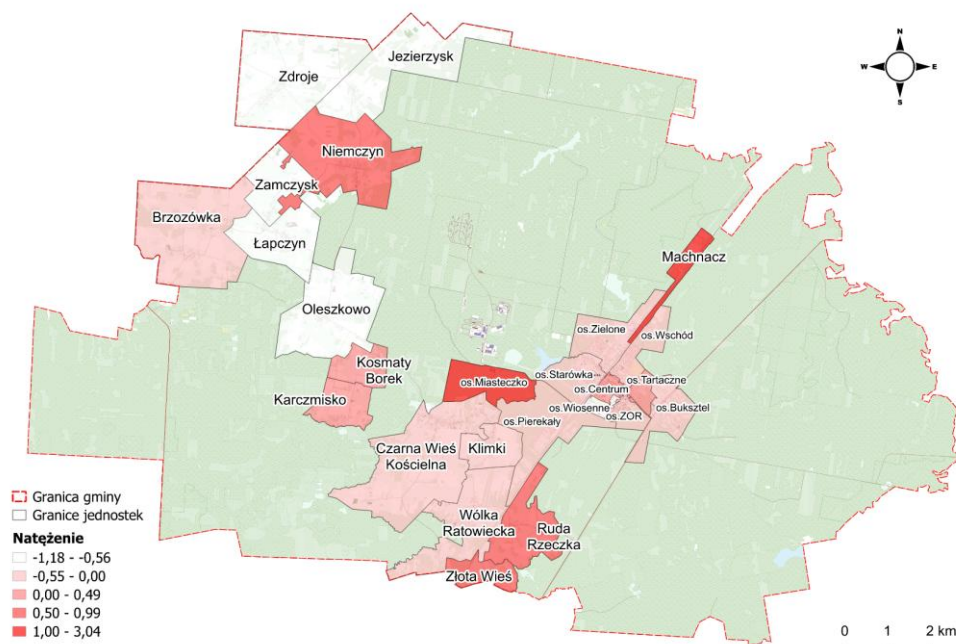

Źródło: opracowanie własne

Wskaźnik bezrobocia jest kluczowym miernikiem kondycji rynku pracy. Wysokie bezrobocie może świadczyć o trudnościach ekonomicznych i społecznych, np. wzroście ubóstwa i migracji zarobkowej. Wysoki poziom bezrobocia jest istotnym czynnikiem odzwierciedlającym stan sytuacji społecznej w gminie, który w sposób bezpośredni wpływa na pogorszenie jakości życia mieszkańców. W szczególności wskazywać może na trudności gospodarcze, ograniczone możliwości zatrudnienia oraz potencjalne problemy społeczne, takie jak ubóstwo czy wykluczenie społeczne.

Stąd też pierwszym wskaźnikiem analizowanym w ramach zjawiska bezrobocia jest liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym zamieszkujących daną jednostkę. Według stanu na 31 grudnia 2023 r. wartość referencyjna wskaźnika wynosi 4,49. Najwyższe odchylenie wskaźnika od wartości referencyjnej, czyli jednostkami w których wartości wskaźnika są najbardziej niekorzystne są Osiedle Miasteczko (3,04) oraz Machnacz (2,78). Jednostkami, w których nie odnotowano występowania osób bezrobotnych są jednostki Jezierzysk oraz Zamczysk. Ponadto niskie wartości wskaźnika występują w jednostkach Oleszkowo (-0,68), Zdroje (-0,91), Zamczysk (-1,18), Łapczyn (-0,66) oraz Osiedle Wiosenne (-0,70).

Rysunek 11 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym

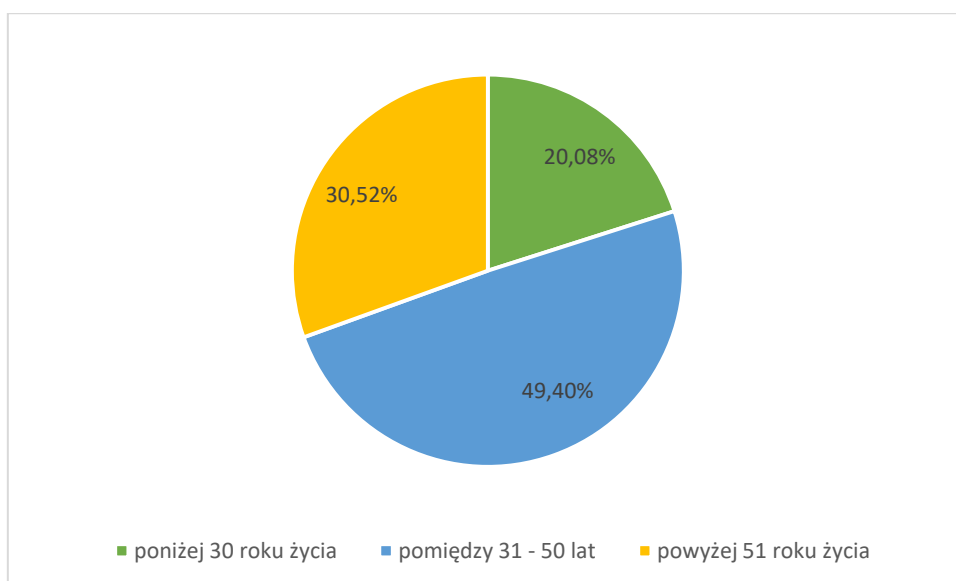

Źródło: opracowanie własne

Zjawisko bezrobocia w gminie Czarna Białostocka przeanalizowano również według określonych grup wiekowych:

- poniżej 30 lat – czyli osób młodych, często na początku kariery zawodowej.
- 31-50 lat – czyli osób w wieku produkcyjnym, z doświadczeniem zawodowym.
- powyżej 51 lat – czyli osób w wieku przedemerytalnym, często mające trudności z ponownym zatrudnieniem.

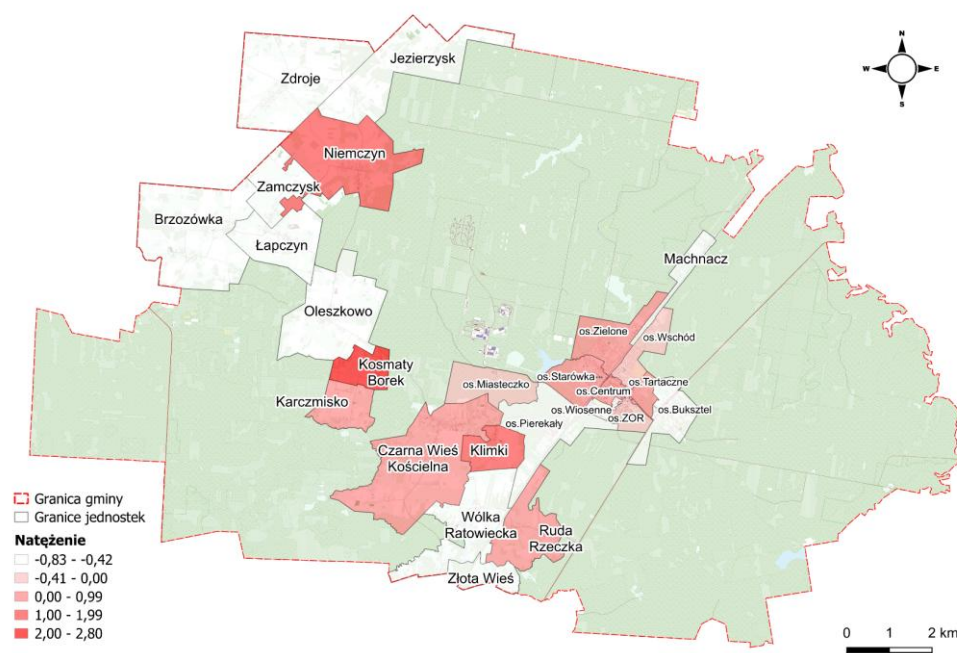
Wykres 5 Struktura wiekowa osób bezrobotnych w gminie

Źródło: opracowanie własne

Osoby młode, z racji wieku, nie zawsze mogą wykazać się posiadaniem bogatego doświadczenia zawodowego, stąd też osobom młodym wchodzącym na rynek pracy trudniej jest rozpocząć karierę zawodową. Analiza danych statystycznych wskazuje, że w gminie Czarna Białostocka w 2023 roku osoby bezrobotne do 30 roku życia, to grupa licząca 50 osób co stanowiło ponad 20% ogółu zarejestrowanych osób bezrobotnych. Analiza wskaźnika liczby zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wskazuje, że jednostkami o największym odchyleniu odsetka młodych bezrobotnych od średniej dla gminy, wynoszącej 15,23 mieszka w jednostkach Kosmaty Borek (2,80) oraz Klimki (1,89). Najkorzystniej pod względem analizowanego zjawiska wypadają jednostki Oleszkowo oraz Złota Wieś (po -0,89).

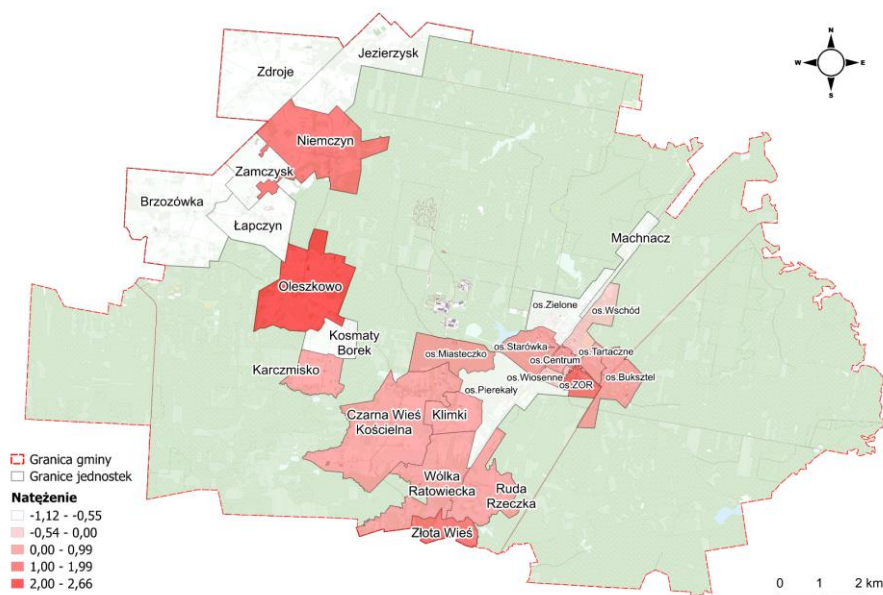
Rysunek 12 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Blisko 50% ogółu osób bezrobotnych w gminie Czarna Białostocka to osoby w przedziale wieku 31-50 lat. W tym przedziale wieku, osoby bezrobotne to grupa licząca 123 osoby. Analiza wskaźnika liczby zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 31-50 lat w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wskazuje, że najniekorzystniej wypadają jednostki Oleszkowo (2,66) oraz Złota Wieś (1,40). Natomiast najmniejsze wartości wskaźnika obserwuje się w jednostce Kosmaty Borek (-1,12).

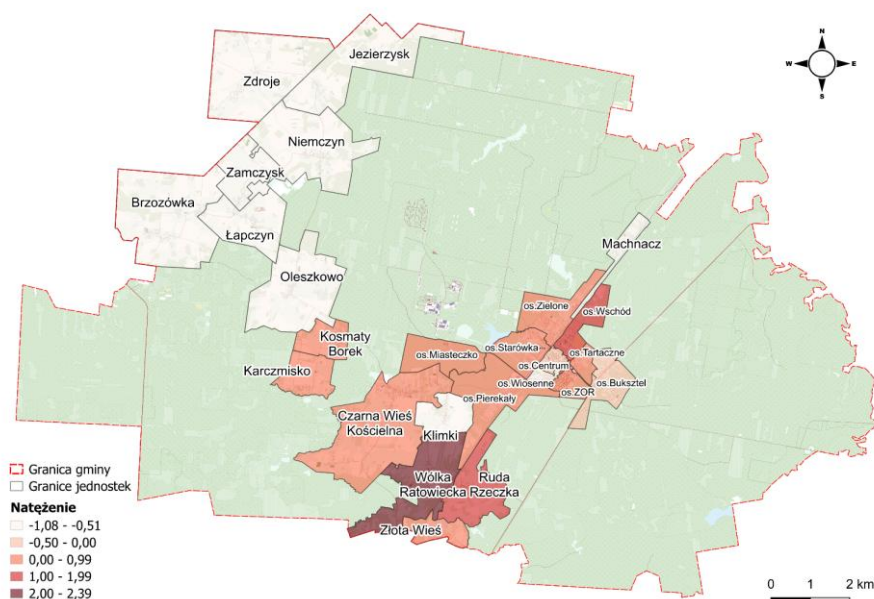
Rysunek 13 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 31-50 lat życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Blisko co trzeci bezrobotny, to osoba po 51 roku życia. W 2023 roku była to grupa licząca 76 osób. Największy odsetek wskaźnika liczby zarejestrowanych bezrobotnych w wieku powyżej 51 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, przy wartości referencyjnej wynoszącej 20,77, odnotowuje się w jednostkach Wólka Rátowiecka (2,39), Ruda Rzeczką (1,52) oraz Osiedle Wschód (1,15). Najkorzystniej wypadają jednostki Klimki oraz Oleszkowo (po -1,08).

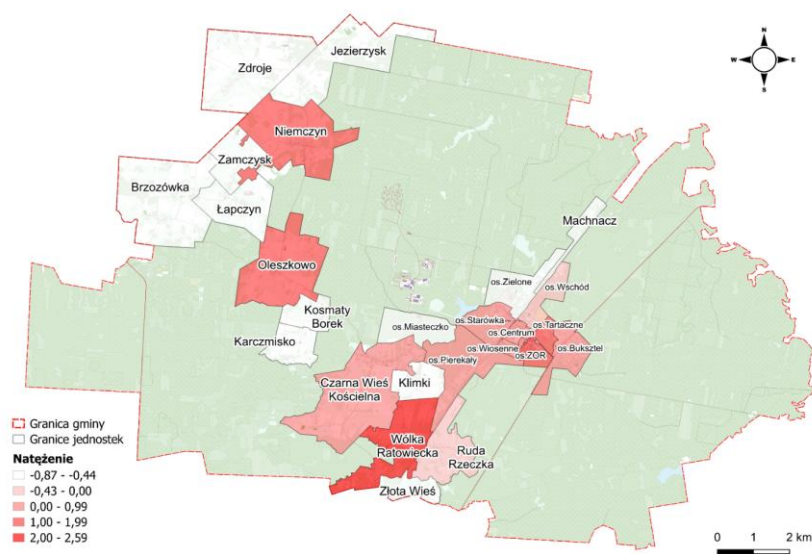
Rysunek 14 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku powyżej 51 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Zjawisko bezrobocia długotrwałego w gminie Czarna Białostocka charakteryzuje się inną strukturą przestrzenną niż bezrobocie ogółem. W 2023 roku liczba osób długotrwale bezrobotnych to grupa licząca 77 osób. Największy odsetek bezrobotnych długotrwale w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym charakteryzuje jednostki Wólka Ratowiecka (2,59), Oleszkowo (1,73) oraz Niemczyn (1,21). Warto przy tym zwrócić uwagę, iż w jednostkach Oleszkowo oraz Wólka Ratowiecka odsetek osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym nie stanowił istotnego problemu. Oznacza to, iż jednostki te charakteryzuje wysoki odsetek bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy w ogóle osób w wieku produkcyjnym. W przypadku miasta Czarna Białostocka, najniekorzystniej wypadają jednostki Osiedle Tartaczne oraz Osiedle ZOR.

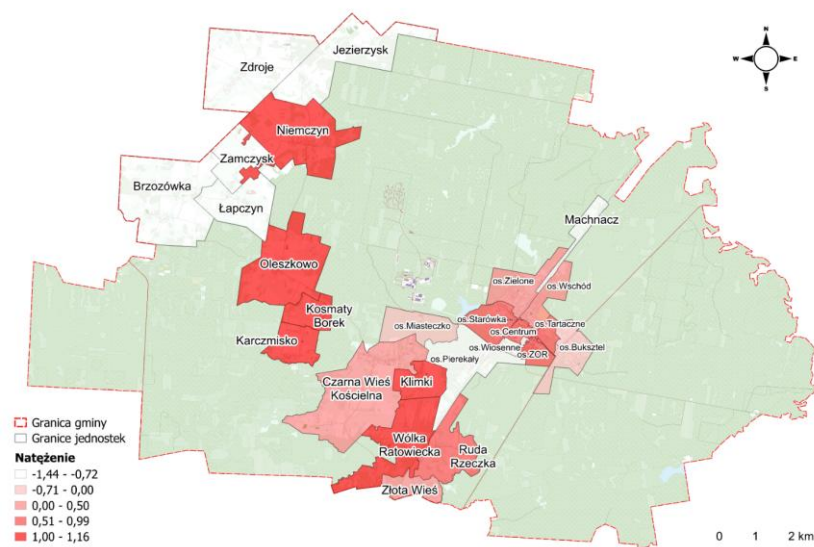
Rysunek 15 Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Grupami szczególnie narażonymi na długotrwale bezrobocie i trudności w znalezieniu stabilnego zatrudnienia to osoby bezrobotne z wykształceniem najwyżej gimnazjalnym oraz osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych. Osoby bezrobotne z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym są to osoby charakteryzujące się brakiem wykształcenia zawodowego lub technicznego, które ogranicza możliwości znalezienia pracy w specjalistycznych zawodach, co skutkuje niską konkurencyjnością na rynku pracy. Natomiast m.in. brak kwalifikacji do wykonywania jakiegokolwiek zawodu poświadczonych dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem uprawniającym do wykonywania zawodu charakteryzuje osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych. Na koniec 2023 r. ponad 83% ogółu bezrobotnych w gminie (204 osoby), stanowili bezrobotni o niskim wykształceniu. Zgodnie z danymi PUP, w gminie Czarna Białostocka w 6 jednostkach odnotowano 100% występowanie osób bezrobotnych z wykształceniem najwyżej gimnazjalnym w odniesieniu do ogólnej liczby osób bezrobotnych w danej jednostce. Jednostkami tymi są Karczmisko, Klimki, Kosmaty Borek, Oleszkowo, Niemczyn oraz Wólka Ratowiecka. W przypadku miasta Czarna Białostocka, największy odsetek osób bezrobotnych o niskim wykształceniu występuje w jednostkach Osiedle ZOR (0,75) oraz Osiedle Tartaczne (0,84).

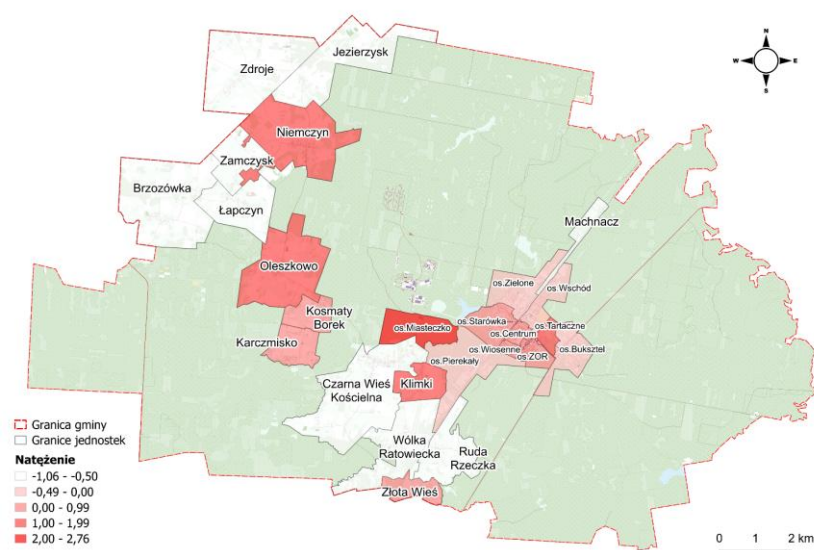
Rysunek 16 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Na koniec 2023 r. ponad 31% ogółu bezrobotnych w gminie, stanowiły osoby bez kwalifikacji zawodowych. Zgodnie z danymi PUP, w gminie Czarna Białostocka w 17 jednostkach odnotowano występowanie osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych. W odniesieniu do wartości referencyjnej wynoszącej 24,21, największe odchylenie wskaźnika odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (2,76). Ponadto niekorzystne wartości notuje się w jednostkach Niemczyn (1,56), Klimki, Oleszkowo oraz Osiedle Tartaczne (po 1,13). Najkorzystniej, czyli brak osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych odnotowano w jednostkach Jezierzysk, Ruda Rzecznka, Wólka Ratowiecka oraz Zamczysk (po -1,06).

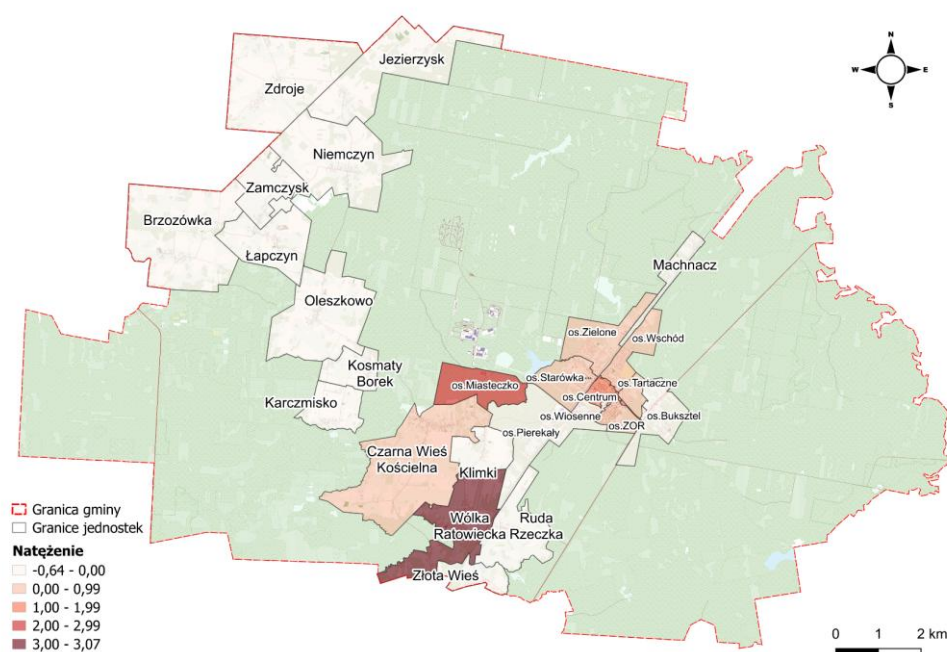
Rysunek 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z danymi PUP, w gminie Czarna Białostocka w 2023 roku było 31 osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami. Wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem pokazuje skalę bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnościami, co oznacza, że im wyższa wartość wskaźnika, tym większy odsetek osób z niepełnosprawnościami wśród wszystkich bezrobotnych. Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami notuje się w 9 jednostkach. Wartość referencyjna w/w wskaźnika wyniosła 5,76. Największe odchylenia, czyli najbardziej niekorzystna sytuacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy odnotowuje się w jednostkach Wólka Ratowiecka (3,07), Osiedle Miasteczko (2,15) oraz Osiedle Centrum (1,35).

Rysunek 18 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem

Źródło: opracowanie własne

Liczbę bezrobotnych osób w gminie, które założyły własną działalność gospodarczą można określić za pomocą wskaźnika przedsiębiorczości wśród bezrobotnych. Jest to istotny miernik aktywizacji zawodowej i pokazuje skuteczność programów wspierających samozatrudnienie. Z uwagi, iż w 2023 roku jedynie 13 bezrobotnych osób w gminie założyło własną działalność gospodarczą, wskaźnik ten nie został poddany analizie.

Ubóstwo w Gminie Czarna Białostocka

W latach 2018-2022 średni odsetek gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego wynosił ponad 55%. W przeciągu lat 2018-2020 trend odsetka rodzin poniżej kryterium dochodowego ulegał nieznacznym wahaniom (50,84% w 2019 r. do 59,76% w 2021 r.). Średnia liczba osób korzystająca w latach 2018-2022 ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego wyniosła blisko 60%.

Tabela 10 Odsetek gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2018-2022

Gmina Czarna Białostocka	ogółem					poniżej kryterium dochodowego				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	334	299	265	251	242	187	152	144	150	136
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	679	597	521	483	462	402	329	307	300	286

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego systematycznie spada. W 2022 r. liczba ta wyniosła 462 osoby i była o 32% niższa niż w roku 2018. Utrzymującą się tendencję spadkową osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej potwierdza również wskaźnik liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (-28% w okresie 2018-2022). Dynamika spadku również była zmienna. Największy spadek, ponad 18% odnotowano w latach 2018-2019, najniższy zaś w okresie 2020-2021 (2,28%).

Dynamika spadku liczby osób korzystających z potrzeb środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2018-2022 w gminie Czarna Białostocka, była średnio wyższa rok do roku niż w powiecie białostockim oraz województwie podlaskim. Natomiast wśród najbliższych sąsiadów, większą dynamikę spadku liczby osób korzystających z potrzeb środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2018-2022 odnotowano w Gminie Knyszyn, Gminie Jasionówka oraz Gminie Supraśl.

Tabela 11 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

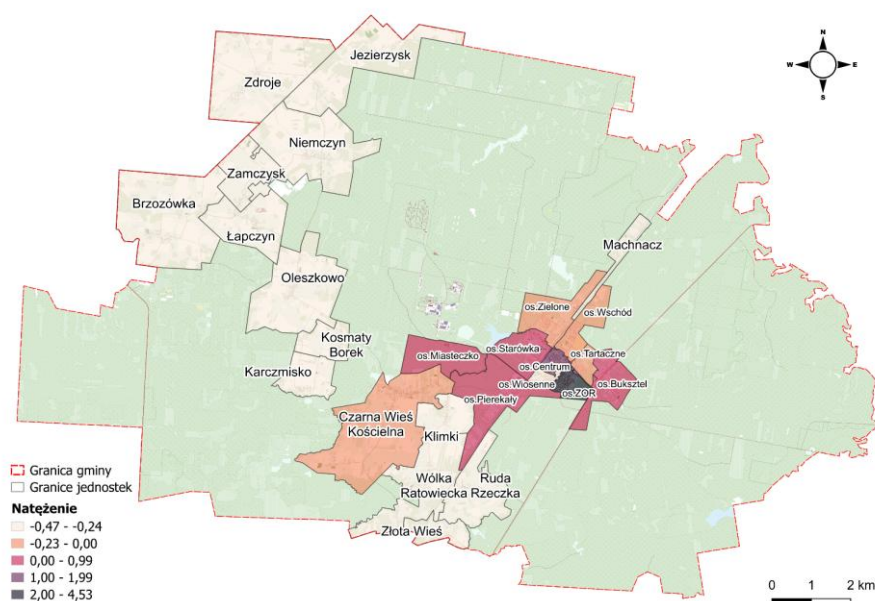
	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - poniżej kryterium dochodowego				
	2018	2019	2020	2021	2022
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE	52 118	44 960	40 863	37 963	37 062
Powiat białostocki	6 195	5 249	4 641	4 450	4 696

Gmina Czarna Białostocka	402	329	307	300	286
Gmina Supraśl	280	228	217	181	190
Gmina Wasilków	391	347	372	336	332
Gmina Jasionówka	276	231	231	204	175
Gmina Knyszyn	359	332	260	226	210
Gmina Janów	351	324	323	233	254
Gmina Korycin	231	241	195	176	192
Gmina Sokółka	1 896	1 594	1 433	1 322	1 266

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej, w 2023 r. ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej w gminie korzystało 474 osoby z 286 rodzin. W 2023 r. w ramach czterech jednostek nie odnotowano występowania rodzin korzystających ze środków pomocy społecznej. Największe natężenie rodzin, będących beneficjentami OPS notuje się w mieście Czarna Białostocka – jednostki Osiedle ZOR oraz Osiedle Centrum.

Rysunek 19 Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne

Tabela 12 Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z uwzględnieniem płci w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej

Gmina Czarna Białostocka		Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z uwzględnieniem płci w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej		
Jednostka analityczna		ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Brzozówka		0,00%	0,00%	0,00%

Jezierzysk	2,32%	2,11%	2,53%
Karczmisko	0,42%	0,84%	0,00%
Klimki	0,00%	0,00%	0,00%
Kosmaty Borek	1,27%	1,69%	0,84%
Łapczyn	1,90%	1,27%	2,53%
Oleszkowo	1,05%	0,84%	1,27%
Ruda Rzecza	1,90%	2,11%	1,69%
Niemczyn	0,00%	0,00%	0,00%
Wólka Ratowiecka	0,42%	0,42%	0,42%
Zdroje	0,00%	0,00%	0,00%
Złota Wieś	1,05%	0,84%	1,27%
Zamczysk	0,42%	0,84%	0,00%
Czarna Wieś Kościelna	3,16%	1,69%	4,64%
Osiedle Buksztel	4,64%	3,38%	5,91%
Osiedle Centrum	13,92%	14,77%	13,08%
Osiedle Miasteczko	7,81%	5,49%	10,13%
Osiedle Pierekały	4,43%	5,49%	3,38%
Osiedle Starówka	4,43%	3,80%	5,06%
Osiedle Tartaczne	1,90%	1,27%	2,53%
Osiedle Wiosenne	0,63%	0,00%	1,27%
Osiedle Wschód	4,22%	3,38%	5,06%
Osiedle Zielone	2,53%	1,69%	3,38%
Osiedle ZOR	41,35%	47,68%	35,02%
Machnacz	0,21%	0,42%	0,00%
Liczba beneficjentów pomocy społecznej	474	237	237

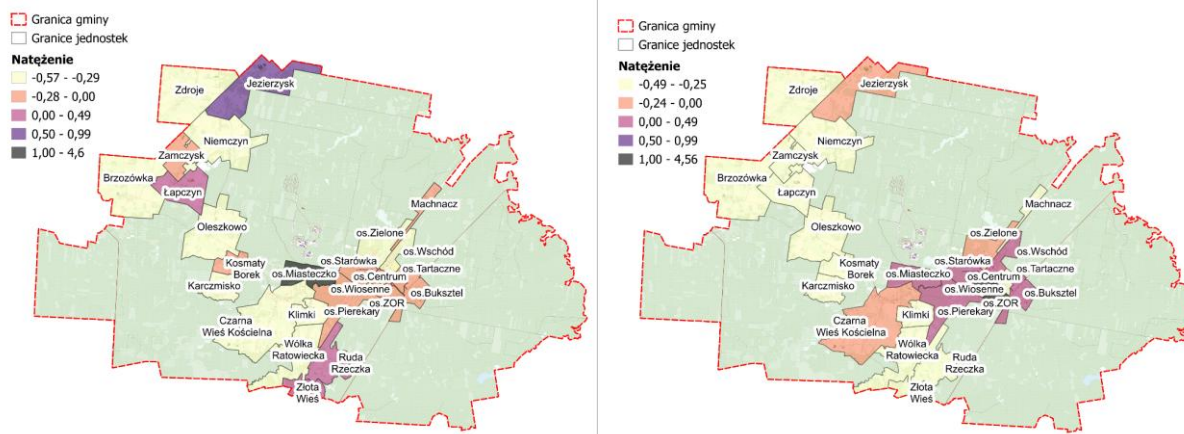
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Struktura i liczba osób korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej pozwalają zidentyfikować obszary, w których nawarstwia się zjawisko uzależnienia mieszkańców od środków pomocy społecznej. Stąd też obszarem poddanym analizie były zagadnienia związane z zapotrzebowaniem mieszkańców na pomoc społeczną ze względu m.in. na poziom ubóstwa czy wykluczenie społeczne.

Podstawowym wskaźnikiem obrazującym poziom natężenia problemów społecznych jest liczba osób korzystających ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej. Wysokie wartości wskaźnika mogą mówić o złej sytuacji społecznej mieszkańców gminy, w tym może obrazować problem związany z marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz generowaniem skali problemów społecznych lokalnej społeczności. W 2023 r. wartość referencyjna wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniosła 6,39. Największe odchylenie od wartości referencyjnej odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (4,60). Dodatkowo w niekorzystnej sytuacji prezentują się mieszkańcy jednostek Jezierzysk (0,99) oraz Łapczyn (0,46) - rysunek poniżej z lewej strony. Natomiast analizując odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce analitycznej w odniesieniu do ogólnej liczby beneficjentów pomocy społecznej (rysunek poniżej z prawej strony), największy odsetek osób korzystających z OPS zamieszkuje jednostkę Osiedle ZOR (4,56), Osiedle

Centrum (1,21) oraz Osiedle Miasteczko (0,46). Najmniejszy odsetek osób korzystających z OPS odnotowano w jednostkach Machnacz (-0,46), Zamczysk, Wólka Ratowiecka oraz Karczmisko (po -0,44).

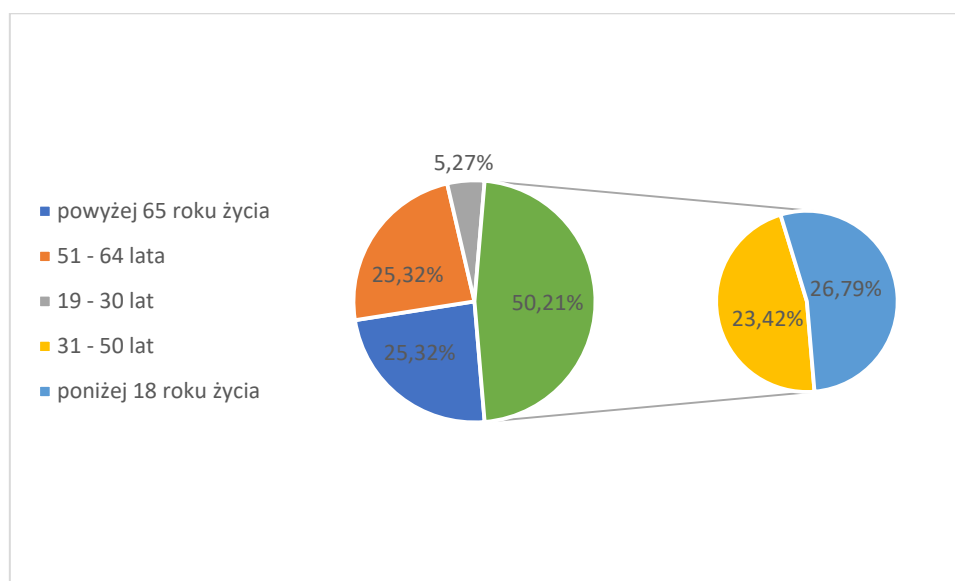
Rysunek 20 Zestawienie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców oraz osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W 2023 r. w populacji beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według poziomu wieku występuje zróżnicowana struktura. O trudnej sytuacji ekonomicznej rodzin z dziećmi może świadczyć wysoka liczba beneficjentów OPS w kategorii wieku poniżej 18 roku życia (127 osób). W 2023 r. w ramach tej kategorii wiekowej ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało blisko 27% osób. Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej to osoby powyżej 65 roku życia (120 osób). Na uwagę zasługuje również odsetek osób w wieku 19-30, czyli tzw. młodych dorosłych. Osoby z tej grupy (25 osób) stanowiły najmniejszy odsetek osób korzystających z OPS. Osoby do 50 roku życia stanowiły łącznie ponad 55% wszystkich beneficjentów OPS.

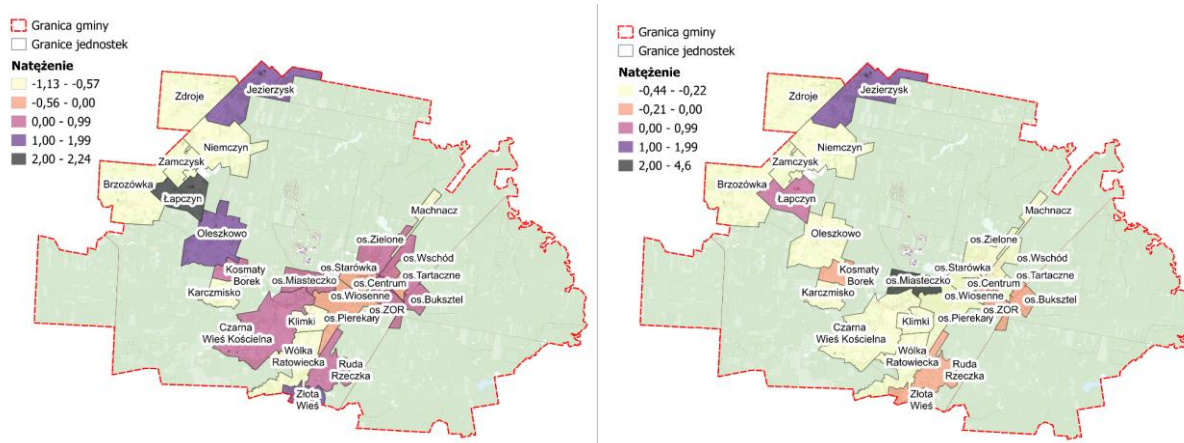
Wykres 6 Populacja beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według poziomu wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Największy odsetek osób do 18 roku życia w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. (rysunek poniżej po lewej stronie) odnotowano w jednostce Łapczyn (2,24), Oleszkowo (1,30), Złota Wieś (1,30) oraz Jezierzysk (1,08). Nie odnotowano występowania osób poniżej 18 roku życia korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w jednostkach Karczmisko, Wólka Ratowiecka oraz Zamczysk. Analizując jednocześnie odsetek osób do 18 roku życia korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób do 18 roku życia w danej jednostce (rysunek poniżej po prawej stronie), największe niekorzystne wartości odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (4,60), Jezierzysk (1,09) oraz Łapczyn (0,60).

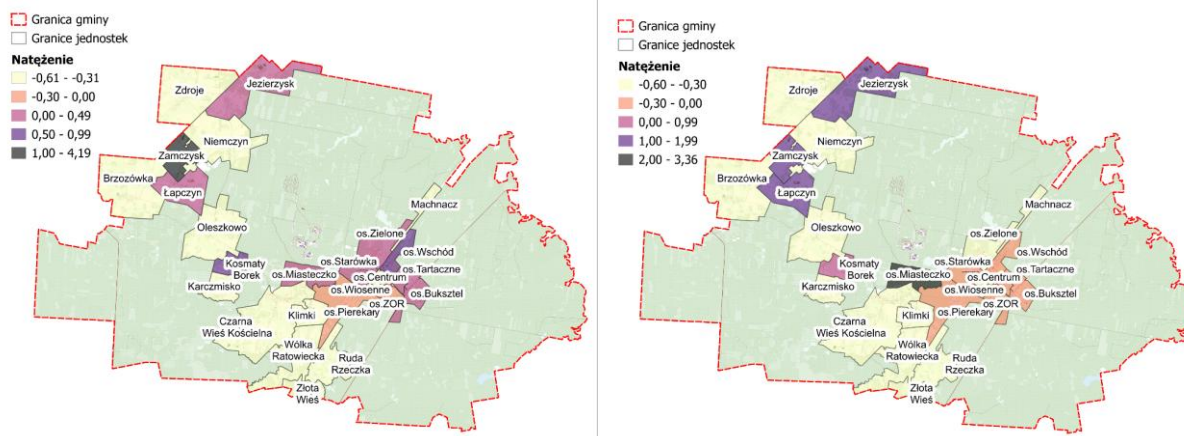
Rysunek 21 Odsetek osób do 18 roku życia w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób do 18 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób do 18 r.ż.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W przypadku grupy w przedziale lat 19-30, czyli tzw. młodych dorosłych, największy odsetek osób w tym przedziale wieku w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej, zamieszkuje głównie jednostkę Zamczysk (4,19). Wysokie odchylenia od wartości referencyjnej (6,36) odnotowuje się ponadto w jednostkach Kosmaty Borek (0,99) oraz Osiedle Wschód (0,83) - rysunek poniżej z lewej strony. Analizując jednocześnie odsetek osób w przedziale lat 19-30 w stosunku do ogólnej liczby osób w przedziale lat 19-30 w danej jednostce, największe niekorzystne wartości odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (3,36), Jezierzysk (1,75), Zamczysk (1,75) oraz Łapczyn (1,28). W przypadku 9 jednostek analitycznych nie stwierdza się występowania w 2023 roku osób w przedziale wieku 19-30 lat korzystających z pomocy społecznej (rysunek poniżej z prawej strony).

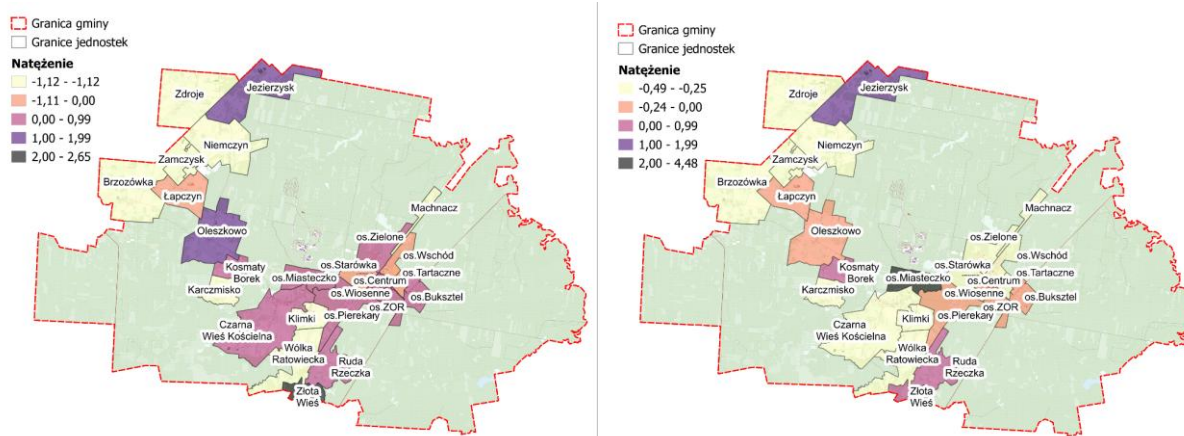
Rysunek 22 Odsetek osób w przedziale 19-30 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 19-30 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 19-30 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W przypadku grupy w przedziale lat 31-50, czyli tzw. osób dorosłych w wieku produkcyjnym, największy odsetek osób w tym przedziale wieku w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej, zamieszkuje jednostki Złota Wieś (2,65), Oleszkowo (1,39) oraz Jezierzysk (1,16) - rysunek poniżej z lewej strony. Natomiast zestawiając ze sobą liczbę osób w przedziale lat 19-30 w stosunku do ogólnej liczby osób w przedziale lat 19-30 w danej jednostce, największe niekorzystne wartości odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (4,48) oraz Jezierzysk (1,30) - rysunek poniżej z prawej strony. Nie stwierdza się występowania w 2023 roku osób w przedziale wieku 31-50 lat korzystających z pomocy społecznej w 3 jednostkach.

Rysunek 23 Odsetek osób w przedziale 31-50 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 31-50 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 31-50 lat

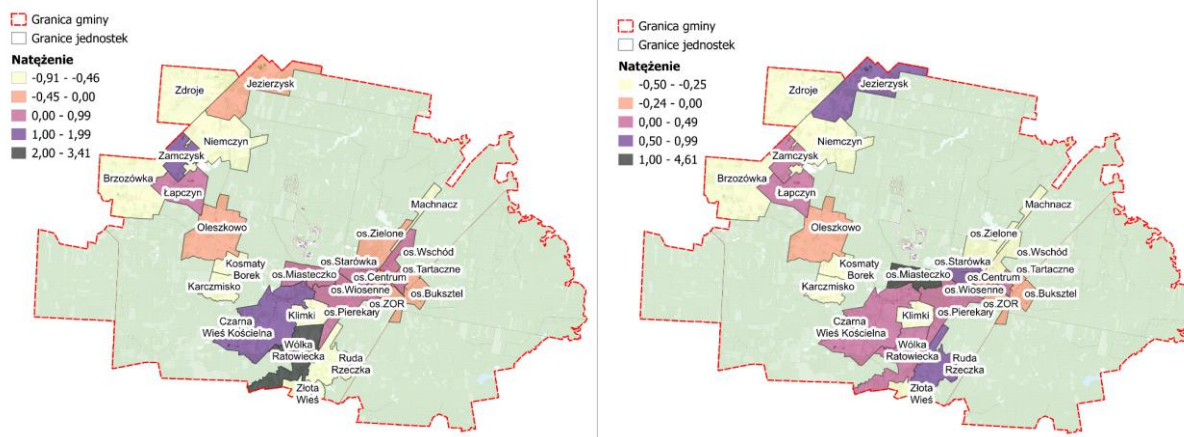

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W przypadku osób po 50 roku życia, analizie poddano dwa zjawiska, odsetek osób w przedziale lat 51-64 w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej (rysunek poniżej z lewej strony) oraz odsetek osób w wieku powyżej 65 roku życia w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej (rysunek poniżej z prawej strony).

W przypadku osób w przedziale lat 51-64 w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej, w przypadku 5 jednostek nie odnotowano występowania osób pobierających zasiłki społeczne. W przypadku pozostałych jednostek, największe odchylenie od wartości referencyjnej wynoszącej 21,01, odnotowano w jednostkach Wólka Ratowiecka (3,41), Czarna Wieś Kościelna (1,40) oraz Zamczysk (1,25). Jednocześnie wśród osób w przedziale wieku 51-64 lata największy odsetek osób z tego przedziału wiekowego korzystających z OPS zamieszkiwało jednostkę Osiedle Miasteczko (4,61).

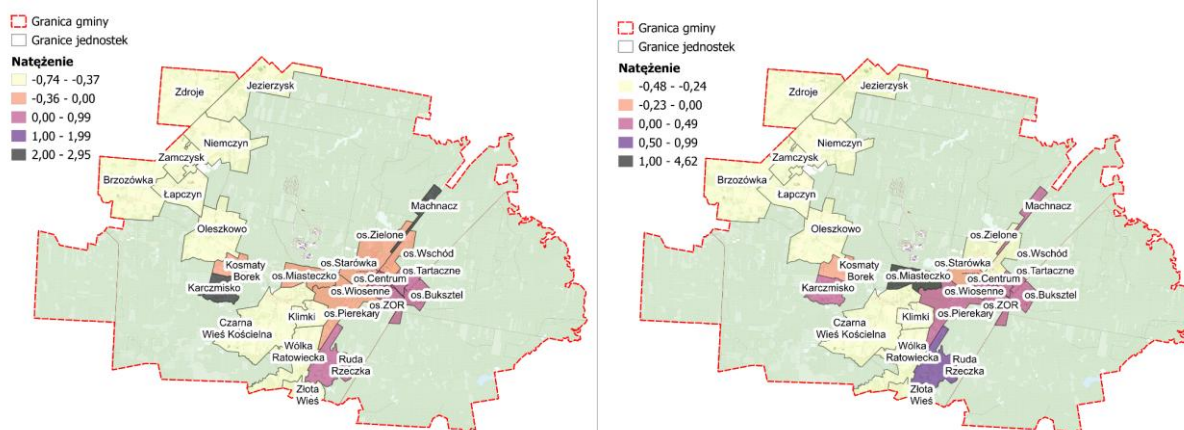
Rysunek 24 Odsetek osób w przedziale 51-64 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 51-64 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 51-64 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W przypadku seniorów, czyli osób w wieku powyżej 65 roku życia, największe odchylenia wskaźnika odsetka osób powyżej 65 roku życia w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej (rysunek poniżej z lewej strony), w 2023 roku odnotowano w jednostkach Karczmisko oraz Machnecz (po 2,95). Odsetek liczby osób w wieku powyżej 65 roku życia korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób po 65 roku życia w danej jednostce (rysunek poniżej z prawej strony), najmniej korzystnie prezentują się jednostki Osiedle Miasteczko (4,62), Ruda Rzecza (0,69) oraz Osiedle Tartaczne (0,34). Nie stwierdza się występowania w 2023 roku osób w wieku powyżej 65 lat korzystających z pomocy społecznej w 6 jednostkach.

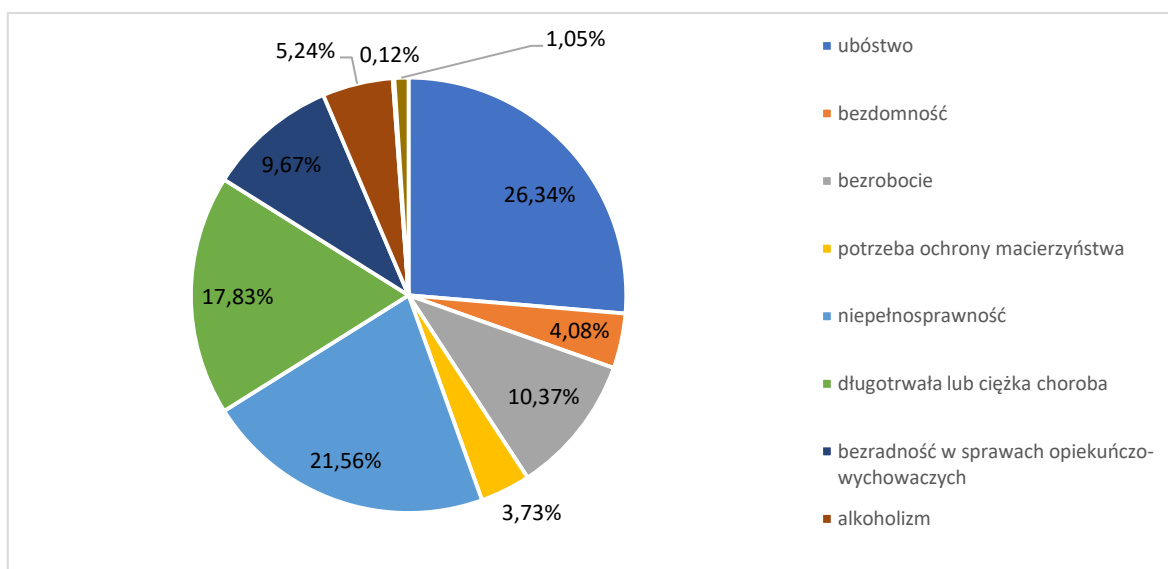
Rysunek 25 Odsetek osób w wieku pow. 65 r.ż. w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób pow. 65 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób pow. 65 r.ż.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej w 2023 r. udzielono łącznie 858 świadczeń społecznych. Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy było ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

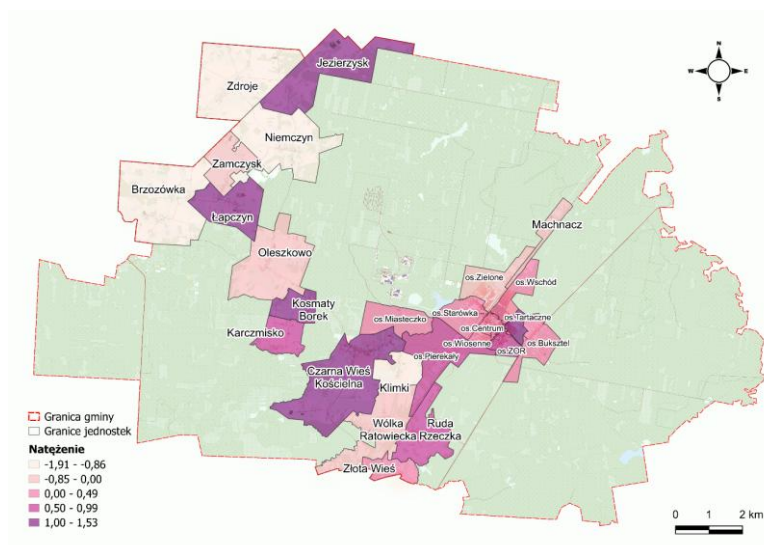
Wykres 7 Podstawa przyznawania świadczeń pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Najwyższe wartości wskaźnika liczby przyznanych świadczeń ogółem w przeliczeniu na 100 korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce, świadczące o wysokim stopniu uzależnienia od korzystania ze świadczeń pomocy społecznej odnotowano w jednostkach Kosmaty Borek (1,53), Jezierzysk (1,14), Łapczyn (1,10) oraz Osiedle Tartaczne (1,10). Najmniejsze wartości odsetka liczby przyznanych świadczeń notuje się w jednostce Machnacz (-0,62) oraz Zamczysk (-0,62).

Rysunek 26 Liczba przyznanych świadczeń ogółem w przeliczeniu na 100 korzystających z pomocy społecznej

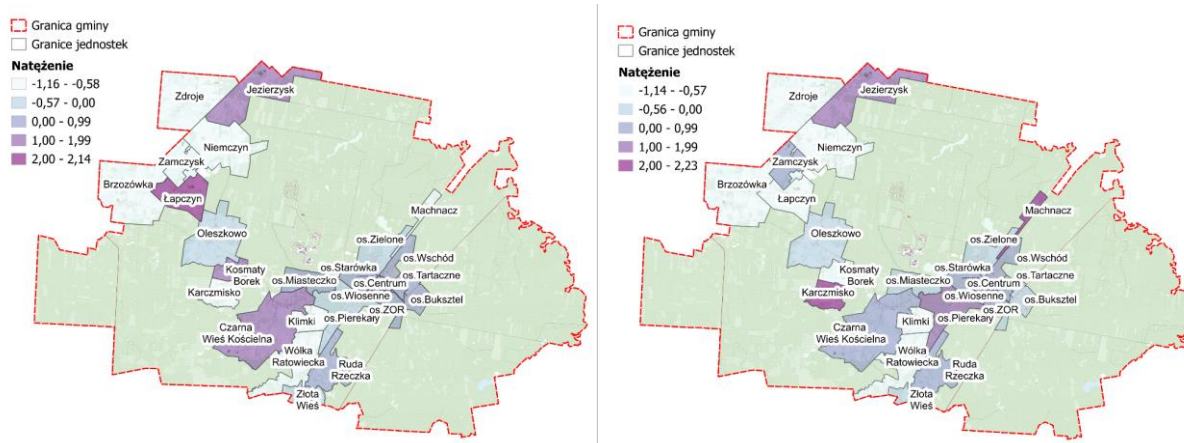

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W 2023 r., w gminie Czarna Białostocka, najczęstszą przyczyną przyznawania świadczeń pomocy społecznej było ubóstwo. Z tego świadczenia korzystało 226 osób. W czterech jednostkach nie notuje się występowania udzielanych świadczeń z tego tytułu. Wartość referencyjna wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 35,15. Największe odchylenie od wartości referencyjnej odnotowano w jednostkach Łapczyn (2,14), Kosmaty Borek (1,59) oraz Czarna Wieś Kościelna (1,26).

Drugą co do wielkości podstawą przyznawania świadczeń OPS była niepełnosprawność, którą w 2023 roku pobrało 185 osób. Największe odchylenie od wartości referencyjnej (33,78) odnotowano w jednostkach Machnacz (2,23) oraz Karczmisko (2,23). W przypadku 3 jednostek analitycznych, nie odnotowano występowania osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności.

Rysunek 27 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu ubóstwa (rys. z lewej strony) oraz z tytułu niepełnosprawności (rys. z prawej strony)

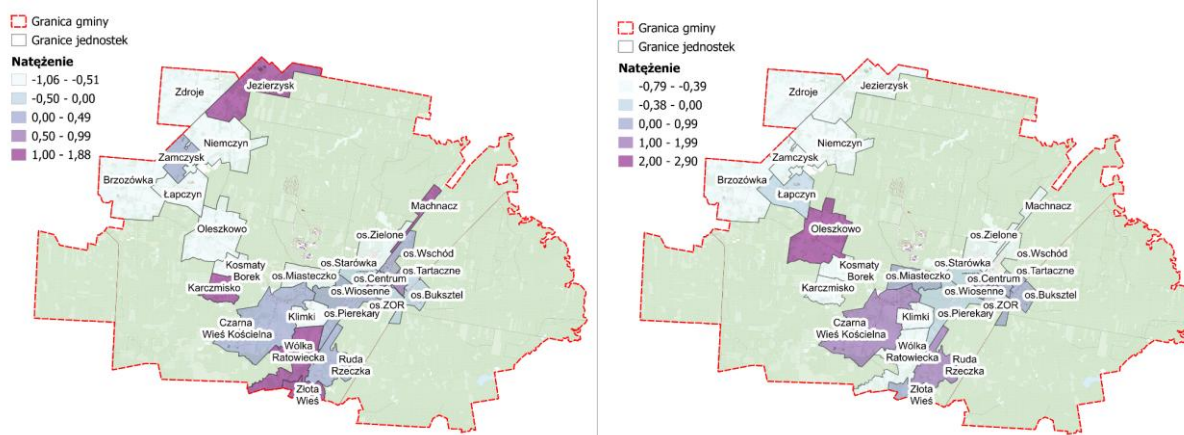

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Ponad 17% udzielonych świadczeń dotyczyło długotrwałej lub ciężkiej choroby. Z tego tytułu korzystały 153 osoby. Największe odchylenie wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w jednostkach Jezierzysk, Karczmisko, Wólka Ratawiecka oraz Złota Wieś (po 1,88). W 2023 r. nie odnotowano występowania osób pobierających świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w dwóch jednostkach.

Natomiast liczba osób korzystających z OPS z tytułu bezrobocia wyniosła 89. Największe odchylenie od wartości referencyjnej (17,09) odnotowano w jednostkach Oleszkowo (2,90), Czarna Wieś Kościelna (1,98) oraz Ruda Rzecznica (1,77). W przypadku 7 jednostek analitycznych, nie odnotowano występowania osób pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia.

Rysunek 28 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (rys. z lewej strony) oraz z tytułu bezrobocia (rys. z prawej strony)

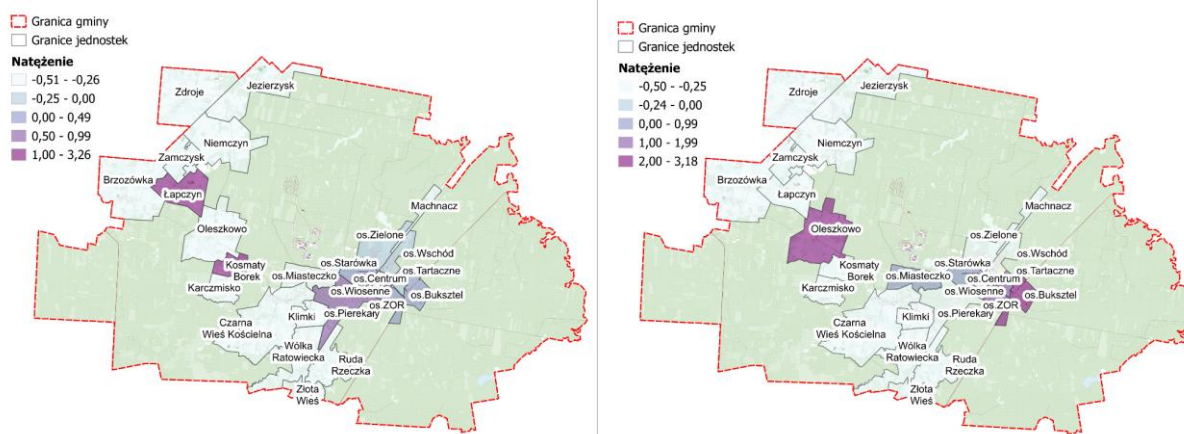

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

W przypadku świadczenia z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, w 2023 r. skorzystały z niego 83 osoby. Największe odchylenie wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w jednostkach Łapczyn (3,26) oraz Kosmaty Borek (3,02).

Z kolei liczba osób korzystających z OPS z tytułu bezdomności wyniosła 35. Największe odchylenie od wartości referencyjnej (2,74) odnotowano w jednostkach Oleszkowo (3,18), Osiedle ZOR (1,75) oraz Osiedle Tartaczne (1,54). W przypadku 15 jednostek analitycznych, nie odnotowano występowania osób pobierających świadczenia z tytułu bezdomności.

Rysunek 29 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rys. z lewej strony) oraz z tytułu bezdomności (rys. z prawej strony)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

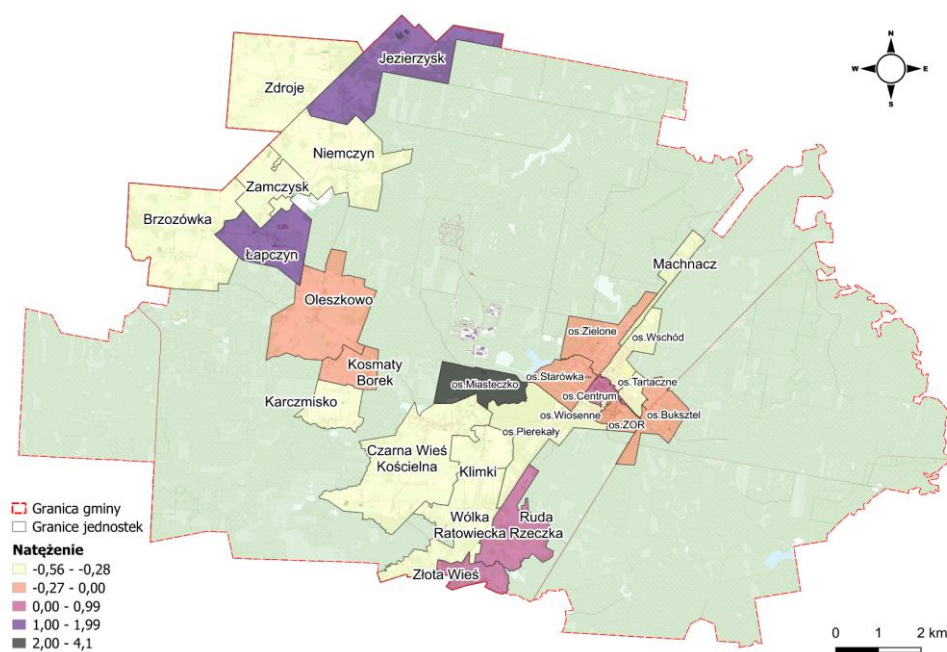
Dużym problemem w gminie Czarna Białostocka jest problem nadużywania alkoholu i późniejszych konsekwencji z tym związanych. Ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu w 2023 roku skorzystało 45 osób. Największe odchylenie od wartości referencyjnej wynoszącej 8,84 odnotowano w jednostce Kosmaty Borek (4,36). Ponadto duże wartości notuje się w jednostce Osiedle Pierekary (0,88), Osiedle Tartaczne (0,78) oraz Osiedle Miasteczko (0,75). Konsekwencją nadużywania alkoholu mogą być kwestie przemocy w rodzinie oraz stosowanie narzędzia 'Niebieskiej Karty', którego głównym celem

jest zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej. W 2023 r. w gminie udzielono 9 świadczeń MGOPS z tytułu przemocy w rodzinie oraz 39 osobom założono „Niebieską Kartę”. Osoby, którym założono „Niebieską Kartę” zamieszkują 13 jednostek analitycznych. Najwyższe wartości wskaźnika liczby osób, którym założono „Niebieską Kartę” w przeliczeniu na 100 osób odnotowano w jednostkach: Osiedle Miasteczko, Zamczysk, Osiedle Tartaczne oraz Niemczyn.

W 2023 r. 18 przypadków było rozpatrywanych przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Najwięcej z nich dotyczyło mieszkańców jednostek Osiedle Miasteczko, Zamczysk oraz Niemczyn.

W gminie Czarna Białostocka w szesnastu jednostkach odnotowano zjawiska ubóstwa żywieniowego dzieci i młodzieży. Łączna liczba dzieci i młodzieży w gminie korzystająca z dożywiania wynosi 86 osób. Wskaźnikiem poddanym analizie jest liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania w odniesieniu do 100 osób do 18 roku życia mieszkających w danej jednostce. Analiza w/w zjawiska prezentuje skalę problemów finansowych, występującą w rodzinach, w których wychowują się dzieci. Największy odsetek osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania występuje w jednostkach Miasteczko (4,10), Jezierzysk (1,77) oraz Łapczyn (1,13).

Rysunek 30 Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MGOPS w Czarnej Białostockiej

Edukacja, kapitał społeczny i bezpieczeństwo w Gminie Czarna Białostocka

Edukacja jest jednym z najważniejszych źródeł kreujących kapitał społeczny. Nie tylko dostarcza wiedzy i kompetencji, ale przede wszystkim kształtuje wartości, normy społeczne i relacje międzyludzkie. Szkoły, uczelnie i inne instytucje edukacyjne uczą współpracy, budowania zaufania i zaangażowania obywatelskiego, co przekłada się na lepsze funkcjonowanie społeczeństwa. Im wyższy poziom edukacji i im lepiej jest ona prowadzona, tym większy potencjał kapitału społecznego, który sprzyja solidarności, rozwojowi i stabilności społecznej. Jednym z warunków powstawania kapitału ludzkiego oraz pośrednio kapitału społecznego jest wiedza, którą się zdobywa w procesie edukacji.

W gminie Czarna Białostocka działają następujące publiczne placówki edukacyjne:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Jana Pawła II w Czarnej Białostockiej,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Romualda Traugutta w Czarnej Białostockiej,
- Szkoła Podstawowa w Czarnej Wsi Kościelnej,
- Zespół Szkół w Czarnej Białostockiej,
- Przedszkole " Kraina Marzeń" w Czarnej Białostockiej,
- Żłobek Samorządowy w Czarnej Białostockiej.

Tabela 13 Liczba szkół podstawowych w gminie

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
SZKOŁA PODSTAWOWA					
liczba szkół	3	3	3	3	3
liczba oddziałów	35	33	37	37	37
liczba uczniów	664	643	700	727	720
absolwenci	-	35	36	33	79
uczniowie przypadający na 1 oddział w szkole podstawowej	19	19	19	20	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Liczba uczniów w szkołach podstawowych, w ostatnich kilku latach sukcesywnie wzrasta. Dynamika wzrostu rok do roku w przeciągu lat 2020-2022 wynosi 1,42%. Według danych GUS w 2022 r. liczba uczniów w placówkach edukacyjnych szkolnictwa podstawowego w gminie Czarna Białostocka wynosiła ogółem 720 uczniów. Średnia liczba uczniów przypadających na 1 oddział w 2022 r. wyniosła 19 osób, przy stałej od trzech lat liczbie oddziałów.

Według danych GUS, w gminie Czarna Białostocka w roku 2022 funkcjonował również Zespół Szkół w Czarnej Białostockiej, składający się z Liceum Ogólnokształcącego oraz Technikum.

W gminie Czarna Białostocka w latach 2018-2022 funkcjonowały trzy placówki wychowania przedszkolnego, w tym jedna prowadzona przez jednostkę samorządu gminnego. Na przestrzeni ostatnich lat 5 lat nastąpił wzrost rok do roku dzieci w przedszkolach wynoszący blisko 3%.

Tabela 14 Liczba placówek wychowania przedszkolnego w gminie

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
liczba	3	3	2	3	3

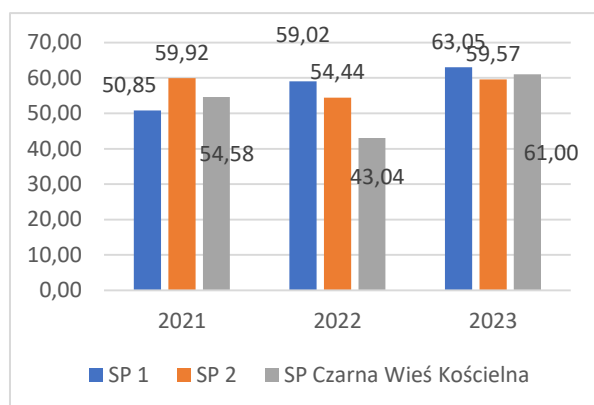
liczba oddziałów	4	5	5	5	5
liczba uczniów	99	117	106	103	111

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

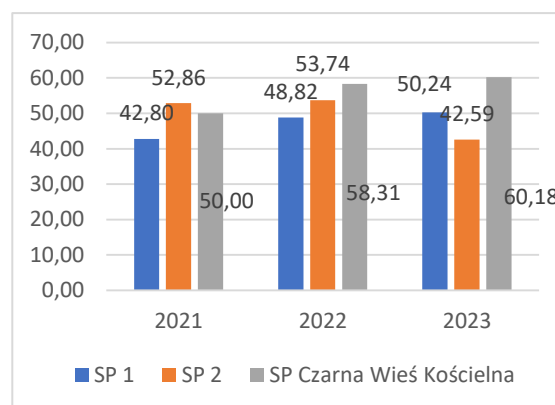
O poziomie edukacji świadczą m.in. wyniki egzaminów końcowych oraz umiejętności zdobyte przez uczniów. Na potrzeby analizy jakości kształcenia, ocenie poddano wyniki egzaminu ósmoklasisty na przestrzeni ostatnich 3 lat, tj. 2021-2023, zestawiające średnie wyniki. Z przeprowadzonej analizy wynika, że najlepsze średnie wyniki łącznie z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego osiągają uczniowie Szkoły Podstawowej w Czarnej Wsi Kościelnej.

Z egzaminu z języka podlaskiego, w roku 2021 najlepszy wynik uzyskali uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Białostockiej. Natomiast w latach 2022-2023 najlepszy wynik uzyskali uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Czarnej Białostockiej. W przypadku egzaminów z matematyki, również w roku 2021 najlepszy wynik uzyskali uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Białostockiej, natomiast w latach 2022-2023 najlepszy wynik uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Czarnej Wsi Kościelnej. Natomiast w przypadku egzaminów z języka angielskiego w każdym z analizowanych lat najlepszy wynik uzyskiwały inne szkoły. W 2021 była to Szkoła Podstawowa w Czarnej Wsi Kościelnej, w 2022 Szkoła Podstawowa nr 1 w Czarnej Białostockiej, natomiast w 2023 roku - Szkoła Podstawowa nr 2 w Czarnej Białostockiej.

Wykres 8 Wyniki egzaminów z języka polskiego w latach 2021-2023

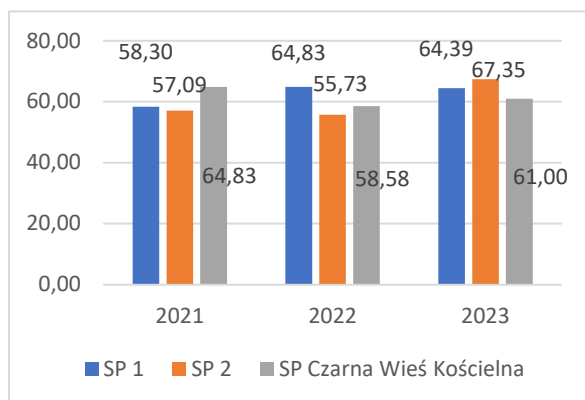
Wykres 9 Wyniki egzaminów z matematyki w latach 2021-2023

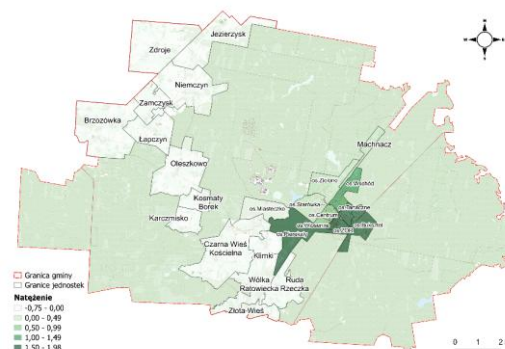
Źródło: opracowanie własne na podstawie mapa.wyniki.edu.pl

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapa.wyniki.edu.pl

Wykres 10 Wyniki egzaminów z języka angielskiego w latach 2021-2023

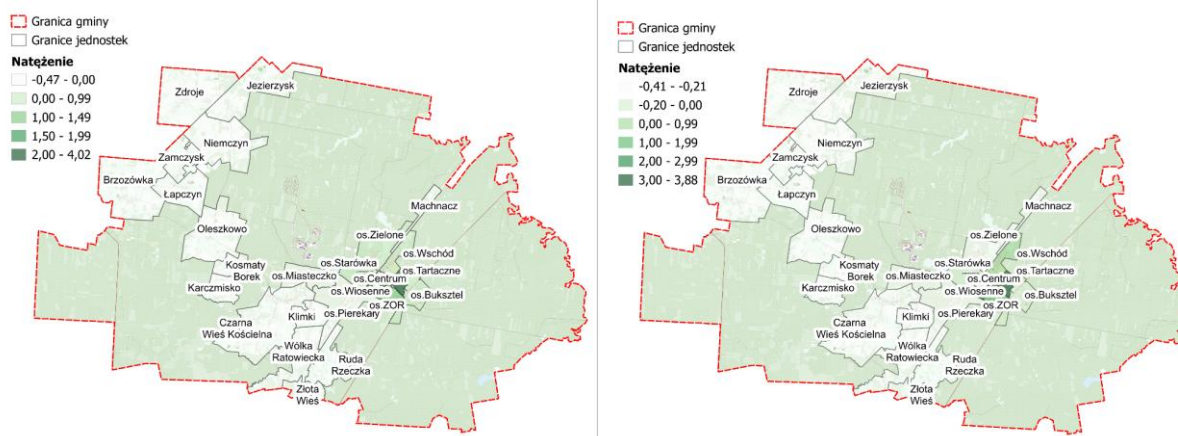
Rysunek 31 Wyniki egzaminów w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapa.wyniki.edu.pl

Kapitał społeczny jest fundamentem rozwoju i bez niego nie jest możliwe efektywne nauczanie i uczenie się. Stąd też analizie poddano kondycję wychowawczą oraz poziom kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Pierwszym czynnikiem poddanym analizie to wskaźnik liczby uczniów sprawiających problemy wychowawcze w szkołach podstawowych w odniesieniu do 100 uczniów (rysunek poniżej po lewej stronie) oraz liczba sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów (rysunek poniżej po prawej stronie). W roku szkolnym 2022-2023 r. 24 uczniów sprawiało problemy wychowawcze, zamieszkujący 8 jednostek. Najbardziej niekorzystnie wypadają uczniowie zamieszkujący w jednostce Osiedle Tartaczne (4,02), Osiedle Wiosenne (1,85) oraz Osiedle ZOR (1,05). Podobnie przedstawia się zjawisko wystąpienia sytuacji problemowych w szkołach, które w największym zakresie dotyczy uczniów mieszkających w jednostce Osiedle Tartaczne (3,88), Osiedle Wiosenne (2,07) oraz Osiedle ZOR (1,63). W szkołach podstawowych, w roku szkolnym 2022-2023 odnotowano łącznie 136 sytuacji problemowych.

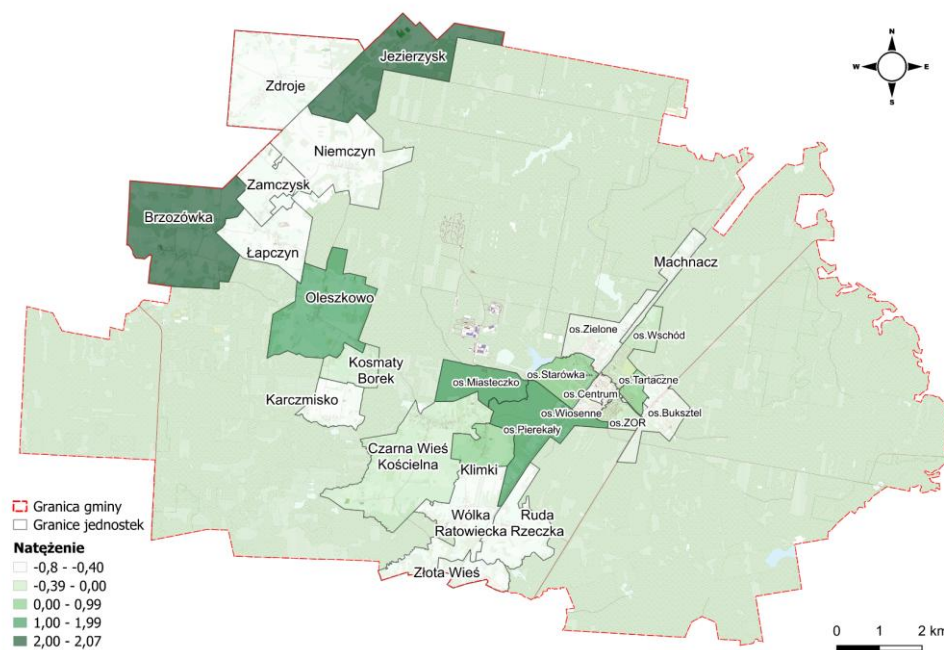
Rysunek 32 Liczba uczniów sprawiających problemy wychowawcze oraz liczba sytuacji problemowych w szkołach podstawowych

Źródło: opracowanie własne

Drugim czynnikiem poddanym analizie to wskaźnik liczby uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych w odniesieniu do 100 uczniów. W roku szkolnym 2022-2023 w szkołach podstawowych zdiagnozowano 38 uczniów wymagających specjalnych potrzeb edukacyjnych. Uczniowie Ci zamieszkiwali 14 jednostek analitycznych. Największe odchylenie w/w wskaźnika od wartości referencyjnej (5,58), odnotowano w jednostkach Brzozówka oraz Jezierzysk (po 2,07), Osiedle Miasteczko (1,89) oraz Oleszkowo (1,70). W roku szkolnym 2022-2023, sześć uczniów nie otrzymało promocji do następnej klasy.

Rysunek 33 Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych

Źródło: opracowanie własne

W kwestii uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym należy zwrócić uwagę na dwa zjawiska – czytelnictwo oraz organizacja i uczestnictwo w imprezach. Na przestrzeni lat 2018-2022, pomimo rosnącego księgozbioru bibliotecznego, obserwuje się systematyczny spadek liczby czytelników bibliotek publicznych, tym samym również i liczby wypożyczeń księgozbioru. Natomiast w przypadku organizacji i uczestnictwa w imprezach artystyczno-rozrywkowych jak i sportowych wyraźnie widać wzrost liczby uczestników, przy stałej liczbie organizowanych imprez.

Tabela 15 Czytelnictwo

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
biblioteki i filie	2	2	2	2	2
księgozbiór	46 042	46 241	46 444	42 464	42 747
czytelnicy w ciągu roku	1 248	1 357	1 293	1 254	1 204
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	29 817	32 585	33 526	32 669	31 801

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 16 Imprezy artystyczno-rozrywkowe

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
imprezy	99	104	104	104	104
uczestnicy	7 800	8 600	8 500	8 500	13 000
liczba uczestników imprez na 1000 ludności	680,9	755,9	764,9	772,4	1 199,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

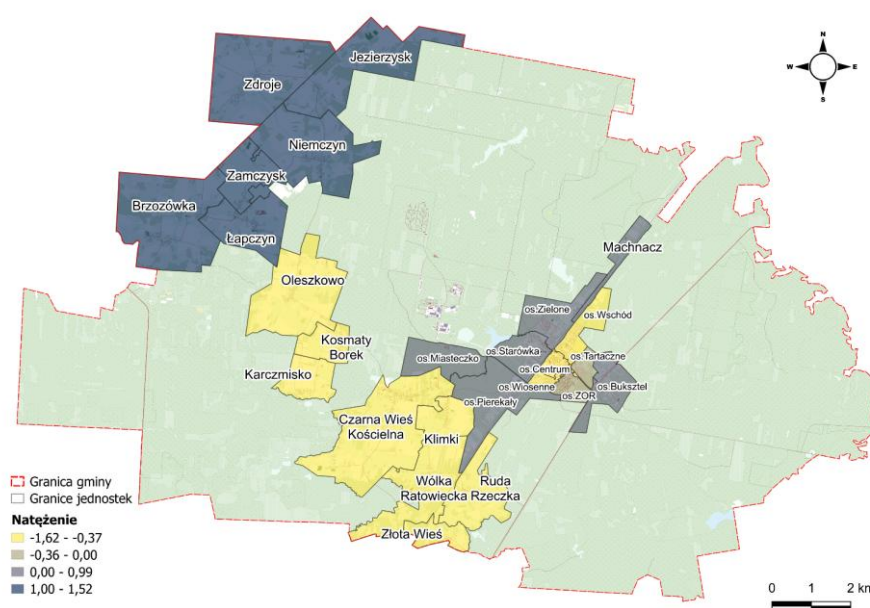
Kapitał społeczny z reguły odnosi się do sfery codziennych interakcji międzyludzkich oraz aktywności społecznej i obywatelskiej. Istotną składową kapitału społecznego jest zaangażowanie, partycypacja oraz zaufanie. W związku z powyższym analizie poddano zagadnienie odnoszące się bezpośrednio do aktywności obywatelskiej, tj. frekwencję wyborczą oraz liczbę funkcjonujących w Czarnej Białostockiej organizacji pożytku publicznego.

W odniesieniu do zagadnienia frekwencji wyborczej analizie statystycznej poddane zostały wskaźniki dotyczące udziału społeczeństwa w:

- wyborach prezydenckich (I oraz II tura) w roku 2020,
- wyborach do Sejmu i Senatu w roku 2023 r.,
- wyborach Samorządowych (na Burmistrza oraz do Rady Miejskiej) w roku 2024.

Średnia wartość frekwencji w wyborach w latach 2020-2024 wyniosła 56,21%. Udział w wyborach poniżej średniej odnotowano w 12 jednostkach analitycznych. Największe odchylenie (1,52) od wartości referencyjnej na tle całej gminy, odnotowano w jednostkach Brzozówka, Jezierzysk, Łapczyn, Niemczyn, Zdroje oraz Zamczysk. Najlepiej pod kątem angażowania się w udział w wyborach wypadają mieszkańcy jednostki Osiedle Centrum (-1,62) oraz Osiedle Wschód (-1,38).

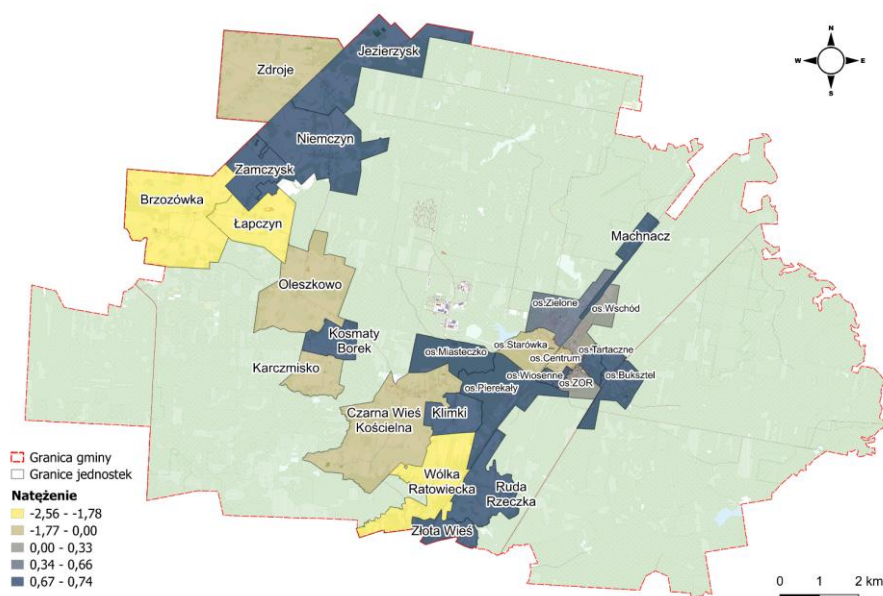
Rysunek 34 Frekwencja wyborcza w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie wybory.gov.pl

Aktywność społeczna w otaczającym nas środowisku, ma bezpośredni wpływ na działania służące poprawie jakości życia w miejscowościach, w których mieszkamy. Możliwość angażowania się w szeroko pojęte życie społeczne i działalność wspólnotową, wyraża się między innymi w zaangażowaniu społecznym poprzez zakładanie i działalność organizacji pozarządowych. W ramach analizy kapitału społecznego, analizie poddano wskaźnik liczby funkcjonujących organizacji pożytku publicznego (wg siedziby) w przeliczeniu na 100 osób. Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w jednostkach Wólka Ratowiecka (-2,56) oraz Łapczyn (-2,07). W 12 jednostkach analitycznych nie odnotowano występowania organizacji pozarządowej.

Rysunek 35 Liczba organizacji pozarządowych w roku 2023

Źródło: opracowanie własne

Tabela 17 Średni wynik egzaminu ośmioklasisty oraz średnia frekwencja wyborcza

	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%) w latach 2021-2023	Średnia frekwencja wyborcza (%) w latach 2021-2024
Brzozówka	56,84	50,31
Jezierzysk	56,84	50,31
Karczmisko	56,84	59,10
Klimki	56,84	59,10
Kosmaty Borek	56,84	59,10
Łapczyn	56,84	50,31
Oleszkowo	56,84	59,10
Ruda Rzecza	56,84	59,10
Niemczyn	56,84	50,31
Wólka Ratowiecka	56,84	59,10

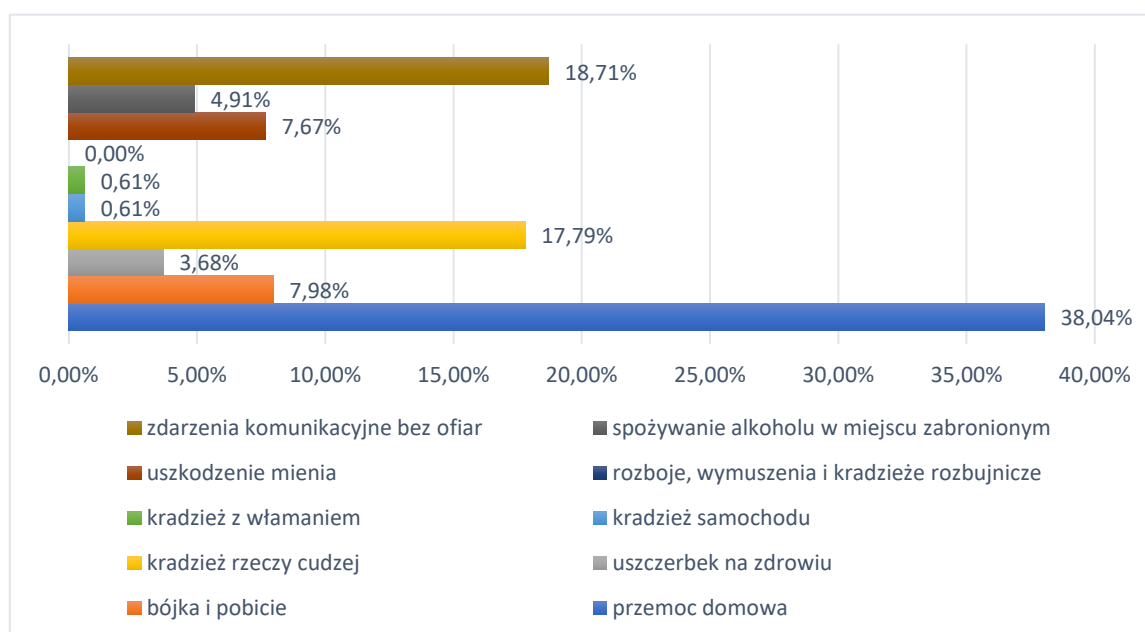
Zdroje	56,84	50,31
Złota Wieś	56,84	59,10
Zamczysk	56,84	50,31
Czarna Wieś Kościelna	56,84	59,10
Osiedle Buksztel	54,70	55,29
Osiedle Centrum	55,77	62,50
Osiedle Miasteczko	56,84	55,17
Osiedle Pierekały	54,85	55,17
Osiedle Starówka	55,88	55,17
Osiedle Tartaczne	54,70	57,52
Osiedle Wiosenne	55,69	61,15
Osiedle Wschód	55,44	61,56
Osiedle Zielone	55,88	55,17
Osiedle ZOR	54,90	56,83
Machnacz	55,88	55,17

Źródło: opracowanie własne

Bezpieczeństwo publiczne i osobiste jest jednym z kluczowych filarów dobrze funkcjonującej gminy. To ono decyduje o jakości życia mieszkańców, poziomie zaufania społecznego oraz możliwościach rozwoju gospodarczego i społecznego danej społeczności. Gmina, jako podstawowa jednostka samorządu terytorialnego, odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa, współpracując zarówno z organami państwowymi, jak i mieszkańcami.

Według danych przekazanych przez Komendę Miejską Policji w Białymstoku Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej w 2023 r. na terenie gminy popełniono łącznie 326 czynów wymagających interwencji policji. Najczęstszym powodem interwencji policji była przemoc domowa (38%), zdarzenia komunikacyjne bez ofiar (18%) oraz kradzież cudzej rzeczy (17,8%). Nie odnotowano natomiast interwencji związanych z rozbojami i wymuszeniami.

Wykres 11 Zestawienie najczęściej popełnianych czynów zagrażających bezpieczeństwu

Źródło: opracowanie własne

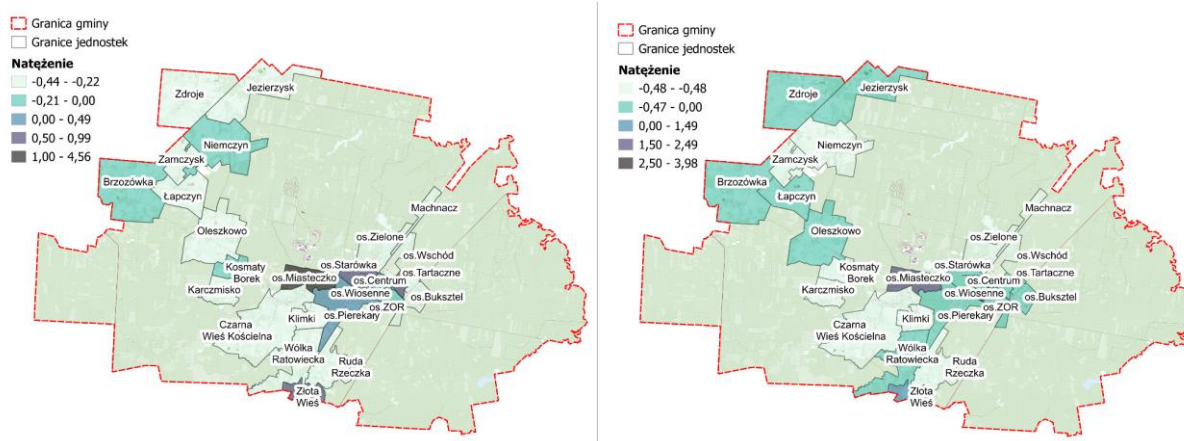
Do analizy zjawiska bezpieczeństwa w gminie Czarna Białostocka wzięto pod uwagę następujące wskaźniki:

- liczbę interwencji policji odnoszących się do przemocy domowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki,
- liczbę interwencji policji we względu na sumę kategorii: bójka i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież rzeczy cudzej, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia oraz spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki.

Wśród interwencji odnoszących się do przemocy domowej, największa liczba interwencji w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano w jednostce Osiedle Miasteczko (co piąta interwencja policji w ramach tej kategorii dotyczyła Osiedla Miasteczko). W ramach 10 jednostek analitycznych nie odnotowano tego rodzaju interwencji policji (rysunek poniżej z lewej strony).

Odnotowano 141 interwencji policji ze względu na bójkę i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież rzeczy cudzej, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia oraz spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym, w 2023 r. Wartość referencyjna wyniosła 1,65. Największe odchylenie od wartości referencyjnej, co oznacza największe nasilenie interwencji policji w odniesieniu do 100 osób Osiedla Wiosenne (3,98), Osiedla Miasteczko (2,23) oraz jednostki Żłota Wieś (1,09). W 9 jednostkach analitycznych nie odnotowano interwencji policji w ramach w/w kategorii (rysunek poniżej z prawej strony).

Rysunek 36 Liczba interwencji policji ze względu na kategorie

Źródło: opracowanie własne

Analiza zjawisk w sferze gospodarczej w Gminie Czarna Białostocka

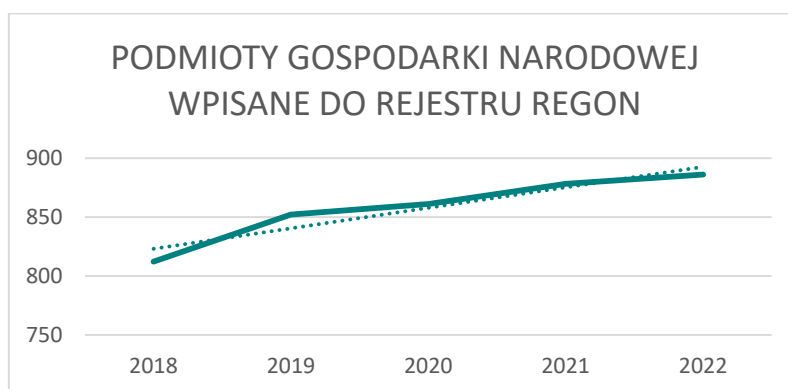
W latach 2018-2022 w gminie Czarna Białostocka obserwuje się rosnący trend w zakresie liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Według danych GUS, w analizowanym okresie liczba podmiotów gospodarczych w gminie wzrosła o 74 podmioty. Dynamika wzrostu rok do roku w latach 2018-2022 wyniosła 2,20%.

Tabela 18 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON	812	852	861	878	886

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

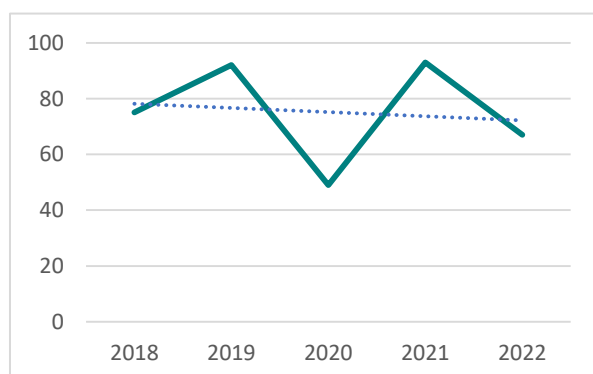
Wykres 12 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

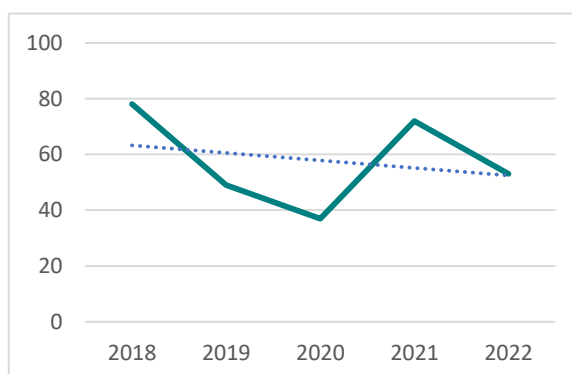
W okresie 2018-2022 liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wyniosła 376 podmiotów. W tym samym okresie liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosła 289. Tym samym w gminie obserwuje się dodatnie saldo podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON.

Wykres 13 Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 14 Wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

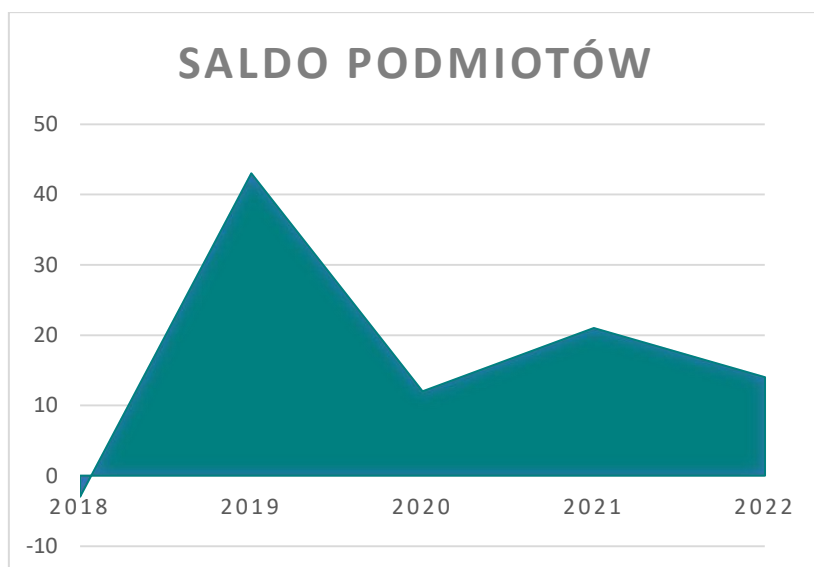
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 19 Saldo podmiotów gospodarczych w latach 2018-2022

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
SALDO PODMIOTÓW	-3	43	12	21	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 15 Saldo podmiotów gospodarczych w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gospodarka lokalna Gminy Czarna Białostocka oparta jest na dominującej działalności przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 10 osób. Według danych GUS w 2022 r. ponad 96% podmiotów gospodarczych klasyfikowanych według kryterium liczby pracujących to mikro i małe przedsiębiorstwa.

Tabela 20 Pomioty gospodarcze według klas wielkości

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
Pomioty wg klas wielkości - podmioty klasyfikowane według kryterium liczby pracujących	812	852	861	878	886
0-9	783	822	831	845	853
10-49	22	23	23	26	26
50-249	7	7	7	7	7
250 i więcej	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Zgodnie z danymi GUS za lata 2018-2022, największa liczba podmiotów w sektorze prywatnym zarejestrowanych według sekcji PKD 2007 działa w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) (blisko 24%) oraz w sekcji F (Budownictwo) – 17,50% podmiotów. Natomiast w sektorze publicznym dominuje sekcja P (Edukacja) – 41% podmiotów oraz L (działalność związana z obsługą rynku nieruchomości) prawie 23% podmiotów. Przekrój branżowy lokalnych podmiotów

gospodarczych według dominujących branż w zakresie funkcjonujących podmiotów gospodarczych w latach 2018-2022 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Przekrój branżowy lokalnych podmiotów gospodarczych według dominujących branż

Gmina Czarna Białostocka		2018	2019	2020	2021	2022
sektor prywatny	RAZEM	793	832	841	854	860
	Sekcja F BUDOWNICTWO	107	126	134	149	150
	Sekcja G HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	196	191	195	196	204
	Sekcje S i T POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA oraz GOSPODARSTWA DOMOWE ZATRUDNIAJĄCE PRACOWNIKÓW; GOSPODARSTWA DOMOWE PRODUKUJĄCE WYROBY I ŚWIADCZĄCE USŁUGI NA WŁASNE POTRZEBY	73	74	76	86	89
	Sekcja H TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	47	47	45	44	42
	Sekcja C PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	143	147	144	122	109
sektor publiczny	Sekcja P EDUKACJA	9	9	9	9	9
	Sekcja L – DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	1	1	2	5	5
	Sekcja O ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	2	2	2	2	2
	Sekcja R DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	2	2	2	2	2
	RAZEM	17	17	18	21	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

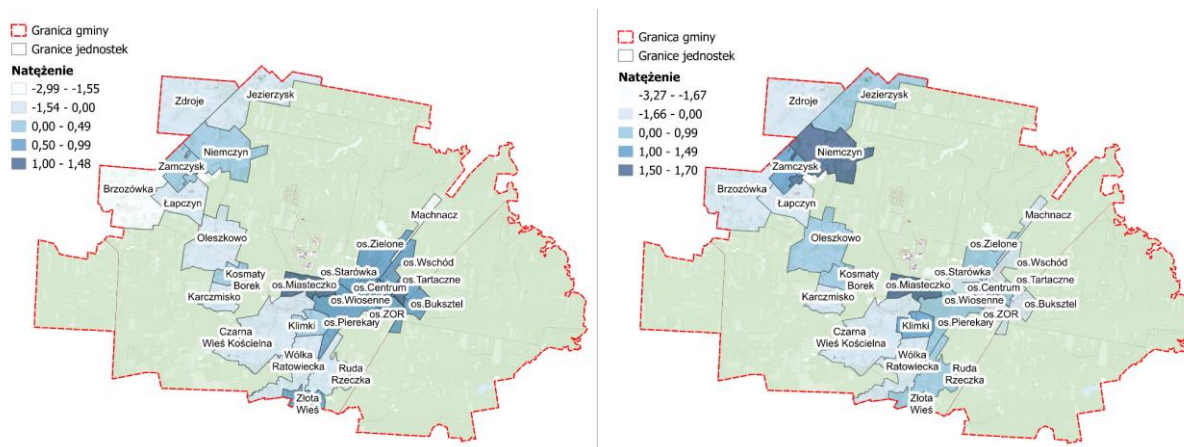
Bazując na danych bazy internetowej REGON (zgodnie ze stanem na koniec 2023 r.) w celu uchwycenia poziomu natężenia uwarunkowań gospodarczych w gminie Czarna Białostocka, analizie poddano zarówno przedsiębiorców prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, jak również osoby prowadzące działalność rolniczą. Związane jest to przede wszystkim z miejsko – wiejskim charakterem gminy. W 2023 r. zgodnie z bazą REGON 38% podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy to gospodarstwa rolne. Na potrzeby analizy uwarunkowań gospodarczych dokonano weryfikacji liczby zarejestrowanych w gminie przedsiębiorców w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Im większa liczba przedsiębiorców działających na danym obszarze tym lepiej dla jego rozwoju. Rozkład przestrzenny powyższych wskaźników pozwoli zidentyfikować jednostki, które są atrakcyjne pod względem prowadzenia działalności gospodarczej.

Pierwszym krokiem analizy sfery gospodarczej było poddanie analizie wskaźnika przedsiębiorczości ogółem (czyli łącznie pozarolniczej i rolniczej działalności gospodarczej)

w gminie, tj. zestawienie liczby przedsiębiorstw (łącznie z działalnością rolniczą) w odniesieniu do 100 osób w wieku produkcyjnym (rysunek poniżej po lewej stronie). Wskaźnik ten osób obrazuje aktywność gospodarczą mieszkańców, a także potencjał lokalnej gospodarki. Największy odsetek aktywnych działalności gospodarczych w 2023 r. łącznie z osobami prowadzącymi działalność rolniczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym występuje w jednostce Machnacz (-2,99), Brzozówka (-1,77), Jezierzysk (-130) oraz Łapczyn (-1,03). Największe odchylenie od wartości referencyjnej (29,12) odnotowuje się w jednostkach Osiedle Miasteczko (1,27) oraz Osiedle Tartaczne (1,27).

Analizując natomiast liczbę aktywnych działalności gospodarczych prowadzących wyłącznie pozarolniczą działalność gospodarczą, w niektórych jednostkach analitycznych sytuacja ulega zdecydowanej zmianie (rysunek poniżej po prawej stronie). Oznacza to, że w tych jednostkach podstawową formą prowadzenia działalności gospodarczej jest działalność rolnicza. W przypadku 10 jednostek analitycznych (Brzozówka, Jezierzysk, Klimki, Oleszkowo, Ruda Rzecza, Niemczyn, Wólka Ratowiecka, Zamczysk, Osiedle Miasteczko oraz Machnacz) działalność rolnicza stanowi co najmniej 80% wszystkich form prowadzenia działalności w danej jednostce. Dodatkowo w przypadku Niemczyna oraz Osiedla Miasteczko jedyną formą prowadzenia działalności gospodarczej jest działalność rolnicza. Tym samym wyłączając z analizy działalność rolniczą, najkorzystniej przedstawia się jednostka Osiedle Wiosenne oraz Machnacz. Najniekorzystniej wypadają zaś Osiedle Miasteczko, Niemczyn, Klimki oraz Zamczysk.

Rysunek 37 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz działalności rolniczej w REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy REGON

Analizę kondycji lokalnej gospodarki przeprowadzono w oparciu o analizę dwóch zagadnień:

- liczbę nowych zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, oraz
- liczbę zawieszonych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym.

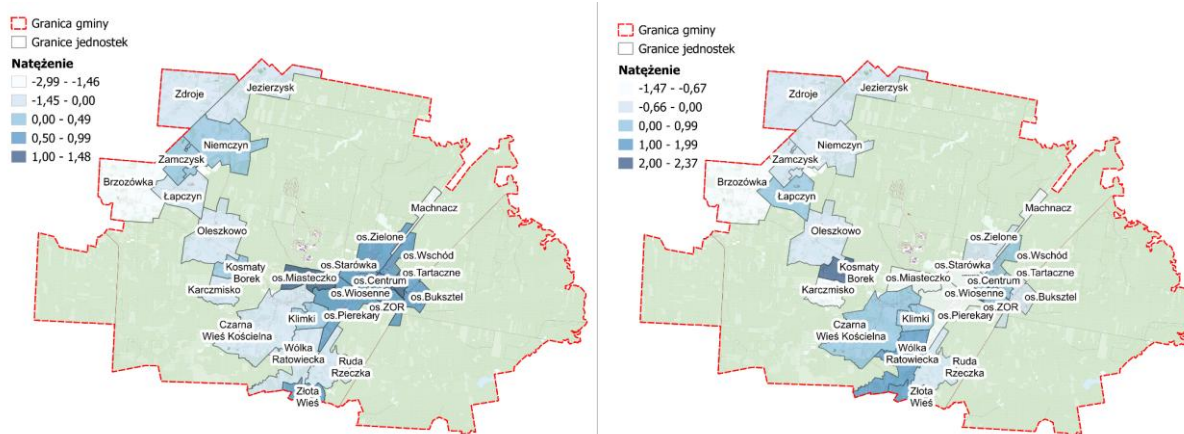
Zgodnie z bazą internetową REGON w okresie 2020-2023 w gminie Czarna Białostocka powstały 183 nowe podmioty gospodarcze. W tym samym okresie liczba wyrejestrowanych podmiotów wyniosła 196, zawieszeniu zaś uległo 46 podmiotów gospodarczych. Jednocześnie wśród nowopowstałych w latach 2020-2023 podmiotów gospodarczych, 12 z

nich (6,5%) zostało wyrejestrowanych, 30 podmiotów (ponad 16%) zostało zawieszonych. Wśród wszystkich 81 zawieszonych podmiotów gospodarczych w gminie Czarna Białostocka, 37% z nich zostało zawieszonych w okresie 2020-2023.

Analiza kondycji lokalnych przedsiębiorstw przeprowadzona w oparciu o liczbę nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób (rysunek poniżej po lewej stronie) wskazuje, że największy odsetek podmiotów został zarejestrowany w jednostce Kosmaty Borek (-2,92), Osiedle Wschód (-1,74) oraz Brzozówka (-1,53). W okresie 2020-2023, w gminie Czarna Białostocka nie powstał nowy podmiot gospodarczy w 6 analizowanych jednostkach (Jezierzysk, Klimki, Niemczyn, Zamczysk, Osiedle Miasteczko oraz Machnacz).

Natomiast w przypadku przedsiębiorstw, które w okresie 2020-2023 uległy wyrejestrowaniu lub zawieszeniu, analiza wskaźnika liczby zawieszonych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wskazuje, że najbardziej niekorzystnie wypadają jednostki Osiedle Wiosenne (2,37), Kosmaty Borek (2,35) oraz Wólka Rátowiecka (1,58) – rysunek poniżej z prawej strony. W przypadku trzech jednostek (Machnacz, Osiedle Miasteczko oraz Karczmysko) w okresie 2020-2023 nie odnotowano zawieszenia lub wyrejestrowania podmiotu z rejestru REGON.

Rysunek 38 Analiza kondycji lokalnej gospodarki w latach 2020-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy REGON

Analiza zjawisk w sferze środowiskowej w gminie Czarna Białostocka

Niezwykle ważnym obszarem z punktu widzenia życia mieszkańców jest sfera środowiskowa. W głównej mierze jakość środowiska odnosi się do stanu środowiska. W tym też kontekście termin środowisko obejmuje zarówno środowisko przyrodnicze, jak również zabudowane struktury przestrzenne miejscowości gminnych. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy są zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw stałych, pochodzących głównie z domowych pieców i lokalnych kotłowni. Jednym z odpadów, stanowiącym szczególne zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska naturalnego są wyroby azbestowe. Azbest jest szkodliwy dla zdrowia i może być przyczyną licznych chorób. Niebezpieczeństwo pojawia się na skutek rozpylania w powietrzu włókien azbestowych, uwalnianych w procesie produkcji, obróbki i eksploatacji wyrobów zawierających azbest, a także podczas ich uszkodzenia lub korozji. Wszystkie wyroby azbestowe muszą być usunięte do 2032 roku.

Według stanu na koniec 2023 r. w gminie Czarna Białostocka zutylizowano łącznie 499,733 Mg wyrobów azbestowych. Na terenie gminy pozostaje jednak ponad 1 219,196 Mg wyrobów azbestowych do unieszkodliwienia. Łącznie z 746 budynków, na których stwierdzono występowanie azbestu, w blisko 62% budynków znajdują się wyroby azbestowe wymagające usunięcia.

Tabela 22 Wyroby azbestowe według pilności usunięcia

Gmina Czarna Białostocka	RAZEM (Mg)	I stopień (Mg)	II stopień (Mg)	III stopień (Mg)
wyroby azbestowe do unieszkodliwienia wg stopnia pilności ich usunięcia	1 219,196	223,173	24,583	971,440

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/>

Tabela 23 Liczba wyrobów azbestowych według rodzaju obiektu

Gmina Czarna Białostocka	Łącznie (szt.)	Budynki mieszkalne (szt.)	Budynki mieszkalno-gospodarcze (szt.)	Budynki gospodarcze (szt.)	Budynki przemysłowe (szt.)	Budynki użyteczności publicznej (szt.)	Budynki inne (szt.)	Azbest zmagazynowany (szt.)
Liczba zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych wg rodzaju obiektu	746	124	1	163	0	1	183	274
Liczba wyrobów azbestowych do usunięcia wg rodzaju obiektu	462	66	1	127	0	1	165	102

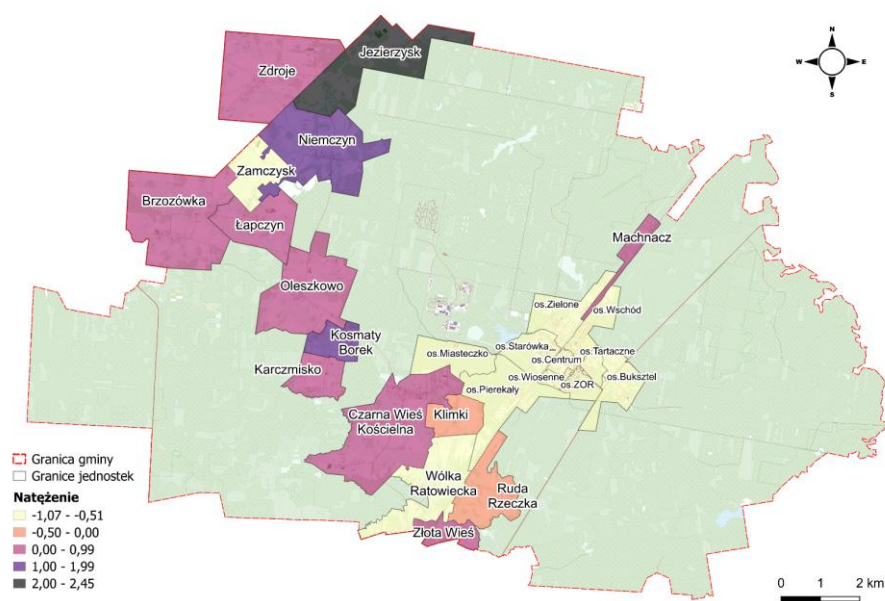
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/>

Analiza sfery środowiskowej w gminie Czarna Białostocka obejmuje trzy zjawiska mogące ilustrować problemy obniżające standardy jakości środowiska. Na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Czarnej Białostockiej oraz w oparciu o dane Głównego Inspektora Ochrony Środowiska za 2023 r. do analizy sfery środowiskowej, ze względu na dostępność i porównywalność danych, wykorzystano dane dotyczące masy zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg], poziomu stężenia pyłów PM2.5 w danej jednostce w latach 2020-2023 oraz poziomu stężenia benzo(a)pirenu B(a)P w danej jednostce w latach 2020-2023.

Dodatkowo analizie poddano gminę pod kątem występowania obszarów o zagrożeniu powodziowym 10% (raz na 10 lat), obszarów o zagrożeniu powodziowym 1% (raz na 100 lat), obszarów zagrożonych powodzią od wód gruntowych (podtopienia) oraz występowaniem obszarów ochrony środowiska.

Wartość referencyjna wskaźnika liczby wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 osób wyniosła 32 013,82 Mg. Największe odchylenie wskaźnika masy zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg] w przeliczeniu na 100 osób występuje w jednostkach Jezierzysk (2,45), Kosmaty Borek (1,88) oraz Niemczyn (1,73). Nie stwierdza się występowania wyrobów zawierających azbest w jednostce Osiedle Miasteczko.

Rysunek 39 Liczba wyrobów azbestowych

Źródło: opracowanie własne

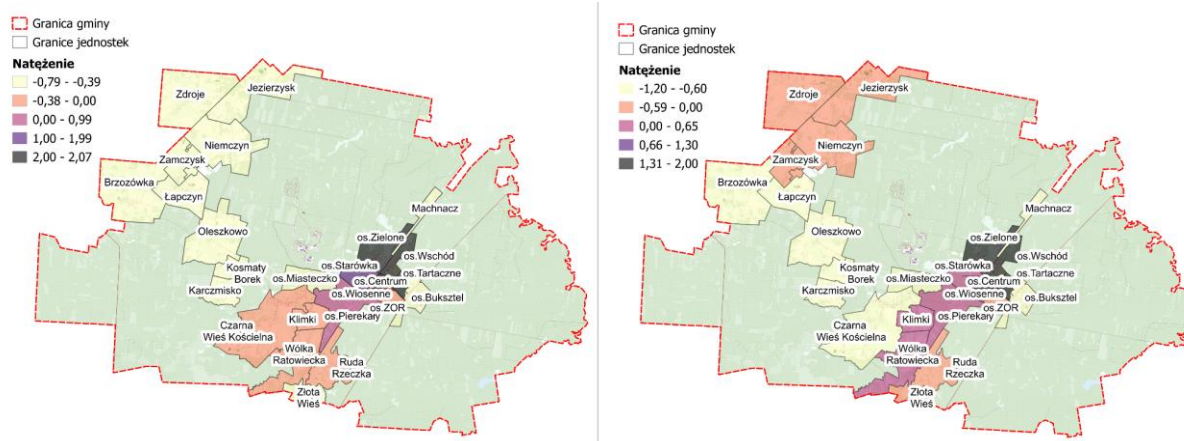
Istotnym negatywnym zjawiskiem w sferze środowiskowej są kwestie związane z występowaniem na jego obszarze przekroczeń związanych z jakością stanu powietrza atmosferycznego. W tym celu analizie poddano dwa czynniki, tj. przekroczenia norm związanych ze stężeniami pyłu zawieszonego PM2.5 oraz poziomu stężenia benzo(a)pirenu B(a)P w danej jednostce. Analizy stężenia pyłów dokonano na przestrzeni lat 2020-2023. Wykorzystano w tym celu wskaźniki średniego poziomu stężenia pyłów PM2.5 w danej

jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób oraz średniego poziomu stężenia B(a)P w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób.

Średnie wartości wskaźnika średniego stężenia B(a)P w gminie Czarna Białostocka w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób wyniosła 1,00 (rysunek poniżej po lewej stronie). Najwyższe odchylenie od wartości referencyjnej wskaźnika odnotowywano w jednostce Osiedle Centrum (2,07), Osiedle Tartaczne (2,07), Osiedle Wschód (2,07) oraz Osiedle Zielone (2,06). Najmniejsze średnie stężenie B(a)P odnotowano w jednostce Machnacz (-0,79), Osiedle Miasteczko (-0,75 oraz Jezierzysk (-0,74).

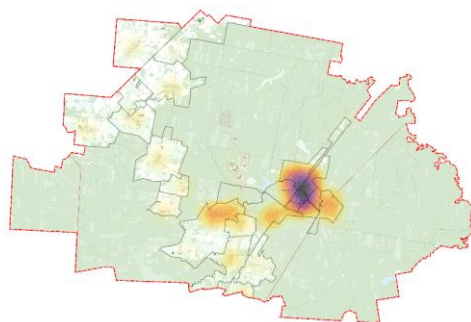
W przypadku poziomu stężenia pyłów PM_{2.5} w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób wartość referencyjna wyniosła 1,00 (rysunek poniżej po prawej stronie). Powyżej wartości referencyjnej znajduje się 9 jednostek, w ramach których największe odchylenie od wartości referencyjnej odnotowuje się w jednostce Osiedle Wschód (2,00), Osiedle Tartaczne (2,00) oraz Osiedle Centrum (1,99). Najbardziej korzystnie w obszarze stężeń pyłu zawieszonego PM_{2.5}, w zakresie analizowanego wskaźnika, wypada jednostka Machnacz (-1,20), Oleszkowo (-0,95) oraz Czarna Wieś Kościelna (-0,93).

Rysunek 40 Poziomu stężenia pyłów PM_{2.5} oraz B(a)P w danej jednostce

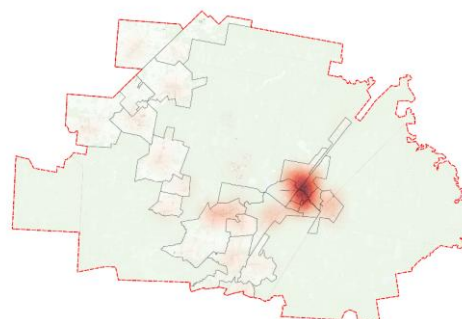
Źródło: opracowanie własne

Rysunek 41 Mapa skupień pyłów PM_{2.5} w gminie

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 42 Mapa skupień pyłów B(a)P w gminie

Źródło: opracowanie własne

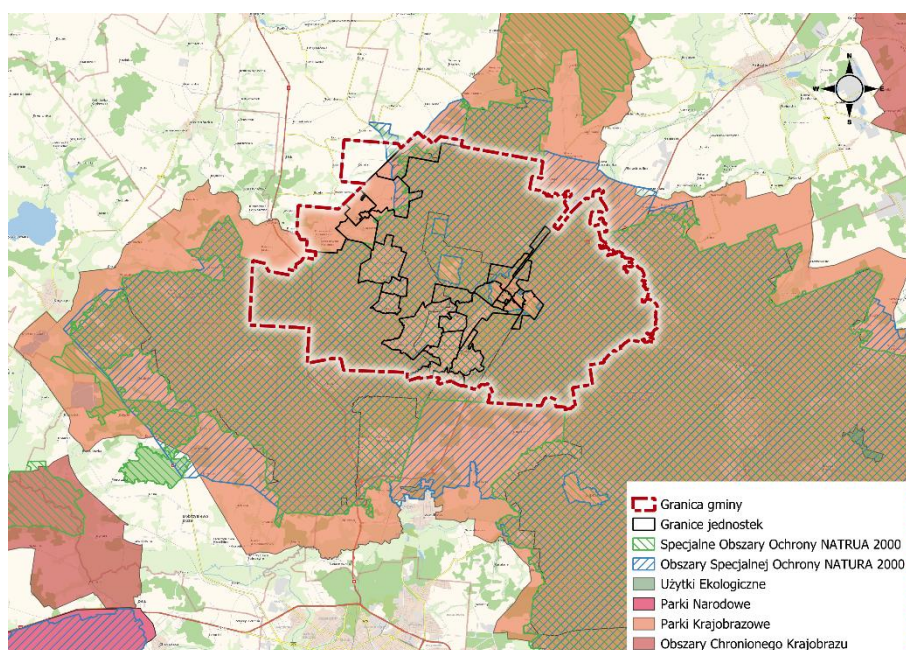
Obszary prawnie chronione w gminie Czarna Białostocka zajmują 15 384,19 ha i obejmują 74,5% powierzchni gminy. W jego granicach znajduje się Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej.

Tabela 24 Obszary prawnie chronione

Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Obszary prawnie chronione	15 384,19	15 384,19	15 384,19	15 384,19	15 384,19
w tym parki narodowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
w tym parki krajobrazowe	15 384,19	15 384,19	15 384,19	15 384,19	15 384,19
rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	965,76	966,32	966,32	966,32	966,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

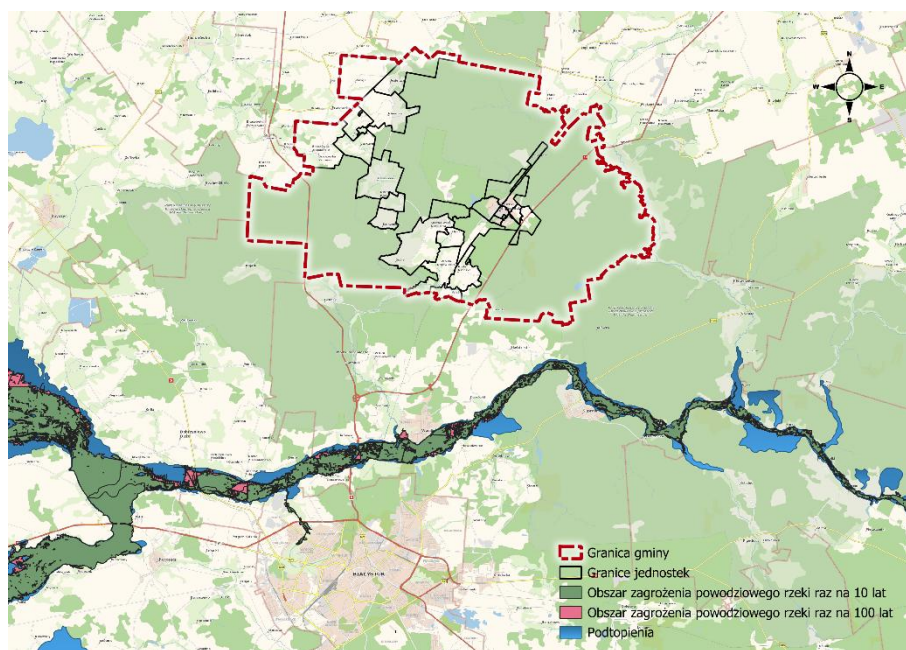
Rysunek 43 Obszary prawnie chronione w gminie

Źródło: opracowanie własne

Innym istotnym problemem, który wzięto pod uwagę, jeśli chodzi o zagrożenia środowiskowe jest zagrożenie powodziowe. Teren gminy Czarna Białostocka został objęty mapami zagrożenia powodziowego, sporządzonymi przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, na których wyznaczono obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Supraśl. Na podstawie map zagrożenia powodziowego dostępnych na stronie https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMZP, gmina Czarna Białostocka nie znajduje się w strefie zagrożenia powodziowego.

Rysunek 44 Zagrożenie powodziowe w gminie

Źródło: opracowanie własne

Tabela 25 Formy ochrony przyrody oraz zagrożenie powodziowe w gminie

	Zagrożenie powodziowe			Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody		
	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Obszar zagrożenia powodziowego 1% (raz na 100 lat)	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Park Krajobrazowy	Natura 2000	Obszar Chronionego Krajobrazu
Brzozówka	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE	NIE
Jezierzysk	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Karczmisko	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Klimki	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Kosmaty Borek	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Łapczyn	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Oleszkowo	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Ruda Rzeczką	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Niemczyn	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Wólka Ratowiecka	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Zdroje	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE
Złota Wieś	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Zamczysk	NIE	NIE	NIE	TAK	NIE	NIE
Czarna Wieś Kościelna	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Buksztel	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Centrum	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Miasteczko	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE

Osiedle Pierekaly	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Starówka	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Tartaczne	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Wiosenne	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Wschód	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle Zielone	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Osiedle ZOR	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE
Machnacz	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE

Źródło: opracowanie własne

Analiza zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w Gminie Czarna Białostocka

Struktura przestrzenna gminy Czarna Białostocka jest stosunkowo zróżnicowana. Lasy stanowią około 73% powierzchni gminy, będąc integralną częścią jej zagospodarowania przestrzennego. Są one fragmentem Puszczy Knyszyńskiej i wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, co podkreśla ich wysoką wartość przyrodniczą i krajobrazową.

Jedynym miastem na terenie gminy, będącym jednocześnie siedzibą Urzędu Miasta i Gminy, to miasto Czarna Białostocka. Ulokowane jest ono po obu stronach szlaku kolejowego Białystok - Kuźnica Białostocka - Granica Państwa, przy drodze krajowej Warszawa - Białystok - Kuźnica Białostocka - Granica Państwa. Miasto, stanowiące jedyny w gminie obszar zurbanizowany jest głównym ośrodkiem usługowym gminy i jej zapleczem przemysłowym.

Obszary wiejskie gminy to rolnicza przestrzeń produkcyjna uzupełniona zabudową zagrodową wsi i kolonii. Tereny produkcji rolnej zajmują około 19% ogólnej powierzchni gminy. Do terenów tych funkcjonalnie przynależą produkcyjne jednostki osadnicze - wsie, stanowiące wiejską przestrzeń zurbanizowaną z zabudową zagrodową, uzupełnioną sporadyczną zabudową mieszkaniową jednorodzinną i usługową. Zabudowa wiejska w gminie Czarna Białostocka stanowi typową zabudowę Podlasia, w 90 % stanowiącą zabudowę zagrodową. W znikomym stopniu występuje zabudowa czysto mieszkaniowa. Większość wsi oparta jest o układ ulicówki. Jedynymi miejscowościami, w których występuje podział na ulice to miasto Czarna Białostocka oraz wieś Czarna Wieś Kościelna.

Przez gminę przebiega linia kolejowa Warszawa - Białystok - Sokółka - Kuźnica Białostocka. Lina jest zelektryfikowana i ma możliwość obsługi ruchu ze wschodu. Przez gminę przebiegają dwie drogi krajowe szybkiego ruchu:

- droga nr 18 - Warszawa - Białystok - Kuźnica Białostocka – Granica Państwa - długość drogi na terenie gminy - 13 km oraz
- droga nr 19 - Lublin – Białystok - Suwałki - Granica Państwa - długość drogi na terenie gminy - 6 km.

W gminie Czarna Białostocka funkcjonuje komunikacja publiczna umożliwiająca dojazd do Białegostoku, zarówno w dni pracy, jak i dni wolne. Połączenia realizowane są poprzez komunikację kolejową oraz prywatnych przewoźników samochodowych.

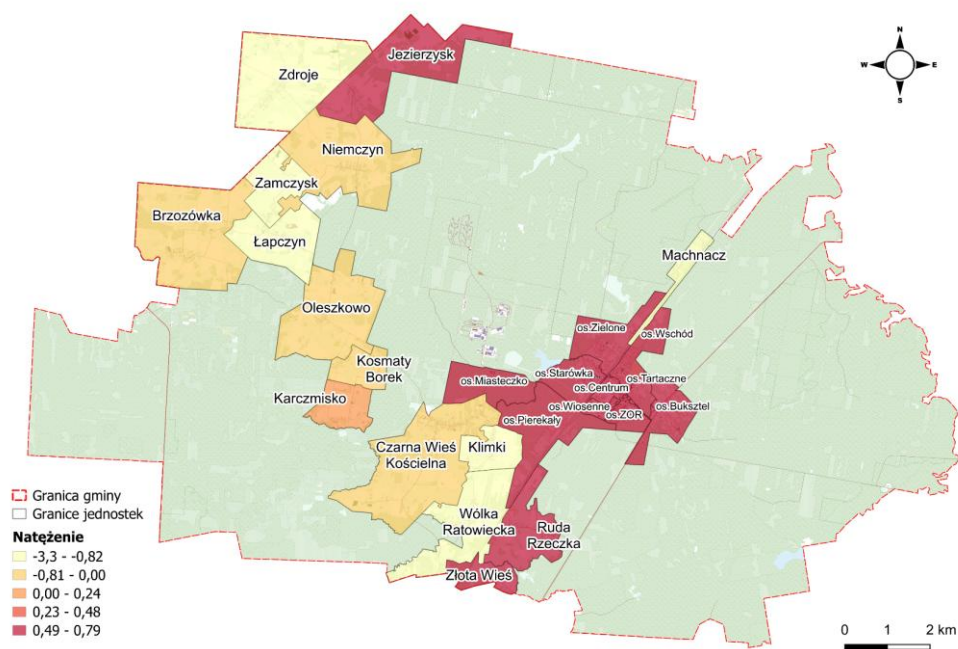
W ramach analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej, z uwagi na dostępność danych umożliwiających porównanie jednostek analitycznych między sobą, przeanalizowano następujące zagadnienia:

- liczbę wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób,
- liczbę zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na liczbę wypadków ogółem
- stan dróg w poszczególnych jednostkach, oraz

- liczbę i stan budynków użyteczności publicznej (m.in. domy kultury, świetlice wiejskie, szkoły), w tym występowanie rozwiązań umożliwiających korzystanie z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami.

Atrakcyjność inwestycyjną lub jej brak wskazuje liczba wydanych pozwoleń na budowę, traktowanych w procesach rozwoju jako czynnik je pobudzający. W ramach analizy przyjęto, że im mniejsza liczba wydanych pozwoleń, tym słabsza kondycja danej jednostki. W 2023 r. w gminie wydano 33 pozwolenia na budowę. Najwięcej decyzji wydano dla miejscowości Czarna Wieś Kościelna (8) oraz Wólka Ratowiecka (4). W 10 jednostkach nie wydano ani jednego pozwolenia na budowę. Wskaźnik liczby wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób, czyli wskaźnik świadczący o rozwoju jednostki pod kątem przyciągania nowych mieszkańców, potencjalnych inwestorów lub rozwoju mieszkańców gminy, najkorzystniej wypadają jednostki Machnacz, Wólka Ratowiecka oraz Łączyn.

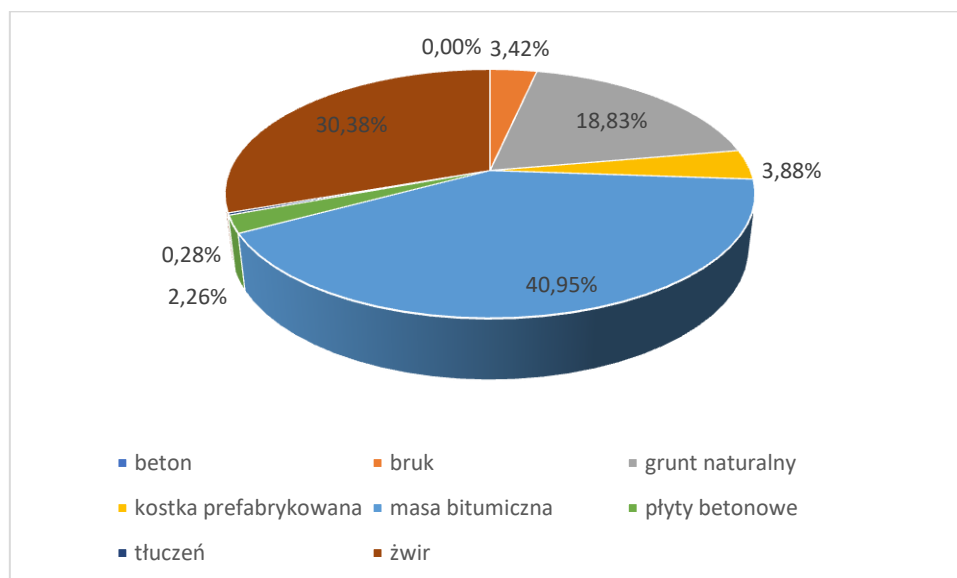
Rysunek 45 Liczba wydanych pozwoleń na budowę

Źródło: opracowanie własne

Kształt i jakość sieci komunikacyjnej w oczywisty sposób wpływa na bezpieczeństwo mieszkańców. Stąd też analizie poddano stan dróg publicznych oraz liczbę zdarzeń komunikacyjnych. W ramach przyjętych jednostek analitycznych długość dróg publicznych w gminie Czarna Białostocka wynosi 109,98 km, w tym 47,64 km dróg o nawierzchni twardej (beton, kostka prefabrykowana, masa bitumiczna) oraz 62,34 km dróg pokrytych żwirem, tłuczniem oraz będących gruntem naturalnym.

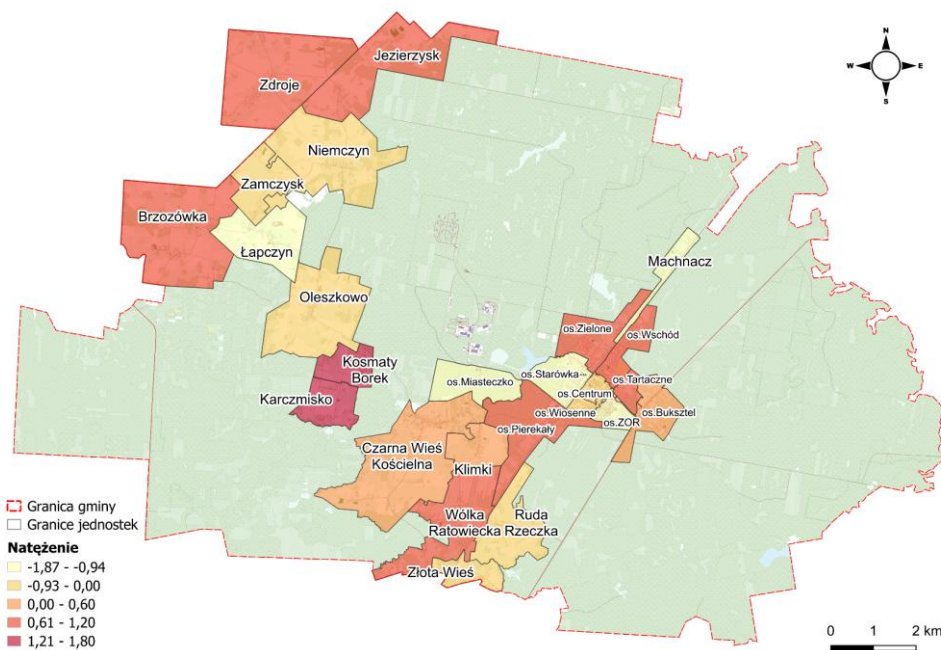
Wykres 16 Długość dróg publicznych w gminie w ujęciu procentowym

Źródło: opracowanie własne

Stąd też uznano, iż analiza stanu jakości dróg dokonana zostanie poprzez analizę długości dróg o nawierzchni innej niż twarda. Analiza wskazuje, iż w gminie Czarna Białostocka w jednostce Karczmisko, w której nie występują drogi o nawierzchni twardej. Jednostkami, w których 100% dróg są to drogi o nawierzchni twardej to Osiedle Miasteczko oraz Łapczyn.

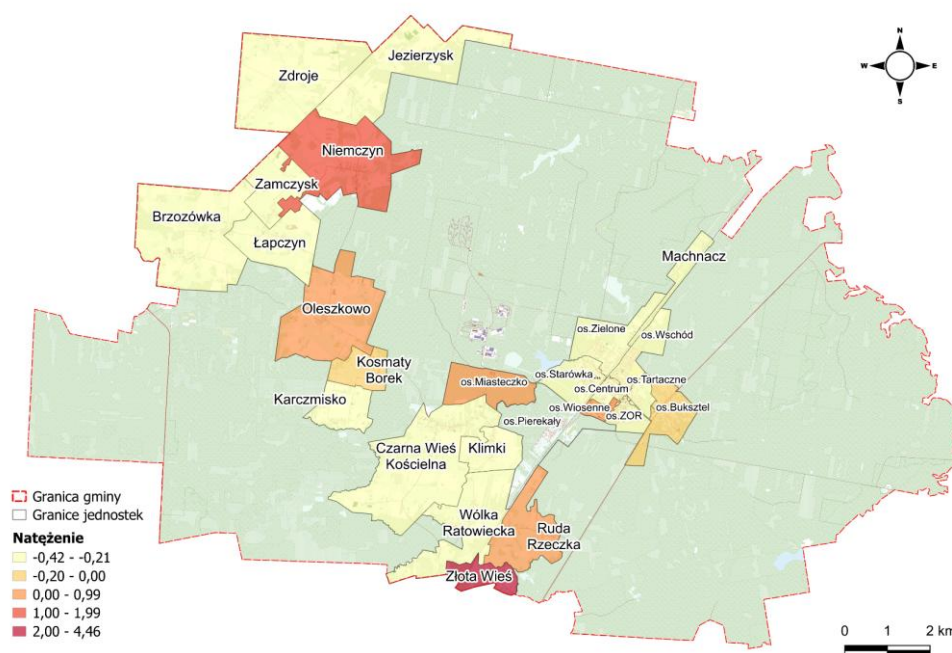
Rysunek 46 Analiza stanu jakości dróg publicznych

Źródło: opracowanie własne

Z jakością dróg często wiąże się bezpieczeństwo na drodze. Dane otrzymane z policji wskazują, że w 2023 r. w gminie doszło do 61 zdarzeń komunikacyjnych. Do wypadków komunikacyjnych dochodziło w 13 jednostkach analitycznych. Wartość referencyjna wskaźnika liczby zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem wynosi w gminie 1,75. Największe natężenie wskaźnika odnotowano w jednostce Złota Wieś (4,46) oraz Niemczyn (1,39).

Rysunek 47 Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Dostęp do publicznej komunikacji zbiorowej jest istotnym czynnikiem decydującym o jakości życia na danym obszarze. Dotyczy to szczególnie osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami. Dostęp do przystanków, które znajdują niedaleko miejsca zamieszkania czy pracy jest ważna dla zapewnienia swobodnego poruszania się po mieście oraz mobilności mieszkańców. Wpływa również na większą dostępność do możliwości korzystania z przestrzeni publicznych oraz usług instytucji publicznych. Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2023 r. w gminie Czarna Białostocka były czynne 42 przystanki autobusowe.

Tabela 26 Liczba przystanków autobusowych

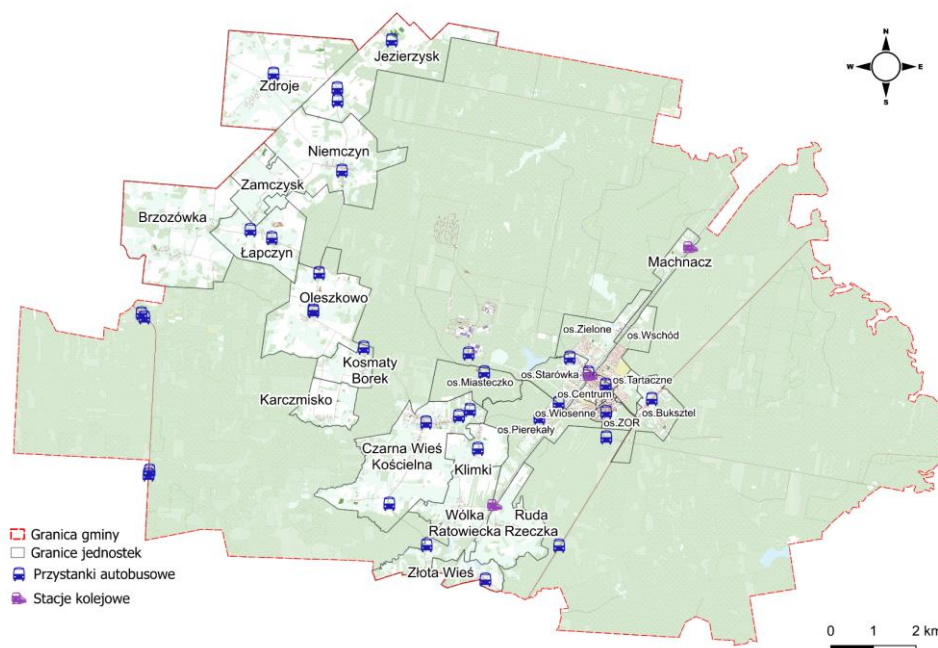
Gmina Czarna Białostocka	2018	2019	2020	2021	2022
	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]	[szt.]
przystanki autobusowe	19	19	42	42	42
właściciel lub zarządzający - gmina	8	8	16	16	16
właściciel lub zarządzający - inna jednostka samorządowa	11	11	26	26	26

właściciel lub zarządzający - podmiot nie będący jednostką samorządową	0	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rozkład dostępności komunikacyjnej przedstawia poniższy rysunek:

Rysunek 48 Rozkład przystanków autobusowych i kolejowych w gminie

Źródło: opracowanie własne

W 2023 r. zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Czarnej Białostockiej, liczba lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy wynosiła 151 lokali, w ramach których 149 lokali zlokalizowanych było w mieście Czarna Białostocka oraz 2 lokale w jednostce Niemczyn. Zlokalizowane w Niemczynie lokale znajdują się w złym stanie technicznym. Natomiast w mieście Czarna Białostocka 73 lokale są w dobrym stanie technicznym oraz 76 w średnim. Liczba oddanych do użytkowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy w latach 2020-2023 wyniosła 144 lokale. Dodatkowo zgodnie ze stanem na koniec 2023 r. łączna suma zaległości czynszowych wynosi 282 950,08 zł.

Analiza stanu budynków użyteczności publicznej (m.in. domy kultury, świetlice wiejskie, szkoły), obejmuje liczbę oraz stan budynków, w tym występowanie rozwiązań umożliwiających korzystanie z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami. W gminie Czarna Białostocka występuje 17 budynków o przeznaczeniu publicznym, w tym 5 o charakterze edukacyjnym oraz 6 pełniących funkcje świetlic wiejskich oraz domów kultury. Jednostkami, w których występują budynki użyteczności publicznej są Brzozówka (1), Łączyn (1), Niemczyn (2), Zdroje (1), Wólka Rátowiecka (1), Czarna Wieś Kościelna (3), Osiedle Centrum (2) oraz Osiedle ZOR (6). Wszystkie budynki, za wyjątkiem budynków w Brzozówce oraz Niemczynie, są murowane. Budynki w Brzozówce oraz Niemczynie są budynkami drewnianymi. Pod względem stanu technicznego 12 budynków jest w dobrym stanie technicznym. Budynki zlokalizowane w jednostkach Niemczyn, Zdroje oraz budynek Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Białostockiej są w średnim stanie technicznym.

Budynkiem wymagającym pilnego remontu jest budynek OSP w Brzozówce. Analiza dostępności budynków obejmowała wyposażenie budynku lub/i dostosowanie go do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, pod kątem dostosowania łazienki, wejścia do budynku (widna, schodołaz, platforma), dojście do budynku oraz przystosowanie miejsc parkingowych. Dostosowanie lub brak dostosowania budynków oraz przestrzeni wokół budynków przedstawia poniższa tabela:

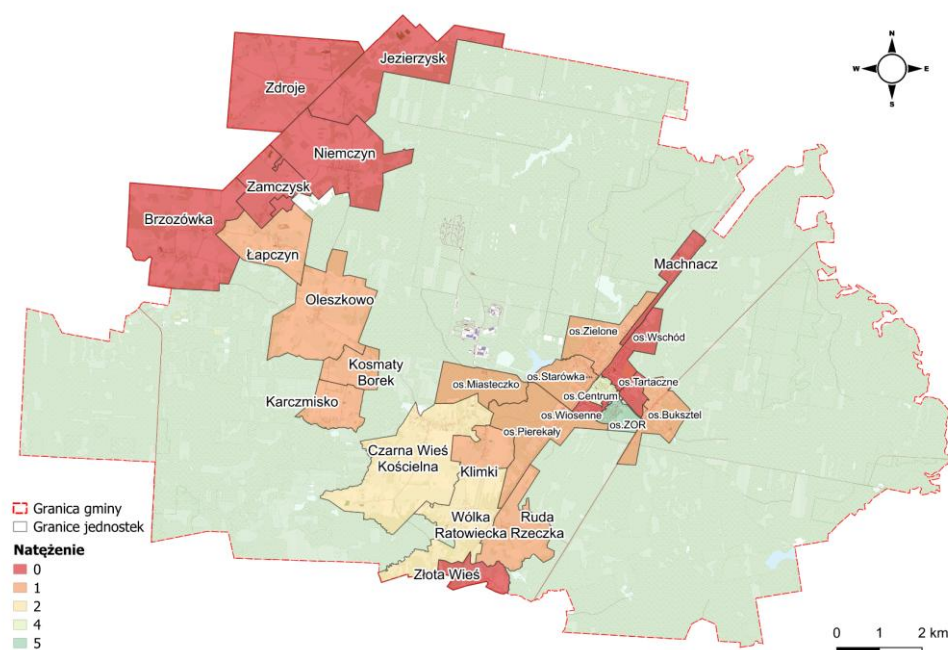
Tabela 27 Liczba budynków o przeznaczeniu technicznym

Gmina Czarna Białostocka	Liczba budynków o przeznaczeniu publicznym /m.in. domy kultury, świetlice wiejskie, szkoły, urzędy i inne/	Stan techniczny budynków			w tym: liczba obiektów o przeznaczeniu publicznym dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (tak - dostosowany/ nie - brak dostosowania)			
		zły	średni	dobry	łazienka	wejście do budynku (windy/schodołaz/ platforma)	dojście do samego budynku	parking
Brzozówka	1	1	0	0	Nie	Nie	Nie	Nie
Łapczyn	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Niemczyn	1	0	1	0	Tak	Tak	Tak	Nie
Niemczyn	1	0	1	0	Nie	Nie	Nie	Nie
Wólka Ratowiecka	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Zdroje	1	0	1	0	Nie	Nie	Nie	Nie
Czarna Wieś Kościelna	1	0	0	1	Nie	Nie	Nie	Tak
Czarna Wieś Kościelna	1	0	0	1	Nie	Nie	Nie	Nie
Czarna Wieś Kościelna	1	0	0	1	Nie	Nie	Nie	Nie
Osiedle Centrum	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Osiedle Centrum	1	0	1	0	nie	nie	nie	nie
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Nie	Nie	Nie	Nie
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Nie	Nie	Nie	Nie
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak
Osiedle ZOR	1	0	0	1	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: opracowanie własne

Z dostępnością nierozzerwalnie związana jest możliwość spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu w bezpiecznym miejscu. W gminie Czarna Białostocka w 2023 r. odnotowano występowanie 24 placów zabaw oraz placów 'zielonych', umożliwiających spędzanie czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz stanowiącym potencjał dla rodzin z dziećmi. Poniższy rysunek przedstawia jednostki, w których występują tego rodzaju miejsca wraz z określeniem ich liczby.

Rysunek 49 Lokalizacja placów zabaw

Źródło: opracowanie własne

Analiza zjawisk w sferze technicznej w Gminie Czarna Białostocka

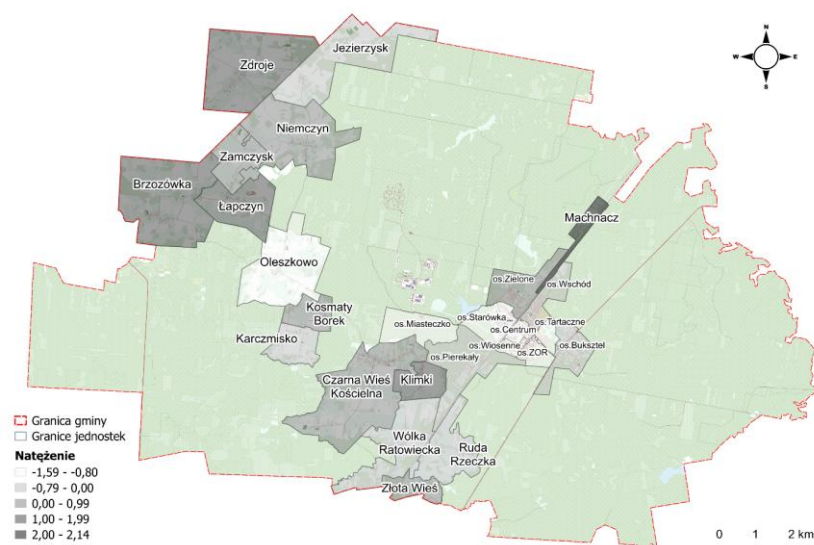
Istotnym obszarem analizy służącej identyfikacji negatywnych czynników i zjawisk pozaspółecznych jest również sfera techniczna, która w szczególności odnosi się do oceny stopnia stanu technicznego obiektów budowlanych, w szczególności o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niedostatku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z istniejących obiektów budowlanych. Mając na uwadze powyższe, sfera techniczna na terenie gminy Czarna Białostocka została przeanalizowana na podstawie wskaźników obrazujących stan techniczny przestrzeni publicznej:

- Liczby budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce,
- Liczby budynków - budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (budynki gospodarcze) nieużywanych i w złym stanie w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych w danej jednostce,
- Liczba budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) w przeliczeniu na 100 osób,
- Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 osób,
- Liczba awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii.

Liczba budynków w złym stanie technicznym obrazuje rozkład w przestrzeni gminy zasobu budynków o funkcji mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej, charakteryzującego się często brakiem rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z budynków, skalę ich degradacji oraz jednocześnie wielkość potrzeb remontowych. Stąd też zagadnieniem poddanym analizie był stan degradacji technicznej obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz stan degradacji budynków produkcyjnych, usługowych oraz gospodarczych dla rolnictwa, mogących wzmocnić potencjał gospodarczy gminy.

Zgodnie z Bazą Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10K – stan na 31.12.2023), w 2023 r. łączna liczba budynków mieszkalnych, w tym m.in. jednorodzinnych, wielorodzinnych oraz domów letniskowych wynosiła 2240, w tym 2173 budynki jednorodzinne, 59 budynki wielorodzinne/zbiorowego zamieszkania oraz 8 domów letniskowych. Analiza wskaźnika liczby budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce wskazuje, iż jednostkami, w których największe nasilenie odsetka budynków w złym stanie technicznym lub nieużywanych były Machnacz (2,14), Klimki (1,69), Brzozówka (1,50) oraz Zdroje (1,36). Najkorzystniej wypadają jednostki Osiedle Miasteczko (-1,59) oraz Osiedle ZOR (-1,59).

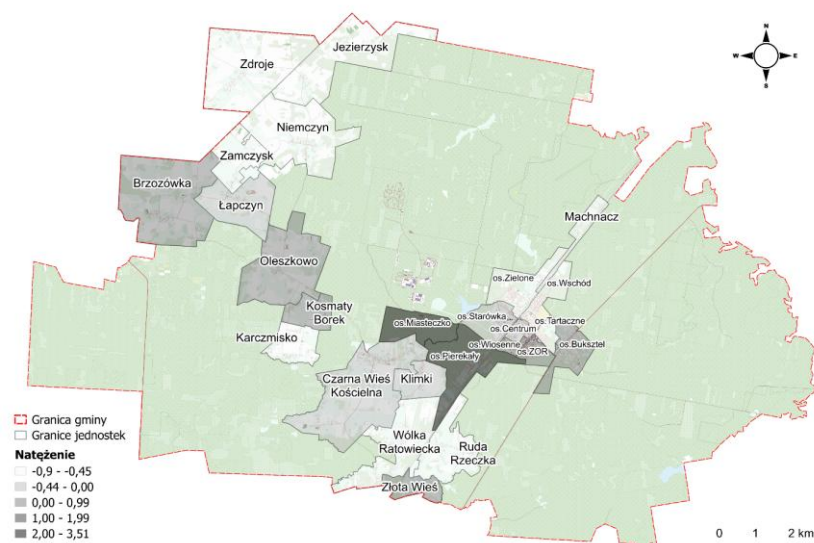
Rysunek 50 Liczba budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10K

Zgodnie z Bankiem Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10K – stan na 31.12.2023), łączna liczba budynków o przeznaczeniu gospodarczym (budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa) w 2023 r. wynosiła 2510. Analiza wskaźnika budynków - budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (budynki gospodarcze) nieużywanych i w złym stanie w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych w danej jednostce wykazała, iż jednostkami, w których największe nasilenie odsetka budynków w złym stanie technicznym lub nieużywanych były Osiedle Miasteczko (3,51) oraz Osiedle Piękały (2,12). Najkorzystniejsze wartości wskaźnika odnotowano w jednostkach Ruda Rzecza, Zamczysk, Machnaczy oraz Osiedle Tartaczne, w których nie zdiagnozowano występowania budynków gospodarczych w złym stanie technicznym lub nieczynnych.

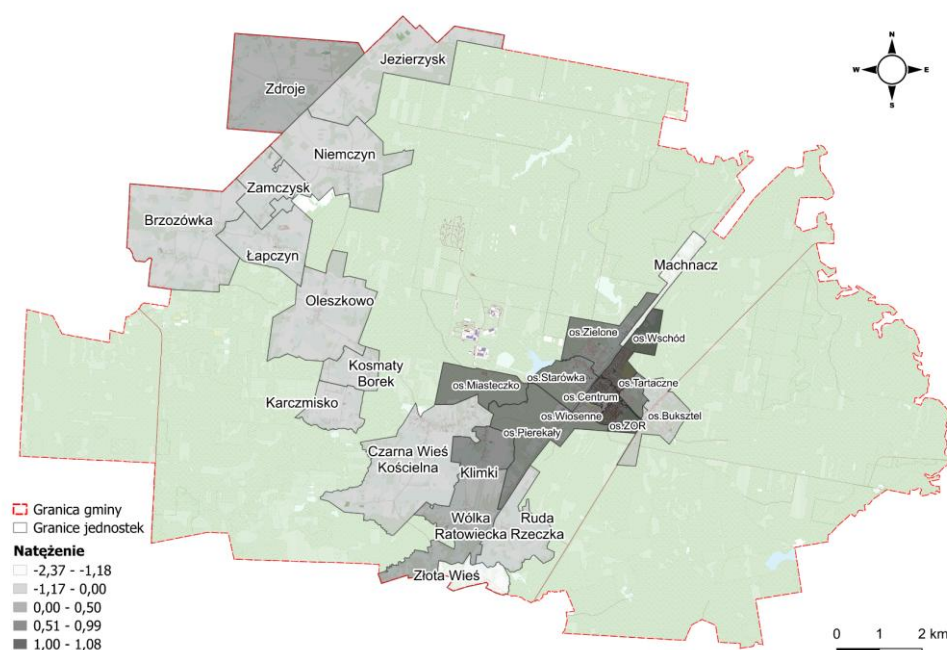
Rysunek 51 Liczba budynków produkcyjnych budynków gospodarczych nieużywanych i w złym stanie technicznym

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDOT10K

Istotnym czynnikiem, z punktu widzenia jakości życia mieszkańców i ochrony środowiska, jest skuteczny system kanalizacyjny. W 2023 r. w gminie Czarna Białostocka 1533 budynków było podłączonych do sieci kanalizacyjnej, 108 budynków było podłączonych do przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 448 budynków podłączonych było do zbiorników bezodpływowych (szamb). Wskaźnikiem poddanym analizie była liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) w przeliczeniu na 100 osób. Największe odchylenia od wartości referencyjnej (19,84) odnotowuje się w jednostkach Osiedle ZOR (1,08), Osiedle Centrum (1,07) oraz Osiedle Wschód (1,03). Najkorzystniej, pod kątem analizowanego wskaźnika, przedstawiają się jednostki Machnacz (-2,37), Żłota Wieś (-1,94) oraz Kosmaty Borek (-1,11).

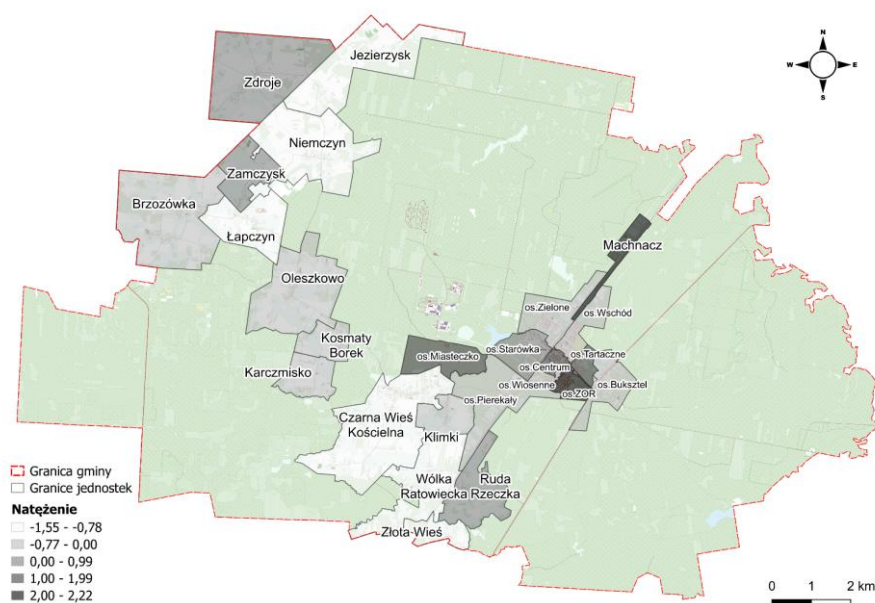
Rysunek 52 Liczba budynków posiadających podłączenie kanalizacyjne

Źródło: opracowanie własne

W 2023 r. do sieci wodociągowej podłączonych było 1987 budynków. Analiza wskaźnika liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 osób wskazuje, że najmniejsze wartości wskaźnika notuje się w jednostkach Machnacz oraz Osiedle ZOR. Natomiast najkorzystniejszą sytuację odnotowuje się w jednostkach Niemczyn oraz Wólka Ratowiecka.

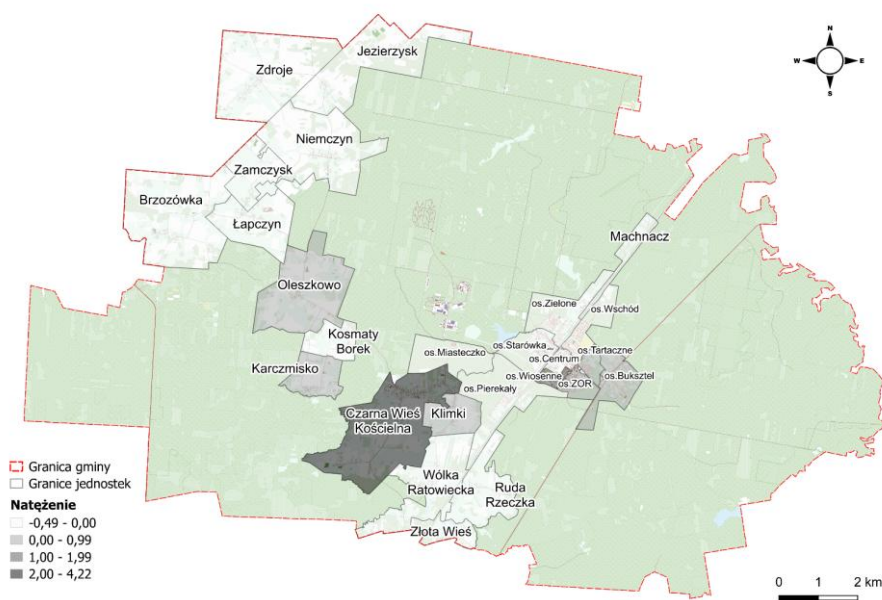
Rysunek 53 Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej

Źródło: opracowanie własne

Istotnym elementem analizy gminy pod kątem uchwycenia negatywnych zjawisk w sferze technicznej jest stan sieci wodociągowo – kanalizacyjnej. W 2023 r. zdiagnozowano w gminie 13 awarii sieci wodno-kanalizacyjnej. w tym 5 w jednostce Czarna Wieś Kościelna, dwie w jednostce Osiedle Wiosenne oraz po jednej w jednostkach Karczmiśko, Klimki, Oleszkowo, Osiedle Buczka, Osiedle Tartaczne oraz Osiedle ZOR.

Rysunek 54 Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej

Źródło: opracowanie własne

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Zgodnie z art. 9 ust 1 ustawy o rewitalizacji, obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (...) można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych (...), lub
- 2) środowiskowych (...), lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych (...), lub
- 4) technicznych.

Przeprowadzona analiza porównawcza poszczególnych zjawisk miała na celu wykazanie, która z analizowanych jednostek charakteryzuje się największą liczbą wskaźników świadczących o sytuacji kryzysowej. Na podstawie dostępnych danych, wykorzystanie 55 wskaźników ilościowych pozwoliło na szeroką analizę uwarunkowań wewnątrzgminnych. Stąd też, zgodnie z przyjętą metodologią, w celu zaliczenia danej jednostki jako obszaru zdegradowanego uznano konieczność występowania na jej terenie:

- w przypadku sfery społecznej przekroczeń wartości referencyjnej wskaźnika delimitacji równiej lub większej wartości „4” (cztery) świadczącego o występowaniu stanu kryzysowego w sferze społecznej,
- z jednoczesnym występowaniem przekroczeń wartości referencyjnej sumy liczby wskaźników delimitacji równiej lub większej wartości „2” (dwa) w pozostałych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej).

Poniżej przedstawiono wartość wskaźników delimitacji dla sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej dla poszczególnych wyznaczonych jednostek analitycznych w gminie Czarna Białostocka.

Tabela 28 Wartości wskaźników delimitacji w analizowanych sferach

Jednostka analityczna	Demografia		Bezrobocie			Pomoc społeczna	Bezpieczeństwo	Edukacja i kapitał ludzki		
	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych
Brzozówka	75,51	18,60	4,08	0,00	0,00	0,00	1,16	56,84	0,00	20,00
Jezierzyk	65,79	19,05	0,00	0,00	0,00	17,46	1,59	56,84	0,00	20,00
Karczmisko	67,80	21,21	5,08	0,00	100,00	2,02	0,00	56,84	0,00	0,00
Klimki	75,68	17,69	2,70	0,00	100,00	0,00	0,00	56,84	0,00	7,69
Kosmaty Borek	79,63	18,56	5,56	0,00	100,00	6,19	0,00	56,84	0,00	4,76
Łapczyn	69,57	11,54	2,17	0,00	0,00	11,54	1,28	56,84	0,00	0,00
Oleszkowo	82,29	18,29	2,08	50,00	100,00	2,86	0,57	56,84	0,00	17,39
Ruda Rzecznka	66,25	19,55	7,50	16,67	83,33	6,77	0,00	56,84	0,00	0,00
Niemczyn	40,35	12,50	8,77	40,00	100,00	0,00	0,00	56,84	0,00	0,00
Wólka Ratowiecka	68,35	19,55	3,80	66,67	100,00	1,50	0,75	56,84	0,00	0,00
Zdroje	64,77	16,55	1,14	0,00	0,00	0,00	0,69	56,84	0,00	0,00
Złota Wieś	85,00	9,46	7,50	0,00	66,67	6,76	5,41	56,84	0,00	0,00
Zamczysk	42,42	19,15	0,00	0,00	0,00	4,26	0,00	56,84	0,00	0,00
Czarna Wieś Kościelna	64,99	17,52	4,24	31,25	62,50	2,41	0,00	56,84	0,00	5,06
Osiedle Buksztel	58,91	15,10	3,64	30,00	40,00	5,03	0,23	54,70	7,89	0,00
Osiedle Centrum	76,98	21,16	3,64	28,57	75,00	4,85	1,18	55,77	4,04	1,01
Osiedle Miasteczko	42,22	9,38	17,78	0,00	37,50	57,81	9,38	56,84	0,00	18,75
Osiedle Pierekaly	62,33	16,91	2,79	33,33	16,67	6,02	0,29	54,85	0,00	13,33

Osiedle Starówka	64,71	18,65	5,23	25,00	75,00	4,17	1,59	55,88	6,90	6,90
Osiedle Tartaczne	74,14	13,86	6,90	37,50	87,50	4,46	0,50	54,70	94,12	11,76
Osiedle Wiosenne	74,62	17,44	2,03	0,00	25,00	0,87	15,41	55,69	54,55	0,00
Osiedle Wschód	64,07	15,66	3,41	14,29	61,90	1,98	0,00	55,44	9,59	5,48
Osiedle Zielone	49,51	12,66	2,91	8,33	66,67	1,95	0,00	55,88	3,92	1,96
Osiedle ZOR	81,59	25,16	4,56	36,36	84,09	5,60	1,29	54,90	44,78	5,47
Machnacz	216,67	57,89	16,67	0,00	0,00	5,26	0,00	55,88	0,00	0,00
	72,57	18,52	4,97	16,72	55,27	6,39	1,65	56,25	9,03	5,58

Jednostka analityczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna			Sfera techniczna
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków
Brzozówka	14,29	0,33	1,16	0,00	67,97	19,73
Jezierzyśk	7,89	0,31	0,00	0,00	72,71	16,26
Karczmisko	11,86	0,41	1,01	0,00	100,00	22,30
Klimki	2,70	0,92	2,31	0,00	57,39	38,89
Kosmaty Borek	9,26	0,41	1,03	1,03	84,58	37,86
Łapczyn	15,22	0,32	2,56	0,00	0,00	23,89
Oleszkowo	8,33	0,35	1,71	3,43	43,49	24,35
Ruda Rzeczką	6,25	0,69	0,00	3,01	48,89	39,60
Niemczyn	0,00	0,35	1,25	7,50	46,15	18,87
Wólka Ratowiecka	11,39	0,81	3,01	0,00	78,00	34,92

Zdroje	11,36	0,37	2,07	0,69	78,63	16,09
Złota Wieś	7,50	0,43	0,00	20,27	33,20	67,21
Zamczysk	3,03	0,33	2,13	0,00	31,84	23,44
Czarna Wieś Kościelna	15,12	0,79	1,29	0,48	54,84	40,66
Osiedle Buksztel	13,09	0,53	0,00	1,37	51,47	51,49
Osiedle Centrum	12,61	2,94	0,00	0,07	39,56	83,49
Osiedle Miasteczko	0,00	0,30	0,00	3,13	0,00	58,33
Osiedle Pierekały	7,91	1,01	0,29	0,00	73,53	47,84
Osiedle Starówka	10,78	2,09	0,00	0,40	11,77	34,45
Osiedle Tartaczne	5,17	2,95	0,00	0,00	78,67	28,57
Osiedle Wiosenne	29,44	1,38	0,00	2,33	44,43	79,25
Osiedle Wschód	10,89	2,95	0,10	0,00	70,08	61,80
Osiedle Zielone	9,71	2,93	0,32	0,00	76,79	62,88
Osiedle ZOR	11,36	0,85	0,00	0,17	23,57	70,31
Machnacz	16,67	0,26	5,26	0,00	6,68	35,29
	10,07	1,00	1,02	1,75	50,97	41,51

Źródło: Opracowanie własne

Wartości poszczególnych wskaźników wykazują, iż koncentracja problemów społecznych, czyli sytuacja gdy wartość wskaźnika delimitacji potwierdza występowanie zjawiska kryzysowego w sferze społecznej (liczba niekorzystnych zjawisk wynosi cztery lub więcej) – zgodnie z przyjętą na wstępie metodologią, tj. jednoczesnym występowaniem łącznej liczby wartości wskaźnika delimitacji powyżej wartości „2” (dwa) w pozostałych sferach spełnia 9 jednostek analitycznych.

Tabela 29 Podsumowanie koncentracji negatywnych zjawisk we wszystkich sferach

Jednostka	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najmniej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja ściekowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków	SFERA SPOŁECZNA	SFERY POZOSTAŁE
Brzozówka	+	+								+					+	+	3	2
Jezierzyk		+				+				+	+		+		+	+	3	4
Karczmisko		+	+		+								+		+	+	3	3
Klimki	+				+					+	+				+	+	3	3
Kosmaty Borek	+	+	+		+						+			+	+	+	4	4
Łapczyn						+										+	1	1
Oleszkowo	+			+	+					+	+			+		+	4	3
Ruda Rzecza		+	+		+	+					+		+	+		+	4	4
Niemczyn			+	+	+						+			+		+	3	3
Wólka Ratowiecka		+		+	+										+	+	3	2
Zdroje															+	+	0	2
Złota Wieś	+		+		+	+	+				+		+	+			5	3
Zamczysk		+									+					+	1	2
Czarna Wieś Kościelna				+	+										+	+	2	2
Osiedle Buksztel				+				+					+		+		2	2
Osiedle Centrum	+	+		+	+			+				+	+				5	2

Osiedle Miasteczko			+			+	+			+	+		+	+			4	3
Osiedle Pierekaly				+				+		+	+	+	+		+		3	4
Osiedle Starówka		+	+	+	+			+		+		+	+			+	6	3
Osiedle Tartaczne	+		+	+	+			+	+	+	+	+	+		+	+	7	5
Osiedle Wiosenne	+						+	+	+			+	+	+			4	3
Osiedle Wschód					+			+	+			+	+		+		3	3
Osiedle Zielone					+			+			+	+	+		+		2	4
Osiedle ZOR	+	+		+	+			+	+				+				6	1
Machnacz	+	+	+					+								+	4	1

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku tak przeprowadzonego badania zidentyfikowano jednostki, w których występuje koncentracja negatywnych zjawisk stanowiących obszar zdegradowany.

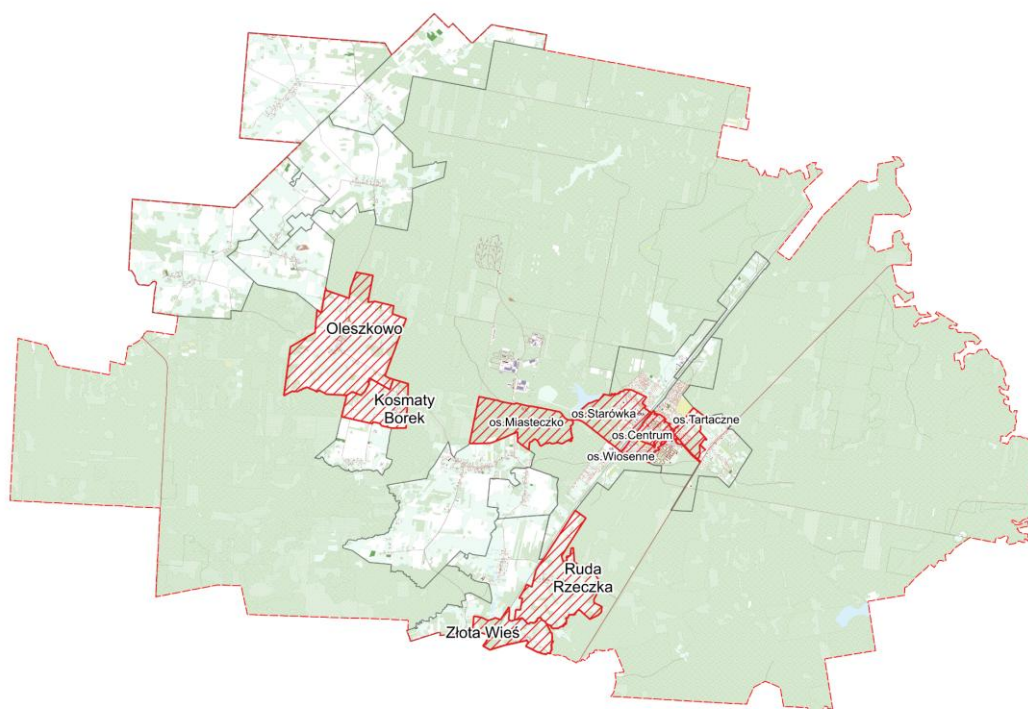
Tabela 30 Wykaz jednostek stanowiących obszar zdegradowany

L.p.	Jednostka	Liczba mieszkańców	% ludności gminy	Powierzchnia poszczególnych jednostek [km2]	% powierzchni gminy
1	Kosmaty Borek	97	0,94%	1,05	0,51%
2	Oleszkowo	175	1,69%	4,08	1,98%
3	Ruda Rzecznka	133	1,28%	2,19	1,06%
4	Złota Wieś	74	0,71%	0,90	0,44%
5	Osiedle Centrum	1361	13,13%	1,18	0,57%
6	Osiedle Miasteczko	64	0,62%	1,58	0,76%
7	Osiedle Starówka	504	4,86%	0,36	0,17%
8	Osiedle Tartaczne	202	1,95%	0,40	0,19%
9	Osiedle Wiosenne	344	3,32%	0,26	0,13%
	RAZEM	2954	28,49%	12,000	5,81%

Źródło: Opracowanie własne

Obszar zdegradowany obejmuje 12,00 km², co stanowi 5,81% powierzchni gminy i zamieszkuje go 2 954 osoby, co stanowi 28,49% mieszkańców gminy.

Rysunek 55 Obszar zdegradowany w gminie Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Na tak wyznaczonym obszarze zdegradowanym można w całości wyznaczyć obszar rewitalizacji, ponieważ obszar ten spełnia warunki, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji². Jednakże gmina, zdecydowała o zawężeniu obszaru rewitalizacji i skoncentrowaniu działań naprawczych w pierwszej kolejności w obszarach, które cechują się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów, jak również znacznym potencjałem rozwojowym, bazą infrastrukturalną oraz kapitałem społecznym. Tym samym przy wyborze obszarów rewitalizacji, obok kryterium wysokiego stopnia degradacji, istotnym czynnikiem była identyfikacja możliwie szerokiego zakresu szans realizacji potencjalnych działań naprawczych, zarówno działań poprawiających tkankę funkcjonalno-przestrzenną, jak również społeczno-gospodarczych poprawiających jakość życia ale również mogących także oddziaływać w jak najszerszym zasięgu, stwarzając realną możliwość tworzenia trwałych i pozytywnych zmian.

Stąd też obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka składa się z trzech podobszarów: Oleszkowo (całość jednostki), Miasteczko (część jednostki) oraz Czarna Białostocka (w skład którego wchodzi w całości Osiedle Starówka oraz w części Osiedle Centrum oraz Osiedle Wiosenne).

Tabela 31 Obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka

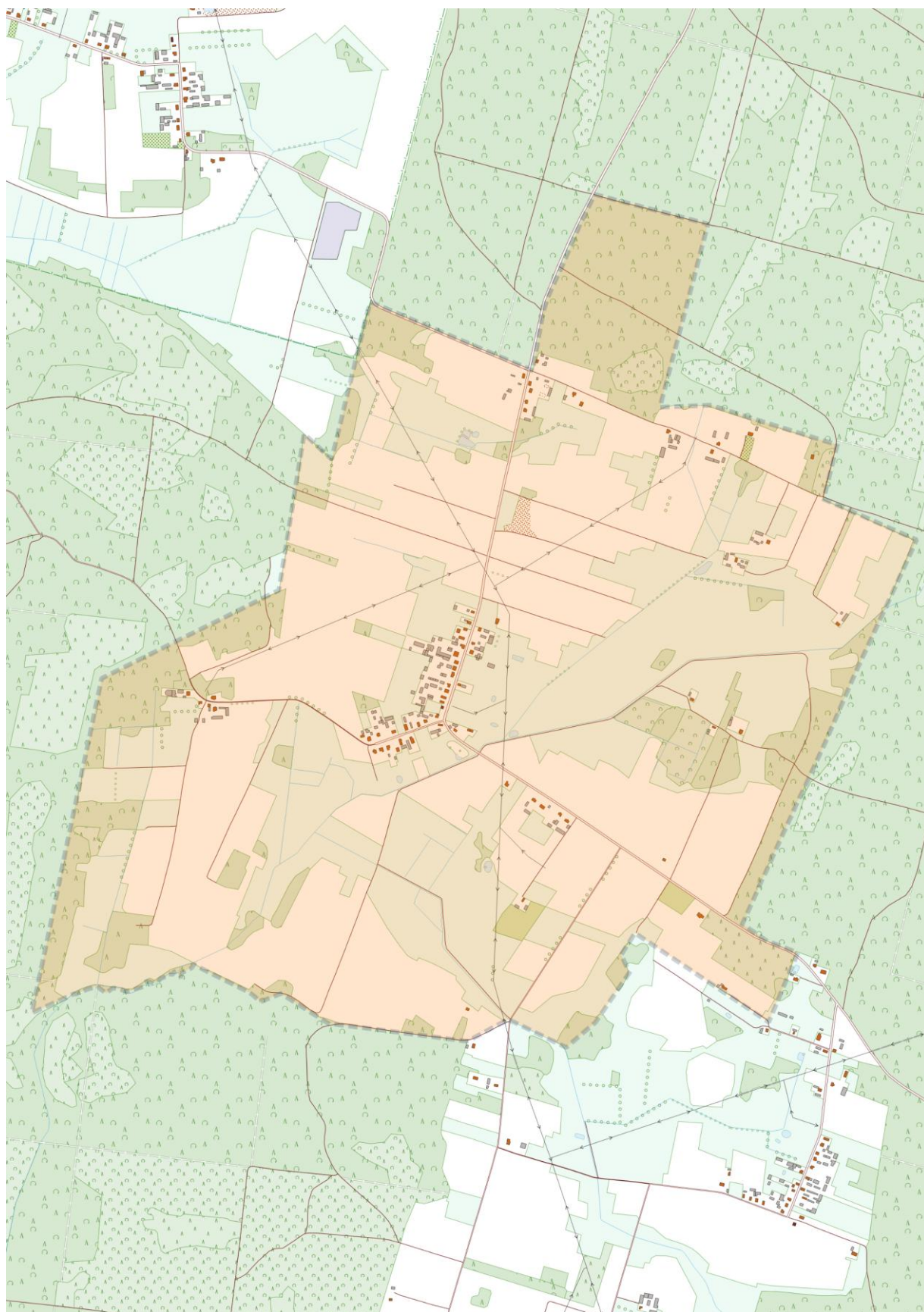
Podobszar	Liczba mieszkańców	% ludności gminy	Powierzchnia poszczególnych jednostek [km ²]	% powierzchni gminy
Miasteczko	64	0,62%	0,03	0,02%
Oleszkowo	175	1,69%	4,08	1,98%
Czarna Białostocka	1638	15,78%	1,58	0,76%
RAZEM	1877	18,08%	5,69	2,76%

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji obejmuje 5,69 km², co stanowi 2,76% powierzchni gminy i zamieszkuje go 1 877 osób, co stanowi 18,08% mieszkańców gminy.

² Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Rysunek 56 Podobszar rewitalizacji Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 57 Podobszar rewitalizacji Miasteczko

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 58 Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Spis rysunków

Rysunek 1 Lokalizacja gminy na tle województwa podlaskiego i powiatu białostockiego	4
Rysunek 2 Jednostki analityczne gminy Czarna Białostocka	8
Rysunek 3 Struktura ekonomiczna mieszkańców gminy	26
Rysunek 4 Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	27
Rysunek 5 Liczba osób w wieku powyżej 65 roku życia w przeliczeniu na 100 osób	28
Rysunek 6 Stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów przypadający na 100 osób	29
Rysunek 7 Stosunek salda liczby zameldowań i wymeldowań w przeliczeniu na 100 osób	30
Rysunek 8 Liczba mieszkańców powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 100 osób	31
Rysunek 9 Liczba mieszkańców w wieku 18-30 lat w przeliczeniu na 100 osób	31
Rysunek 10 Odsetek osób bezrobotnych w danej jednostce w stosunku do ogółu osób bezrobotnych	35
Rysunek 11 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	36
Rysunek 12 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	37
Rysunek 13 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 31-50 lat życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	38
Rysunek 14 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku powyżej 51 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	38
Rysunek 15 Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	39
Rysunek 16 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	40
Rysunek 17 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	40
Rysunek 18 Liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	41
Rysunek 19 Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej	43
Rysunek 20 Zestawienie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców oraz osób korzystających z pomocy społecznej do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	45
Rysunek 21 Odsetek osób do 18 roku życia w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób do 18 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób do 18 r.ż.	46
Rysunek 22 Odsetek osób w przedziale 19-30 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 19-30 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 19-30 lat	47
Rysunek 23 Odsetek osób w przedziale 31-50 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 31-50 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 31-50 lat	47
Rysunek 24 Odsetek osób w przedziale 51-64 lat w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób w przedziale 51-64 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób w przedziale 51-64 lat	48
Rysunek 25 Odsetek osób w wieku pow. 65 r.ż. w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej oraz odsetek osób pow. 65 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby osób pow. 65 r.ż.	48
Rysunek 26 Liczba przyznanych świadczeń ogółem w przeliczeniu na 100 korzystających z pomocy społecznej	49
Rysunek 27 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu ubóstwa (rys. z lewej strony) oraz z tytułu niepełnosprawności (rys. z prawej strony)	50
Rysunek 28 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (rys. z lewej strony) oraz z tytułu bezrobocia (rys. z prawej strony)	51

Rysunek 29 Liczba przyznanych świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rys. z lewej strony) oraz z tytułu bezdomności (rys. z prawej strony)	51
Rysunek 30 Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania	52
Rysunek 31 Wyniki egzaminów w latach 2021-2023	55
Rysunek 32 Liczba uczniów sprawiających problemy wychowawcze oraz liczba sytuacji problemowych w szkołach podstawowych	55
Rysunek 33 Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych	56
Rysunek 34 Frekwencja wyborcza w latach 2020-2024	57
Rysunek 35 Liczba organizacji pozarządowych w roku 2023	58
Rysunek 36 Liczba interwencji policji ze względu na kategorie	60
Rysunek 37 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz działalności rolniczej w REGON	64
Rysunek 38 Analiza kondycji lokalnej gospodarki w latach 2020-2023	65
Rysunek 39 Liczba wyrobów azbestowych	67
Rysunek 40 Poziomu stężenia pyłów PM2.5 oraz B(a)P w danej jednostce	68
Rysunek 41 Mapa skupień pyłów PM2.5 w gminie	68
Rysunek 42 Mapa skupień pyłów B(a)P w gminie	68
Rysunek 43 Obszary prawnie chronione w gminie	69
Rysunek 44 Zagrożenie powodziowe w gminie	70
Rysunek 45 Liczba wydanych pozwoleń na budowę	73
Rysunek 46 Analiza stanu jakości dróg publicznych	74
Rysunek 47 Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców	75
Rysunek 48 Rozkład przystanków autobusowych i kolejowych w gminie	76
Rysunek 49 Lokalizacja placów zabaw	78
Rysunek 50 Liczba budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym	80
Rysunek 51 Liczba budynków produkcyjnych budynków gospodarczych nieużywanych i w złym stanie technicznym	80
Rysunek 52 Liczba budynków posiadających podłączenie kanalizacyjne	81
Rysunek 53 Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej	82
Rysunek 54 Liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej	82
Rysunek 55 Obszar zdegradowany w gminie Czarna Białostocka	89
Rysunek 56 Podobszar rewitalizacji Oleszkowo	91
Rysunek 57 Podobszar rewitalizacji Miasteczko	92
Rysunek 58 Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka	92

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców gminy w latach 2020-2023	5
Tabela 2 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji PKD2007 w roku 2023	6
Tabela 3 Podział gminy na jednostki analityczne	8
Tabela 4 Wskaźniki wykorzystane w celach analitycznych	13
Tabela 5 Przyrost naturalny na 1000 ludności	23
Tabela 6 Saldo migracji na 1000 ludności	24
Tabela 7 Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	24
Tabela 9 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminach	33
Tabela 10 Odsetek liczby osób bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych w poszczególnych jednostkach w roku 2023	34
Tabela 12 Odsetek gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2018-2022	42
Tabela 13 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	42
Tabela 14 Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z uwzględnieniem płci w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	43
Tabela 16 Liczba szkół podstawowych w gminie	53
Tabela 17 Liczba placówek wychowania przedszkolnego w gminie	53

Tabela 18 Czytelnictwo	56
Tabela 19 Imprezy artystyczno-rozrywkowe	57
Tabela 20 Średni wynik egzaminu ośmioklasisty oraz średnia frekwencja wyborcza	58
Tabela 22 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	61
Tabela 23 Saldo podmiotów gospodarczych w latach 2018-2022	62
Tabela 24 Pomioty gospodarcze według klas wielkości	62
Tabela 25 Przekrój branżowy lokalnych podmiotów gospodarczych według dominujących branż	63
Tabela 27 Wyroby azbestowe według pilności usunięcia	66
Tabela 28 Liczba wyrobów azbestowych według rodzaju obiektu	66
Tabela 29 Obszary prawnie chronione	69
Tabela 30 Formy ochrony przyrody oraz zagrożenie powodziowe w gminie	70
Tabela 32 Liczba przystanków autobusowych	75
Tabela 33 Liczba budynków o przeznaczeniu technicznym	77
Tabela 36 Wartości wskaźników delimitacji w analizowanych sferach	84
Tabela 37 Podsumowanie koncentracji negatywnych zjawisk we wszystkich sferach	86
Tabela 38 Wykaz jednostek stanowiących obszar zdegradowany	89
Tabela 39 Obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka	90

Spis wykresów

Wykres 1 Dynamika zmiany w liczbie mieszkańców gminy na przestrzeni lat 2018-2022	22
Wykres 2 Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 osób	23
Wykres 3 Współczynnik osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym	25
Wykres 4 Wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym w okresie 2018-2022	32
Wykres 5 Struktura wiekowa osób bezrobotnych w gminie	36
Wykres 6 Populacja beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej według poziomu wieku	45
Wykres 7 Podstawa przyznawania świadczeń pomocy społecznej	49
Wykres 8 Wyniki egzaminów z języka polskiego w latach 2021-2023	54
Wykres 9 Wyniki egzaminów z matematyki w latach 2021-2023	54
Wykres 10 Wyniki egzaminów z języka angielskiego w latach 2021-2023	55
Wykres 11 Zestawienie najczęściej popełnianych czynów zagrażających bezpieczeństwu	59
Wykres 12 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	61
Wykres 13 Nowo zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	61
Wykres 14 Wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	61
Wykres 15 Saldo podmiotów gospodarczych w latach 2018-2022	62
Wykres 16 Długość dróg publicznych w gminie w ujęciu procentowym	74